

Mall. 22

2

COPIA
SERVILIA

Im Jahre 1784
den 15ten Junii
PACHARER GARTEN

Im Jahre 1784
den 15ten Junii

COELII
SECVLI.

Poetae inter Christianos veteres
elegantissimi,

MIRABILIVM DIVINORVM

LIBRI,

PASCHALE CARMEN

dicti,

ET HYMNI DVO.

CHRISTOPHORVS CELLARIVS

ex manuscriptis codicibus recensuit,
& Adnotationibus illustravit.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
SVMPTIBVS ORPHANOTROPHEL.

MDCIV.

SE DV LI

foet inu' Chriſtus veſtus

MIRABILIVM DIVINORVM

CIASCITATE CARMENIS

CHRISTOPHORI CHILII

KÖN. PR. FR.
UNIVERS.
ZV HALLE

VIRO ILLVSTRI
GISBERTO CVPERO,
CIVITATIS DAVENTRIENSIS
CONSVLI, ET ORDINVM TRANS-
ISVLANAE PROVINCIAE
ADSESSORI PERPETVO:

NVPER ETIAM
IN SVPREMO ILLVSTRISSIMORVM
FOEDERATI BELGHII ORDINVM
CONSESSV PER PLVRES ANNOS
DELEGATO,

S. D.

CHRISTOPHORVS CELLARIVS.

Oelium Sedulium, poe-
tam inter Christianos
nemini secundum, hor-

a 2

tatu

tatu tuo, VIR CLARISSIME,
 ex manuscriptis libris emendauī,
 tuaque ope ita, vt nunc in lucem
 exit, ornatiorem illustrioremque
 reddidi. Dolebam a sanctissimo
 iuxta ac elegantissimo scriptore
 per sæculum fere, aut amplius, li-
 brarias cessauisse officinas, nec ni-
 si semel iterumve in vastis volu-
 minibus, Patrum Bibliotheca,
 interea, repetitum esse. Ita-
 que animum induxi a multis an-
 nis, si copia ad illustrandum ob-
 tingerit, poetam hunc in vsum
 Christianæ iuuentutis euulgare.
 Consului amicos: suaserunt om-
 nes: TV præcipue me ita inci-

tafti,

Hunc

tasti, vt etiam, quæ in sancto
hoc Marone obseruaueras, aut
libro adscripseras tuo, liberalis-
sime mecum communicares.
Hunc ergo poetam, nunc cor-
rectum explicatumque, etiam
adnotamentis tuis locupletio-
rem factum, ILLVSTRI NO-
MINI TVO dicatum volo, vt
refluant ad TE quæ dedisti; &
cetera, quæ collegi, aut penu-
mea protuli, cum ipso Seduliano
poemate TIBI offero atque
transcribo, vt hortationis tuæ
qualemcumque fructum recipi-
as. Satis hæ rationes sunt, cur li-
bellum hunc cum gloria tua con-

iunctum velim; neque vero hæ
mihi solæ. Nam ex quo tempo-
re liberalia studia inter nos soci-
etatem conciliarunt, beneuolen-
tiæ tuæ in dies mihi clariora si-
gna sustulisti, vt nullæ abs TE lit-
teræ adlatæ adhuc fuerint, quin
nouum mihi lætandi gratulan-
dique argumentum adferrent.
Iuuat enim a tanto viro amari,
qui non minus in laude ingenii
ac eruditionis, quam in amplis-
simis honoribus, quæ præmia
sunt virtutis, vixit. Iuuat quo-
que legisse epistolas tuas, quæ
semper aliquid noui ferunt, non,
vt multorum, de quo in circulis
homi-

homines differunt; sed reconditam doctrinam, & eruditas quæstiones, quas ita proiicis cum dubitandi rationibus, ut non obscure vna significes, in qua parte, quum in vtramque agitatae sunt, consisti putes tuto posse. Priscos sapientes audire videor, quum per litteras mecum colloqueris, refertas varii generis doctrina & eruditione: quæ quod etiam amoris sunt plenissimæ, candidum pectus tuum mihi penitus inspiciendum exhibent. Tunc cernitur, in exemplo tuo, qui fructus sint elegantium studiorum, quia hæc ipsa sunt quæ

tantam TIBI gloriam cum mentis tranquillitate pepererunt; quæ animo recensens meo, non tantum T V A causa, verum etiam illorum lætor, cum quibus viuis coniunctissime, qui sane omnes, quod meo sensu intelligo, ex eminente ingenio tuo & in tuos benevolentia singularem voluptatem capiunt. In quibus quod me etiam connumerar, nihil prius habeo, quam publico testimonio declarare, quanti voluntatem in me tuam, VIR SVMME, faciam, cui nihil deest, quod ad constantiam amoris, & officiorum expeditissimas

simas rationes pertineat: vt TE-
cum omnes intelligant, qua TE
vicissim fide colam, tuamque æ-
stimem beneuolentiam. Quam
vt mihi perpetuam serues, non
tam rogandus mihi videris,
quam, quod sponte facis, co-
hortandus, qui ea natura es at-
que indole, vt amore omnes
complectaris, qui meliores litte-
ras colunt, & ex illarum vsu ac
tractatione aliquid ad commu-
nem vtilitatem adferunt. Perge
ita bene mereri, diuque vale, &
rem litterariam æque, vt publi-
cam ciuitatis ac prouinciæ, in-
genii tui monumentis, quæ vel
a 5 para-

parata vel adfecta in scriniis habes, adauge atque orna. Incrēdibilis enim exspectatio est tuarum lucubrationum, quas ex prioribus intelligunt, quam eruditæ, quam salubres incremento sint litterarum. Sed iterum vale.
D. idibus Septemb. CIOIOCCIII
Hala.

PRAE-

P R A E F A T I O

AD LECTOREM.

Sedulius, veteris ecclesiæ poeta facile princeps, diu inuisus in tabernis librariis, postliminio in lucem & vsum reducitur. Indignum mihi videbatur, Christianos poetas adeo negligi, vt ne nomen quidem iuuentuti scholasticæ sit cognitum: quum ex illorum multis nitor poeticus æque, vt ex Romanorum præstantissimis; ecclesiæ autem res, & verus de Deo & Christo sensus, pietasque vera, vberime, ac multis in partibus vnice, perdiscatur. Non autem in illis nomen meum profiteor, qui scriptores omnes, a Christianis sacris alienos, poetas maxime, e scholis eliminatos cupiunt, solos Christianos retinendos. Vtrique commode coniungi possunt, & debent: illi, vt stili ac metri rationes ex fontibus suis petantur; hi, vt pia, & digna Christiano, discatur applicatio. Solus iam Sedulius, egregius antiquiorum imitator, exemplo sit, qui mire vel ideo lectorem sui adfcit, quia & verba Publii Maronis, & contextendi suauitatem, si quis alius, a sæculi rebus

bus

bus ad sacrum argumentum tam scite quam pie accommodavit. Nec vero solus, vel alius Christianus, ad poetice discendam factus est, quia posterioris ætatis omnes sunt, qui carminibus res sacras tradiderunt: & quamvis presse sequantur antiquiores, tamen non numquam ex sæculo suo (rarissime autem Sedulius) admiscet, quod in aureo Latinitatis receptum minus fuerat: ac plerique licentiam sibi maiorem, quam ferunt leges metricæ, in vocibus non nullis, Græcis maxime, indulgent. Si vero utriusque generis scriptores amice consocientur, quod sine dispendio temporis aut studiorum potest fieri; tum vero & eruditionis puritati, & rerum sacrarum notitiæ congruentissimo nexu consuletur. Sed ad ea progredimur, quæ de Sedulio in limine prænotanda sunt. Nomen est COELIVS SEDVLIVS, in quo plerique libri consentiunt, licet in membranarum quibusdam tantummodo SEDVLIVS, omisso COELII prænomine, reperiat. Patria fuit Britannia. SCOTVM enim dicunt plerimi. Sed qualis illa Scotia? non videtur mihi, quæ nunc ita appellatur, Britannicæ maioris insulæ pars septentrionibus obuersa. Illa enim ætate Hibernia erat Scotia, &

ex

ex illa minori insula nomen translatum fuit in maiorem. Illustrem virum, Iacobum Vserium audiamus, ex libro de Britannicarum ecclesiarum primordiis cap. XVI ita differentem: *De patria sua Sedulius noster dubitare nos non sinit, quum in epistolarum suarum exordio, ut ex Trithemio intelleximus, SEDVLIVM SCOTIGENAM ipse se nuncupet, eiusdemque in Epistolas Paulinas adnotationes, ex Fuldensi vetustatis adorande exemplari edita, hanc inscriptionem praferant: SEDVLII SCOTI HIBERNIENSIS IN OMNES EPISTOLAS PAULI COLLECTANEVM.* Atque ita etiam Basileensi editione vtraque, & in Bibliotheca Patrum tam Coloniae olim, quam postremo Lugduni expressum est. De honoribus, quos gesserit Sedulius, non conveniunt libri veteres: plures PRESBYTERVM nominant, etiam manu exarati: Belisarius & Liberius, vterque in acrostichi sua, quas post Sedulii hymnos vides, ANTISTITEM appellant: Sigebertus Gemblacensis, de Scriptoribus ecclesiasticis libro, EPISCO-PVM; non addito loco, cuius ecclesiae episcopus fuerit: atque ita etiam Alcuinus Hymno II Sedulii,

A solis ortus cardine,

supra-

supraſcriptit : *Hymnus beati epiſcopi Sedulii* : quemadmodum in Pithoæano codice Proſæ Sedulianæ præſcriptum eſt, *Incipit præfatio Sedulii Antifſtitis in ſoluta oratione Paſchalis Carminis*. Antifſtes autem eſt epiſcopus. Si Chronico, quod Dextri nomen præfert, habenda fides eſt, Oretanus epiſcopus in Hiſpania fuit, quem etiam *in poeſia oratoriaque præclarum* dixit. Sed hoc in medio nunc relinquimus. Nec ætas Sedulii apud omnes indubitata. Sigebertus ait, *claruiſſe tempore Conſtantis & Conſtantii, filiorum primi Conſtantini imperatoris*. Ioannes Trithemius, de Scriptoribus eccleſiaſticis, ad Theodoſium maiorem refert, dum carmen, quod incipit

Romulidum ductor, clari lux altera ſolis,
tamquam præœmium Paſchalis operis Sedulio tribuit : quo primum Theodoſium appellari, verſus ille arguit

*Hæc relegas ſeruesque diu, tradasque minoræ
Arcadio.*

Verum non eſſe Sedulii præœmium illud, ſed vetuſtioris poetæ, cuius opus deperditum eſt; ab imperitis autem propter argumenti ſimilitudinem Paſchali Carmini in quibusdam libris præpoſitum; clare, vt ſolet, Vſſerius demonſtravit, quia nec in antiquiſſimis

simis codicibus, neque in Prosa Seduliana,
(quæ tamen nec Prologum Paschalis carmi-
nis prætermisit) reperiatur: nec versus illi,
creationis historiam exprimentes,

Hic tibi mundi

*Principium formamque poli hominemque
creatum*

Expediet limo;

Seduliano operi conueniunt, in quo nihil est
de principio aut ordine creationis. Relin-
quitur ergo, Sedulium medio sæculo quinto
floruisse, post Augustinum, cuius de Ciuitate
Dei postremum librum Collectaneo in Ephes.
cap. xv adlegat: ante vero Fortunatum &
Cassiodorum, qui ipsum Sedulium, tamquam
priorem, vt in Testimoniis adferemus, lau-
dauerunt. Epigramma Turcii Rufii Asterii,
qui anno ccccxlx consul fuit, infra pag.
10 visendum, litem forte dirimere potest,
quia is schedas Sedulii collegisse fertur, ei-
demque Macedonio, cui Sedulius destinaue-
rat, obtulisse. Sed quid dicemus, si ipse Se-
dulius obtulerit, & a Macedonio iussus in so-
lutam deinceps orationem conuerterit? Ita
fane in epistola ad Macedonium, soluto ser-
moni præmissa, scripsit: *Præcepisti, reuerende ma-*
domine, Paschalis carminis textum, quod officio
pure

pure deuotionis simpliciter exsecutus vobis obtuli perlegendum, in rhetoricum me transferre sermonem. Quod vtrum placuerit, ideo geminari volueris, an quod offenderit, vt potius arbitrator, stilo censueris liberiore describi, sub dubio videor fluctuare iudicio. Quid ergo collectore schedarum opus fuit? Si collegit Turcius & Macedonio obtulit, certe non defuncti vita, sed absentis aut peregre profecti necesse esset collegisse. Sed vt vt difficulter hæc concilientur; tamen non dubitamus, circa medium sæculi quinti aut paullo ante, vna cum Asterio Sedulium fuisse, & sua composuisse carmina, quum Valentinianus III & Theodosius iunior imperarent.

Nunc de nostra opera, quam Sedulio nauauimus, aliquid dicendum restat. Pæne multi iam anni sunt, ex quo huius poetæ editionem meditatatus fui; non tam propter dictionem puram & veterum imitatricem, quæ me, fateor, non mediocriter delectavit; quam propter argumenti maiestatem, in mysteriis aptissime a poeta hoc expressam. In ea sane tempora incidimus, quibus ima summis, sacra profanis commiscentur, aut hæc illis anteferuntur. De augustissimis enim mysteriis quam multi sunt, qui, si non negent;

negent; frigide tamen sentiunt, quasi otiosæ
quæstiones sint, & minorem fructum ad mo-
res & officium hominis conferant; quæ per-
niciosa opinio cum ex causis aliis, tum ma-
xime ex neglecta notitia priorum ecclesiæ
temporum suborta est. Quam illustrior ar-
dentiorque fides maiorum erat? quam diui-
ne distincteque Sedulius tam Sabellium quam
Arium sub finem primi libri ex ore Saluato-
ris represit, confixit, pessumdedit? cuius ge-
neris plura prætergredimur, tuæ illa, cordate
LECTOR, industriæ ac pietati relinquen-
tes. Tam sanctum, tam eruditum aucto-
rem vt communi vtilitati restituerem, nihil
intermisi, quod ad ornandum illum illustran-
dumque conferre posset. In quo studio a
claris viris, quibus litterariæ rei incrementa
cordi sunt, mirifice me adiutum esse, grato
animo profiteor. Primum enim celeberrimus
vir & magnis in bonas litteras meritis,
mihique amicus probatissimus, OTTO
MENCKENIUS, ex Lipsiensis Academiæ
Paulina bibliotheca manu scriptum Sedulii
codicem oppido antiquum, prompte suppe-
ditante, qui præfectus est, nobilissimo viro
CHRISTOPHORO PFAVTZIO,
mihi impetrauit. Primarius autem eius-
dem

b

dem

dem Academiae Theologus ADAMVS RECHENBERG, pro veteri nostra amicitia ex CHRISTIANI DAVMII, communis quondam amici nostri bibliotheca, liberum, quem CASPAR BARTHIVS cum scripto codice composuerat, mutuum sibi acceptum, mecum communicavit: deinde alium, Cantabrigiae nuper cum vetustis membranis ab eruditissimo & clari nominis iuvene ERICO BENZELIO, Sueco, collatum: & iterum alium, quem vir summus olim NICOLAUS HEINSIVS ad vetustum codicem per tres priores libros exegerat. Tandem vir clarissimus mihi que amicissimus THEODORVS IANSONIVS ab ALMELOVEEN membranas optimae notae, quamquam mutilas, (deest enim pars media) per longam viam submitit, quae magno mihi adiumento fuerunt. Quam benignus autem vir illustris GISEBERTVS CVPERVS in me fuerit, superiori epistola publice, ut debeo, laudavi. Hoc apparatu adgressus opus sum, quod eo nunc, Deo iuvante, perductum est, ut in lucem exire, & pluribus, quod non dubitamus, prodesse possit.

Nec vero desunt etiam qui Sedulium re-
pre-

prehendant, &, quod nihil in dictione ac or-
 natu inueniunt, quod carpant; accentus neg-
 lecti reum postulant. Est ita: posthabuit
 in paucis profodiæ legem, si modo ipse ita
 scripsit, ut libri exhibent; nec librariorum
 culpæ, quæ declinant ab regula, ut multis vi-
 detur, tribuenda sunt. Non defendimus
 quod erratum est: modeste tamen non nulla
 excusamus. Insolens longarum syllabarum
 correptio potissimum obiicitur, ut sunt *ûs*
 contractum declinationis quartæ: & vltima
 in *peruenis*: media in *ablutus*: deinde produ-
 ctio correptarum in cæsura: hiatus etiam &
 neglecta synalœpha & ecthipsis. Habent
 hæc posteriora in præstantissimis poetis, quo-
 rum exemplo excusentur, quamuis illi rari-
 us, quam Christiani, vsi sint. Sola correptio
 longarum syllabarum est durior, in qua sacri
 poetæ fere omnes plus iusto sibi tribuerunt,
 non solus Sedulius, sed Prudentius quoque,
 Iuuenius, Arator, Paulinus vterque, Sidoni-
 us, Fortunatus; quod in iis, veluti næuus in
 candido pectore, non illudendum, sed pie to-
 lerandum est. Periculum, quod inde poeti-
 ces studio metuatur, fidelis adnotatio, quæ
 singulis exemplis subscripta est, propulsabit:
 ex qua certiores fient de quantitate lectores,
 b 2 quam

quam si omnia secundum leges rite fuissent elaborata. Denique & illud te moneri, LECTOR beneuole, velim, ne de Sedulii carminibus ex epistola eius ad Macedonium, quæ præfixa est, & primo ad spectui obiicitur, iudices. Solemne illis æui plerisque est scriptoribus, vt suauiores in ligata, quam prosa oratione sint, quod in Sidonio, Paulino Nolano, Alcimo Auito, Prospero Aquitanico manifestum est. Causam si quæris, aperiam. Solute ex ingenio scribebant: carmina non, nisi ex lectione ac imitatione veterum, composuerunt. Noli igitur mirari, cur horridula epistola sit Sedulii: Paschale carmen ita planum, molle, suaue, vt ad antiquorum poetarum laudem & elegantiam perueniat. Idem in ceteris, quos dixi, maxime in Sidonio Apollinari, obseruabis. Vale.

TESTI-

TESTIMONIA

VETERVM ET RECENTIORVM
DE SEDVLIO.

Turcius Rufius Asterius, vir consularis,
æqualis Sedulii, epigrammate ad Ma-
cedonium.

Per quam [gratiam] iustus ait talia Sedulius.

* Integrum Turcii epigramma vide infra pag. 10.

Gelasius Papa Distinctione

xv cap. III sect. 25

*Venerabilis viri Sedulii Paschale Opus, quod he-
roicis descripsit versibus, insigni laude proferi-
mus.*

Aurelius Cassiodorus de Institutione

Diuiinarum litterarum cap. xxvii

*Opus quidem necessarium, sed considerata diffi-
cultate per arduum, in duobus libris comprehen-
dere velle diuiinarum & humanarum fontes co-
piosissimos litterarum. Vbi Sedulii versus illi
[lib. I. 333] dicendi sunt:*

*Grandia posco quidem; sed tu dare grandia
nosti:*

*Quem magis offendit quisquis sperando te-
pescit.*

Venantius Honorius Fortunatus

lib. viii Carm. I.

b 3

Quod

*Quod tonat Ambrosius, Hieronymus atque coruscat,
Sive Augustinus fonte fluente rigat:
Sedulius dulcis, quod Orosius edit acutus,
Regula Casarii linea nata sibi est.*

Idem Vita S. Martini lib. i. vers. 15.

*Primus enim, docili distinguens ordine carmen,
Maestatis opus metri canit arte Iuuenicus:
Hinc quoque conspicui radiavit lingua Seduli.*

*Isidorus Hispalensis de Scriptoribus
Ecclesiasticis:*

*Sedulius presbyter edidit * tres libros dactylico
heroico metro compositos, quorum primus signa
& virtutes veteris Testamenti potentissime re-
sonat: reliqui vero gestorum Christi sacramen-
ta & miracula intonant.*

* Vide de hoc numero, quæ ad Sedulii epistolam pag. 9
notauimus.

Idem Originum lib. xx cap. i v.

*Arretina vasa ex Arretio, municipio Italia, di-
cuntur, ubi sunt; sunt enim rubra: de quibus
Sedulius [Prologo v. 16]*

Rubra quod adpositum testa ministrat olus.

*Beda Sacerdos libro de Metrica
Ratione:*

*Auctoritate contemnitur regula grammatico-
rum:*

*rum: ut Sedulius in clausula carminis [hymni
I.] quum dixisset,*

*Gloria magna Patri, semper tibi gloria Nate,
subdidit,*

*Cum sancto Spiritu, gloria magna Patri.
Spiritus enim primam syllabam habet longam.
Sed poeta, ut gloriam sanctæ & indiuiduæ Tri-
nitatis clara voce decantaret, neglexit regulam
grammaticæ dispositionis. Idem ipse in Carmi-
ne Paschali [lib. I. v. 305]*

*Sic ait ipse docens, Ego in Patre, & Pater in
me est.*

Idem in eodem opere [lib. V. vers. 8]

Clarifica, dixit, nomen, cuius magnæque celo.

**Placidus Lactantius, Papinii Statii
scholiastes, ad Thebaid. VIII, 286.**

*Achæmenius patrium est, id est Chaldaea, voca-
ta ita a quodam crudelissimo rege, de quo in Se-
dulio legitur [lib. I. vers. 184]*

Cuius Achæmeniam rabiemque accenderat ira
Plus fornace sua.*

* Nostri codices, rabies accenderat iram.

**Theodulfus Aurelianensis Episcopus
lib. IV Carm. I.**

*Cura decens patrum nec erat postrema prio-
rum,*

Quo-

Quorum sunt subter nomina scripta, vide:
Sedulius, Rutilus, Paulinus, Arator, Avitus,
Et Fortunatus, tuque Iuence tonans,
Diuersosque potens prudenter promere plura
Metro, o Prudenti, nosser & ipse parens.

**Sigebertus Gemblacensis de Scripto-
 ribus Ecclesiasticis:**

Sedulius episcopus ad Macedonium presbyterum
scripsit libros de miraculis veteris & noui Te-
stamenti, quos postea sub metrica lege redactos
prætitulauit Paschale Carmen. Reparauit enim
dactylico carmine omnia Domini opera. Cla-
ruius tempore Constantis & Constantii, filiorum
primi Constantini imperatoris.

* Geminus error Sigeberti, & solutam orationem prius
 scriptam, quam metricam fuisse, quod supra, præfatione
 nostra, ex procemio solutæ refutauimus: & sub Con-
 stantini filiis vixisse, quod ibidem etiam reiectum fuit.

**Ioannes Trithemius de Scri-
 ptoribus Ecclesiæ.**

Sedulius presbyter, natione Scotus, Hildeberti
Scotorum archiepiscopi ab ineunte ætate discipu-
lus, vir in diuinis scripturis exercitatus, & in
secularibus litteris eruditissimus, carmine ex-
cellens & prosa, amore discendi Scotiam relin-
quens venit in Franciam, deinde Italiam per-
lustrauit & Asiam, postremo Achaie finibus ex-
cedens

*cedens in urbe Roma mirabili doctrina clarus
effulsit. Scripsit autem & metro & soluta ora-
tione plura opuscula, de quibus ego tantum re-
peri subiecta,*

*Ad Macedonium abbatem opus in signe, iuxta
seriem totius euangelii: quod prenotauit*

Carmen Paschale metricè, libri IV.

Paschales quicumque dapes.

In omnes epistolas Pauli prosaice libri XIV

Antequam Apostolica verba.

[Abest hæc præfatio ab editis.]

*De miraculis Christi lib. I. A solis ortus
cardine.*

*Ad Theodosium imperatorem lib. I. Romuli-
dum ductor clari.*

In maius volumen Prisciani lib. I

In secundam editionem Donati lib. I

*Exhortatorium ad fideles lib. I. Cantemus
socii Domino.*

*Epistolas plures ad diuersos lib. I. Sedulius
Scotigena.*

De miraculis Christi prosaice libri * II.

* Iam quinque sunt in Patrum Bibliotheca. Ergo aut
mendum in numero est, aut olim alia fuit distri-
butio operis.

*Alia quoque non nulla edidit, que ad notitiam
meam non venerunt. Hic tandem, ut Sigeber-
tus scribit, episcopus ordinatus fuit: sed ecclesi-*

am vel urbem ubi, non exprimit. Claruit sub Theodosio [iuniore] anno Domini CCCCXXX.

In codice Sedulii 15 annorum Britanico adscriptum est, Vfferio teste de

Brit. eccles. primordiis c. XVI,

Sedulius versificus primo laicus in Italia philosophiam didicit: postea cum aliis consociis heroicum metrum, Macedonio consulente, didicit. In Achaia libros conscripsit tempore Theodosii ac Valentiniani.

Caspar Barthius Aduersariorum
lib. x cap. IX.

Inter Christianos poetas Virgilianam phrasin nemo magis comiter seruauit, quoad eius per rerum alienitatem, saeculique alterationem fieri potuit, quam Sedulius, optimi ingenii inter eorum plerosque: licet nauos etiam habeat, non tam quidem suos quam saeculi.

Gerardus Ioannes Vossius de Poetis
Latinis.

Caelius Sedulius, presbyter Scotus sub Theodosio iuniore vixit, ut recte est apud Trithemium. Fallitur Sigebertus, quum toto pene saeculo antiquiorem facit. Cetera librorum, quos reliquit, enarrationem habent.

Olaus

Olaus Borrichius de Poetis
Latinis.

Cælius Sedulius presbyter, natione Scotus, inscripsit epos suum De opere Paschali, hoc est de miraculis Saluatoris. Reliquit & hymnos duos ecclesie adhuc familiares, alterum de Natalibus Christi, de eiusdem Epiphania alterum. Dictio eius facilis, ingeniosa, numerosa, perspicua, sic satis munda, si excipias prosodica quedam delicta; & imprimis Christiana pietatis commendatrix.

Iacobus Sirmondus ad Ennodii
lib. I epist. XXIV de ætate Cælii
Sedulii:

* His illustrantur quæ præfatione de ætate diximus.

Non minore, mea quidem sententia, in errore versantur, qui Turcium Rufium Asterium V. C. & ipsum consulem ordinarium atque patricium, qui Sedulii poeta versus post eius mortem ex eius scriniis collectos recensuisse dicitur, cum Asturio Præsidii collega confundunt; quum ad illum Asterium hæc pertinere videantur, qui consul fuit cum Protogene anno CCCCXLIX. tum quia hæc illi nomina potius congruunt, tum quia id tempus cum Sedulii obitu coheret, quem ex integris Gennadii exemplaribus Theodosio iunioris, cui opus suum dedicavit, & Valentiniano regnanti-

nantibus vita defunctum didicimus. Denique omnem dubitationem adimit ipsius Asterii epigramma, quod in codice Remensi post epistolam Sedulii ad eundem ipsum Macedonium scriptum legitur his verbis:

Sume, sacer meritis, veracia dicta poeta, cetera.

Epigramma, infra, pag. 10. videbis.

* * *

De Aratoris testimonio.

Sunt clarissimi viri, etiam venerabilis Auctor Hist. Litter. Scriptorum Ecclesiasticorum, qui ab Aratore quoque Sedulium laudatum referant: quod nec in Actibus Apostolicis, neque ad Parthenium epistola reperio, quamvis neutrobi occasio deesset. Credo, ex Aldi relatione esse, qui, Christianorum poetarum editione, CICIODII, Arator, inquit, contulisse se ad scribendos Actus Apostolorum iccirco versibus dicitur, quod fecisse idem in Evangelio Iuencum ac Sedulium vidisset. Id vero in eo Aratore licet videre, qui Venetiis & in D. Georgii cognomento Maioris, & Deiparæ semper Virginis in Hortis bibliotheca alligatus est.

COE-

COELII SEDVLII
DEDICATIO OPERIS
AD
MACEDONIVM ABBATEM.

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO
PATRI MACEDONIO SEDVLIVS
IN CHRISTO SALVTEM.

Riusquam me, venerabilis pater,
operis nostri decurso volumine
censeas, & ritu forsan seueritatis
obiurges, vtpote qui nulla veteris
scientiæ prærogatiua suffultus,
tam immensum paschalis pelagus maiestatis,
& viris quoque peritisimis formidandum,
parua tiro lintre cucurrerim; huius apud te
facti causas expurgem, vt, quum me non au-
darem

A

DOMINO SANCTO] Abest a cl. Almeloueenii codice
sancto. Additur ibi *Macedonio* PRESBYTERO, quem
Abbatem dicunt alii, quod cum *patriis* vocabulo ma-
gis congruit.

decurso volumine] perlecto.

ritu forsan] Sic mss. Barthii & Almelov. Vulgo *rite*.

causas expurgem] Sensus postulat, *expurgo*; aut *liceat ex-
purgem*.

dacem fuisse probaueris, sed deuotum, in pe-
 ctoris tui portum blanda tranquillitate reci-
 pias: quem, gubernante Deo, lataberis nulla
 pertulisse naufragia. Quum secularibus igitur
 studiis occupatus, vim impatientis inge-
 nii, quam diuinitatis in me prouidentia gene-
 rauit, non utilitati animæ, sed inani vitæ de-
 penderem, & litteratoriæ sollertia disciplinæ,
 inuisibus infructuosi operis, non auctori, serui-
 ret; tandem misericors rerum conditor cle-
 mentius fabricam sui iuris adspexit, & stultos
 in me mundanæ sapientiæ diutius haberi sen-
 sus indoluit, ac fatuum prudentiæ mortalis in-
 genium cælesti sale condidit. Moxque, ut
 cordis oculos interior caligo deseruit, per sen-
 tes dumosi ruris errantia, in herbam florei cæ-
 spitis reuolui vestigia, totoque nisu melioris
 arbitrii, cultum illustrati pectoris Deo dicaui,
 non præsumptione virium sarcinam tantæ mo-
 lis adripiens, sed onus Christi, quod leue ni-
 mis est, humili pronus deuotione comple-
 ctens, culpa me scilicet arbitratus silentii non
 carere, si studiosæ mentis officium, quod va-
 nitati detulisset, veritati denegarem: quum
 & diuina reuerenter adseri, & humana possint
 hone-

---

vim ingenii, quam] Sic M s s, Lips. & Alm. Vulgati quod,
 ingenium puta.

litteratoriæ disciplinæ] Sic Lipsionis codex: *litterariæ* Al-
 mel. Sed Tertullianus etiam de Idololatria cap. x
necessitatem litteratoriæ eruditionis dixit.

honeste tractari. Angebar rursus alia animi procella turbati, & ægros anhelitus illa mihi ratio sæpe commouebat, qua me noueram vel tua, pater beatissime, vel aliorum, quos gratia similiter celestis illustrat quiddam profecisse doctrina. Quamquam ipsi cuncta monstrantes, aliquem credatis igniculum in me posse lucere: sed torpor cordis obrusi, tamquam siliis per venas, scintillam tenuem vix emittit. Et id ipsum parui fomitis nutrimentum, quod in me potuit doni celestis oleo permanere, nefas esse pensabam, muti tenacitate silentii cum nullo partiri, ne vnus talenti creditam quantitatem, dum nitor cautius custodire, culpa defossæ pecuniæ non carerem. Inuidiæ siquidem maculam de se se non abluit qui alteri conferre denegat, quod quum dederit, non amittet. Inter diuersas tamen anxie trepidationis ambages, ad iaciendum huius operis fundamentum ob hoc maxime prouocatus accessi, vt alios exhortationibus veritatis ad frugem bonæ mesis inuitans, si quando infirmitatis humanæ vitiis forsitan lacesfitus impugner, verbis propriæ disputationis admonitus me tuear: & qui furta prohibui, fur videri verear, & qui rectæ soliditatis iter ostendi, procliuioris lubrici periculosa sectari, & clypeo

A 2

domi-

admonitus me tuear] Barthius ita ingenio vel codice confusus emendauerat, bene, vt nobis videtur. Scripti nostri & excusi *metuam*.

4
EPISTOLA SEDVLII

dominicæ protectionis armatus inimicæ iaculationis tela facili repulsiōne contemnam. Cur autem metrica voluerim hæc ratione componere, breuiter expedire non differam. Raro, pater optime, sicut vestra quoque peritia lectionis adfiduitate cognouit, diuinæ munera potestatis stilo quisquam huius modulationis aptauit, & multi sunt, quos studiorum secularium disciplina per poeticas magis delicias & carminum voluptates oblectat. Hi quidquid rhetoricæ facundiæ perlegunt, negligentius adsequuntur, quoniam illud haud diligunt: quod autem versuum viderint blandimento mellitum, tanta cordis auiditate suscipiunt, vt in alta memoria sæpius hoc iterando constituent & reponant. Horum itaque mores non repudiandos æstimo, sed pro insita consuetudine vel natura tractandos, vt quisque suo magis ingenio [voluntarius] adquiratur Deo. Nec differt, qua quis occasione imbuatur ad fidem, dum tamen libertatis viam ingressus, non repetat iniquæ seruitutis laqueos, quibus antea fuerat inretitus. Hæ sunt, pater egregie, operis nostri causæ, non superuacua, sicut didicisti, sed commoda: quæ si probabili ratione non displicent, benignitatis tuæ donentur fauore, quo paullulum ab scripturis celsioribus vacans, humilioribus te quoque libenter

[voluntarius] abest ab Alm. membranis, & videtur verborum suo ingenio interpretamentum esse.

benter impertias. Non semper aquila super
 nubes eleuata peruolat, sed etiam remisio-
 ribus aliquando pennis descendit ad terram.
 Sæpe etiam belliger miles armis, quibus ad-
 fuctus est dimicare, delectatur & ludere. At
 forsitan, vt ab hac te molestia perlegendi car-
 minis, in occultis abducas, talibus me blandæ
 orationis vocibus adloqueris. Cur, inquires,
 adfabilis amice, quem gratia puræ dilectionis
 amplector, dum me profusius niteris venerari
 præ ceteris, & fidos propositi sedulitate amicos
 sectaris, alios tamquam neglectos offendis,
 qui quum sint doctrina non impares, & vna
 mecum soleant religiosæ fidei societate con-
 iungi; me potissimum ac solum eligas vel se-
 cernas, cui deuotionis tuæ dicta con miteris.
 Habes antistitem plenum reuerentiæ sacerdoti-
 talis Vrsinum, qui ab ætatis primæ uæ iro-
 nio regis æterni castra non deserens, vixit in-
 ter barbaros pius, inter bella pacatus. Accepit
 testimonium beati iam meriti, & euange-
 licæ sacramentum doctrinæ. Legimus enim:
 Beati pacifici, quoniam ipsi filii Dei vocabun-
 tur. Habes Laurentium difficili comparatio-
 ne presbyterum, qui substantiam sui patrimo-
 nii sic amauit, vt ecclesijs & egenis vniuersa
 distribuens, tanti census effusione nihil per-
 deret:

A 3

deret:

[*Euangelicæ sacramentum doctrinæ*] Sic codex Alm. &
 editi. At Lips. sine copula, ac mutato casu: *meritū*
euangelicæ sacramento doctrinæ.

deret: sapientia peruegil, lenitate placabilis, quo & serpentis astutiam cum lege custodiat, & columbæ simplicis animum non amittat. Habes quoque meum Gallicanum æque presbyterum, non in libris sæcularibus eruditum, sed placida bonitate mitissimum, catholicæ regulam disciplinæ factis potius edocentem, quam sermone monstrantem. Quid Vrsini presbyteri quoque dicam annosam patientiam, & in Christi famulatu non deficiente iuuenilem senectam? quidve Felicem referam vere felicem, huius sæculi inimicum, cui crucifixus est mundus? Sunt & alii memorabiles viri quam plurimi, quos ad hoc suscipiendum idoneos constat esse officium. Nec Hieronymi, diuinæ legis interpretis, & cælestis bibliothecæ cultoris, exempla te pudeat imitari, atque ad generosas quoque feminas & præclaræ indolis fama subnixas, in quarum mentibus sacræ lectionis instantia sobrium sapientiæ domicilium collocauit, propriæ disputationis transmittere documenta. Quis non optet & non ambiat eximio Syncretices, sacræ virgi-

placida bonitate] Alm, sic: at Lips. *pl. benignitate.*
lectionis instantia] perseverantia.

Non ambiat] Et Alm. cod. *non*, quod prætermissum in vulgatis.

Syncretices] Corrupte editi Sindeticis: scripti manu *Sincreticis*: lege *Syncretices*, Συγκλητικῆς, quasi Senatoriæ: ad quam nominis originem post paullo respicitur verbis in cælestis patriæ senatu fieri mercatur adlecta.

fiteris, abiicias: quem fouere adsoles, inuidio-
 se deterreas. Nullum siquidem ex his omni-
 bus vito, de nullius meritis, aut instructione
 diffido; sed in te cunctos adspicio. Quosdam
 collationibus adfiduæ disputationis ad melio-
 ra vexisti: quosdam placidæ maturitate do-
 ctinæ, desiderio sanctæ conuersationis imple-
 sti: quibusdam exemplum factus es ad salu-
 tem: alios intra septa gregis tui oues fecisti:
 alios enutriuisti, omnia omnibus factus es, vt
 omnes saluos efficeres. Cesset, obsecro, pluri-
 morum iactura verborum; cessent deinceps
 longæ excusationis ambages, nec pigeat te post
 tanti gurgitis emensa discrimina adhuc fluctu-
 anti paginæ auctoritatis tuæ ancoram com-
 modare. Quatuor ergo MIRABILIVM DIVI-
 NORVM libellos, quos ex pluribus pauca com-
 plexus

*intra septa gregis tui oues] Mss. ita: vulgati, intra septa
 gregis tui accipiens, oues f.*

*Quatuor mirabilium diuinorum libellos] De numero libro-
 rum dissensus. Isidorus Hispalensis Additamentis ad
 Hieronymi & Gennadii de Scriptor. ecclesiæ, tres li-
 bros Sedulium tradit dactylico metro composuisse,
 vnum de Veteris Testamenti, reliquos de Noui mira-
 bilibus. Variant etiam codices scripti ac typis ex-
 pressi: & quidam quatuor, vt etiam Almelov. mem-
 branæ, numerant; alii quinque. Barthius lib. x Adv.
 cap. ix Non videntur bene agere, qui quatuor libellos
 [Sedulii] faciunt, tertium adeo extendentes, vt duorum
 ex reliquis fratribus portionem velit solus equare. Pro-
 inde in epistola ad Macedonium puto lapsum in qua-
 tuor*

plexus vsque ad passionem, & resurrectionem, adscensionemque domini nostri Iesu Christi, quatuor euangelistarum dicta congregans, ordinaui, contra omnes amulos tuae defensionis commendo. Huic autem operi, fauente Deo, PASCHALIS CARMINIS nomen imposui, quia PASCHA nostrum immolatus est Christus: cui honor & gloria, cum Patre & Spiritu Sancto, per omnia secula seculorum. Amen.

A 5

TVR-

tuor ex notis esse, quibus vsi fuerint veteres: nisi de solis, vt subiicit, quatuor euangelistarum excerptis loquitur. In Isidoro autem mendum esse non dubitamus; saltem IIII pro III per notas fuisse scriptum. Quinque sunt Tornasiana editione: & totidem quoque Nic. Heinsius in Prudent. p. 33 agnoscit; & Prosa Sedulii in Bibliotheca P P. in quinque libros est distributa.

cum Patre & Spiritu S.] Absunt hæc a Lipsi. codice: quæ & postea, in secula. Alm. autem, vt editum.

TVRCII RVFII ASTERII,

qui
Sedulii carmina post fata eius
collegit & edidit,

EPIGRAMMA
ad eundem Macedonium,
cui Sedulius opus suum dedicauerat.

*Sume, pater meritis, veracia dicta poetae,
Quæ sine figmenti condita sunt vitio.
Quo caret alma fides, quo sancti gratia Christi,
Per quam iussus ait talia Sedulius.
Asteriique tui semper meminisse iubero,
Cuius ope & cura edita sunt populis.
Quem quamuis summi celebrent per secula fasti,
Plus tamen ad meritum est, si viget ore tuo.*

Epigramma hoc in Remensi codice post epistolam Sedulii reperitur, eique adscriptum est: *Hoc opus Sedulius inter chartulas dispersum reliquit: quod recollectum adornatumque ad omnem elegantiam divulgatum est a Turcio Rusio Asterio V. C. consule ordinario atque patricio.* Fuit is consul cum Protogene anno vulgari Christianorum ccccxlx. Sirmondus ad Eonodii lib. i. epist. xxiii. ex dicto codice descripsit: Barthius Aduers. xiii. cap. xix. repetiit, qui sexto versu *didita* legi posse censet; fatetur tamen, non insolens Christianis poetis esse elisionem tali modo & loco negligere. *Quæ* etiam est in Cantabr. codice, cuius fide in primo versu *pater* scripsimus, ubi ceteri legunt *sacer*. Hoc epigramma existat etiam in c. l. Almelouenii codice, sed ubi Sirmondus in titulo legit *adornatumque*, & mox auctoris cognomen *Rufi*: hic refert *adunatum atque ad o. e. d. e. a Turcio Rusio Asterio Quinto, viro clarissimo, consule o. a. p.* In v. i. *sacer*, & *veracis*: v. 6. *adita*: v. 7. *fastus*. Atque ita etiam in cod. Barth.

COE.

(H)

COELII SEDVLII
IN CARMEN PASCHALE

PROLOGVS.

Paschales quicumque dapes conuiuia requiris:
Dignatus nostris accubitare toris;
Pone supercilium, si te cognoscis amicum:
Nec quæras opus hic codicis artificis,
Sed modicæ contentus adi sollempnia mensæ, 5
Plusque libens animo, quam saturare cibo.
At si magnarum caperis dulcedine rerum.
Diuitiasque magis deliciosus amas;
Nobilium nitidis doctorum vescere cœnis,
Quorum multiplices nec numerantur opes. 10
Illic inuenies quidquid mare nutrit edendum,
Quidquid terra creat, quidquid ad astra volat:
Cereæ gemmatis flauescunt mella canistris,
Collucentque suis aurea vasa fauis.
At nos exiguum de paupere carpsimus horto, 15
Rubra quod adpositum testa ministrat, olus.

MIRABILIVM DIVINORVM

SIVE

PASHALIS CARMINIS

LIBER I.

Quam sua gentiles studeant figmenta poeta
Gran-

AD PROLOGVM NOTAE.

PROLOGVS] Heins. codice ita vocatur: al. *Præfatio*.

v. 10. *nec numerantur*] Nic. Heinsius, inducto *nec*, scribi
iussit *adnumerantur*. quod improbat Perizonius *litteris ad*

v. 11. *nutrit edendum*] Idem summus vir malebat *mittis* nos da-

edendum.

*tis quia vulgatum elegantissimum argutissimumq. ac Ouidii il-
lud Ouidii Metam. 13, 824*

pauperis est numerare pecus.

Grandisonis pompare modis, tragicoque boatu,
 Ridiculose Geta, seu qualibet arte canendi,
 Sæua nefandarum renouent contagia rerum,
 Et scelerum monumenta canant, ritumque magistro, 5
 Plurima Niliacis tradant mendacia biblis;
 Cur ego Dauidicis adfuetus cantibus odas
 Chordarum resonare decem sanctoque verenter
 Stare choro, & placidis cælestia psallere verbis,
 Clara saluteri taceam miracula Christi? 10
 Quum possim manifesta loqui, Dominumque tonan-
 Sensibus & toto delectet corde fateri. (tem
 Qui sensus & corda dedit, cui conuenit vni
 Facturam seruire suam, cui iure perenni
 Arcibus ætherius vna est cum Patre potestas, 15
 Par splendor, communis apex, sociale cacumen,
 Aequus honor, virtus eadem, sine tempore regnum,
 Sem-

AD LIBRVM I NOTAE.

- v. 2. *Grandisonis pompare modis*] Non ex infimis sæculis verbum *pompare* est, vt V. sius censuit: sed Tertuliani quoque temporibus vsitatum, qui de Spectaculis cap. vii *Circensium pompator suggestus* dixit: & de Cult. fem. lib. ii cap. i x *pompaticas progredi*. Et Trebellius in Zenobia, *nihil pompabilis*.
- v. 3. *Ridiculose Geta*] Io. Frid. Gronouius restituit *Obseruat*. in Eccl. cap. ii, p. 29. *Geta* comica persona est, ideoque ridicula.
- v. 6. *Niliacis biblis*] Sic mss. Lips. & Alm. id est papyro, chartis. Lucanus lib. iii vers. 222
*Nondum flumineas Memphis contexere biblos
 Nouerat.*
- v. 12. *delectet corde fateri*] Sic scriptum in membranis pluribus. Fabric. *delectet*.

Semper principium, sceptrum iuge, gloria consors,
 Maiestas similis: hæc est via namque salutis,
 Hæc firmos ad dona gradus paschalia ducit. 20
 Hæc mihi carmen erit: mentes huc vertite cuncti.
 Hanc constanter opem læsis adhibete medullis,
 Quos letale malum, quos vanis dedita curis
 Attica Cecropii cepit doctrina veneni,
 Sectantesque magis vitam spirantis odorem 25
 Legis, Athenæi factorem linquite pagi.
 Quid labyrintho, Thesidæ, erratis in antro,
 Cacaque Dædalei lutratis limina tecti?
 Labruscam placidis quid adhuc præponitis vuis,
 Neglectisque rosis saluicam sumitis agri? 30
 Negle-

18. *sceptrum iuge*] Sedulio hoc singulare, quod primam
 in *iugis* corripuit. lib. 11 in Dominica oratione, v. 255
Hoc iugibus votis. Adde lib. 111 vers. 239
Et quotquot tetigere, iugem sensere salutem.
19. *Maiestas similis: hæc*] licentia casura.
24. *quos Attica cepit doctrina*] Barthii ms. *cepit: alii ser-*
pit, sepit.
26. *Athenæi factorem pagi*] Athenas ethnicas. *Athenæus,*
Atticus: vt Theocritus idyll. v. vers. 23 *Ἀθωνάϊον ἔγω*
dixit. Viro ampl. GISE CUPERO hoc exemplum de-
 bebimus. Cod. Alm. *padorem, vbi factorem alii.*
27. *Thesidæ*] Athenienses, vt Virgil. 11 Georg. vers. 383,
 a Theseo rege: in quibus errores profanae religionis
 & peruersæ philoso- hie notat, neque Sedulii ævo pe-
 nitus extirpatos. Comparat autem ambages illorum
 cum labyrintho, e quo Theseus Ariadnes filo se libe-
 rauerit, ad quem respexit vocabulo *Thesidarum.*
29. *placidis vuis*] mitibus, maturis.
30. *neglectis rosis saluicam*] Virgil. ecl. v. vers. 17 *cedit*
Punicæ humilis quantum saluica rosetis.

Quid lapides atque æra coli, quid fana, profanis
 Proderit, & mutis animas damnare metallis?
 Parcite pulueri squalentia iugera campi,
 Et steriles habitare plagas, vbi gignere fructum
 Arida nescit humus: nec de tellure cruenta
 Liuida mortiferis vellatis toxica succis
 Tartareis damnata cibus; sed amœna virecta
 Florentum semper nemorum, sedesque beatas
 Per latices intrate pios, vbi semina vitæ
 Diuinis animantur aquis, & fonte superno
 Latificata seges, spinis mundatur adeptis,
 Ut mesfis queat esse Dei, mercisque futura
 Maxima centenum cumulare per horrea fructum.

Omnipotens æterne Deus, spes vnica mundi,
 Qui cæli fabricator ades, qui conditor orbis,
 Qui maris vndifonas fluctu surgente procellas
 Mergere vicinæ prohibes confinia terræ,
 Qui solem radiis, & lunam cornibus imples,
 Inque diem ac noctem lumen metiris vtrumque,
 Qui

32. *animas damnare metallis*] Adluditur ad damnatos in metallis, quibus similes sint idolorum æneorum cultores.
33. *Parcite steriles habitare plagas*] Tralatio a sterili campo ad infructuosum cultum deorum. *Parcite*, nolite, caute, vt Aeneid. III. 42
Parce pias scelerare manus.
37. *virecta*] vireta. Mss. per et, Lips. Cantabr. Heinf. Alm. Et Virg. Aen. VI, 638 *amœna virecta* in codd. vetustis. Isidorus xvii Orig. c. vi *Virectum*, vbi *Virgule nouelle* & *virentes*.
39. *per latices pios*] per baptismum.

Qui stellas numeras, quarum tu nomina solus, 50
 Signa, potestates, cursus, loca, tempora nosti,
 Qui diuersa nouam formasti in corpora terram
 Torpentique solo viuentia membra dedisti,
 Qui pereuntem hominem vetiti dulcedine pomi
 Instauras meliore cibo, potuque sacrati 55
 Sanguinis infusum depellis ab angue venenum :
 Qui genus humanum (præter quos clauserat arca)
 Diluuii rapida spumantis mole sepultum ,
 Vna iterum de stirpe creas, vt mystica virtus,
 Quod carnis delicta necant, hoc præfule ligno 60
 Monstraret liquidas renouari posse per vndas :
 Totum namque lauas vno baptisate mundum.
 Pande salutarem paucos quæ ducit in urbem
 Angusto mihi calle viam, verbique lucernam,
 Da pedibus lucere meis, vt semita vitæ 65
 Ad caulas me ruris agat, qua seruat amœnum
 Pastor

36. *infusum ab angue venenum*] Sic scripti libri. In editis multis *ingue*.

58. *Diluuii rapida mole*] RAPIDA codd. Lips. Alm. & Barth. vt celeritas oppressionis significetur, eo modo, quo *Aeneid.* II, 305

- - - *rapidus montano flumine torrens*
Sternit agros, cetera.

Nec molas male de diluuiio. *Silius* III, 46

- - - *surgentis mole profundis*
Inicium terris subitum mare.

60. *hoc præfule ligno*] arca præsaliente super aquas, typus baptismi. *I Pet.* III, 20.

63. *in urbem*] mysticam Hierosolymam, regnum gratiæ.

66. *ad caulas ruris*] sæpta pascui diuini. *Psalm.* XXI, 11.

Pastor ouile bonus, qua vellere præuius albo
 Virginis agnus ouis, grexque omnis candidus intrat.
 Te dute difficilis non est via : subditur omnis
 Imperiis natura tuis, rituque soluto 70
 Transfit in aduersas iussu dominante figuras.
 Si iubeas mediis segetes arere pruinis,
 Messorem producet hiems : si currere mustum
 Vernali sub sole velis, florentibus aruis
 Sordidus impressas calcabit vinitor uuas, 75
 Cunctaque diuinis parebunt tempora dictis.
 Indicio est antiqua fides, & cana priorum
 Testis origo patrum, nullisque abolenda per æuum
 Temporibus, constant virtutum signa tuarum,
 Ex quibus audaci perstringere pauca relatu 80
 Vix animis committo meis, siluamque patentem
 Ingrediens, aliquos nitor contingere ramos.
 Nam centum licet ora mouens vox ferrea clamet,
 Centenosque sonos humanum pectus anhelet ;
 Cuncta quis expediet, quorum nec lucida cæli 85
 Sidera, nec bibulæ numeris æquantur arenæ.

68. *Virginis agnus ouis*] Gignendi casu *ouis*, id est Mariæ matris Christi.

70. *rituque soluto*] consueta forma mutata. Supra vers. 5 *rituque magistro*.

CARMINVM LIBER I.

Enoch translatus. Sarae partus. Isaac mactandus.

17

INCIPIT LIBER VETERIS
TESTAMENTI.

Primus ab vsque chao, meritis viuacibus Enoch
Multa per innumeros iam saecula contigit annos
Natura perdente modum, quem iure creandi
Terra tulit; genitum sed mors miratur ademptum. 90

Saucia iam vetulae marcebant viscera Sarae
Grandaeuo consumpta situ, prolemque negabat.
Frigidus annofo moriens in corpore sanguis,
Cum seniore viro, gelidi praecordia ventris
In partum tumuere nouum, tremebundaque mater 95

Algentes onerata sinus, spem gentis opimae
Edidit, & serum suspendit ad vbera natum,
Mactandumque Deo pater obtulit: at sacer ipsam
Pro pueri iugulis aries mactatur ad aram.

O iusti mens sancta viri! pietate remota 100
Plus pietatis habens contempsit vulnera nati,

B

Ample-

INCIPIT LIB. V. T.] Ex cod. Cantabr. est.

87. ab vsque chao] Sic editi, & Alm. scriptus: at Lips. *ad vsque chaos.*

89. iure creandi] creationis.

96. gentis opimae] numerosae, secundae, clarae.

100. pietate remota plus pietatis b.] adfectu & amore in filium posthabito reuerentiae ac obsequio erga Deum. Digna notata verba, quae diuersas pietatis notiones demonstrant: quae quam late pateant, optime omnium GISE. CVPERVS, quem honoris causa nominamus, exposuit Apotheos. Hom. p. 286 seq.

*Vxor Iothi statua salis. Rubus ardens. Virga Mosis fit draco.
Transitus per mare Rubrum.*

Amplexus præcepta Dei, typicique cruoris
Auxilio ventura docet, quod sanguine fuso
Humana pro gente pius succumberet Agnus.

Loth Sodomæ fugiente chaos dum respicit vxor, 103
In statuam mutata salis stupefacta remansit.
Ad poenam conuersa suam: quia nemo retrorsum,
Noxia contempti vitans discrimina mundi,
Adspiciens saluandus erit, nec debet arator,
Dignum opus exercens, vultum in sua terga referre. 110

Ignibus innocuis flagrans apparuit olim
Non ardens ardere rubus, nec iuncta calori
Materies alimenta dabat, nec torrida viuens
Sensit damna frutex, sed amici fomitis æstu
Frondea blanditæ lambebant robora flammæ. 115
Mitis in immitem virga est animata draconem
Per flexos sinuata globos, linguisque trifidus
Squamæ colla tumens, inimicos ore chelydros
Sorbuït, & proprii redit in virgulta rigoris.

Peruia diuisi patuerunt cærulea ponti 120
In geminum reuoluta latus, nudataque tellus
Cognatis spoliatur aquis, ac turba pedestris

Intrat

103. *sanguine fuso*] M s s. *sanguine Christi*, quod glossema viderur.

104. *pius succumberet*] Lips. cod. ita, & Fabricius: at Alm. *occumberet* cum hiatu, huius generis poetis non infolito. *Pius* agnus est mitis, placidus.

109. *Adspiciens*] Sic membranæ: vulgati *respiciens*.

Manna. Aqua ex petra.

Intrat in absentis pelagi mare, perque profundum
 Sicca peregrinas stupuerunt marmora plantas.
 Mutauit natura viam, mediumque per æquor 125
 Incedens populus, rude iam baptisma gerebat,
 Cui dux Christus erat. clamat nam lectio, multas
 Vox Domini super exstat aquas: vox denique verbum,
 Verbum Christus adest, geminæ qui consona legis
 Testamenta regens, veterem patefecit abyssum, 130
 Vt doctrina sequens planis incederet aruis.

Quid referam, innumeras cælesti pane cateruas
 Angelicos sumpsisse cibos, nimisque superni
 Nectaris aëria populum dulcedine pastum,
 In pluuiis habuisse dapes, & in imbribus escas? 135 plumis

Rursus in exustis sitiens exercitus aruis,
 Qua nimium loca sicca diu, qua terra negatis
 Aëgra iacebat aquis, qua spes ablata bibendi

Edenb. ed.

B 2

Viuen-

126. *Incedens populus*] Heinsf. & Alm. codd. ita: vulgati
 ingrediens.

128. *Vox denique verbum*] Quidam *verbum est*: sed Can-
 tabr. & Alm. sine est, vt *avadrordoris* sit, elegans poeta-
 rum figura. Nec est, & quod sequitur, bene conue-
 niunt.

130. *regens*] Sic Ms s. & editi olim: at Fabr. *gerens*.

131. *doctrina sequens*] euangelium, nouum testamentum.

133. *nimbus superni nectaris*] Commode *nectar*, vocatus
manna, quia *pluisse* dicitur, & vt mox, *in pluuiis da-*
pes. Cuperus.

134. *aëria dulcedine*] Heinsf. & Alm. codd. ita: *Lipl*
atheria.

plumis Edenburg. ed. i. e.
coturnicibus: quia sequatur
in imbribus. Hoc laudat
cl. Burmannus: nec differ-
tit postmodum o ndr u Cuperus.

Afina Bileami. Statio solis sub Iosua. Helias a coruis nutritus:

Vivendique fuit, subitas arente metallo
 Haufit aquas, sterilique latex de rupe cucurrit, 140
 Et ieiuna nouum vomuerunt marmora potum.
 His igitur iam sacra tribus dans munera rebus:
 Christus erat panis, Christus petra, Christus in vndis.

Angelicis tremefacta minis adfatur afella
 Sessorem per verba suum, linguaque rudenti 145
 Edidit humanas animal pecuale loquelas.

Sol stetit ad Gabaon, mediique cacumine cæli
 Fixit anhelantem dilato vespere lucem
 Insolitus frenare diem; nec luna cucurrit,
 Ordine pigra suo, donec populantibus armis 150
 Feruidus ingentem gladius consumeret hostem
 Coniurante polo. iam tunc famulata videbant
 Sidera venturum præmissio nomine Iesum.

Heliam corui quondam pauere ministri
 Præbentes sine more dapes, alesque rapinis 155
 Deditus, atque auido saturans caua guttura rostro,
 Tradidit inlæsam ieiunis morsibus escam,

Nunc

139. arente metallo] petra: mox, sterili de rupe. Silius lib.
 VIII vers. 481

- - - niuis exegit Luna metallis

id est marmore Lunensi. Er Staius IV Silv. 17, 23

Anne metallifera repetit iam mania Luna?

146. animal pecuale] Etiam Venantius Fortunatus hac
 παρωπύς forma vsus est lib. II de Martino vers. 146

Et mihi prada iacet pecuali capta ministro.

155. sine more] sine exemplo.

in caelum curru raptus. Aetas Hiskia xv annis aucta.

Nunc bonus Helia, qui perfidus antea Noæ,
Abluit in terris quidquid deliquit in vndis.

Plenus at ille Deo postquam miracula terris 160

Plura dedit, meritisque suis succedere dignum

Heredem propriae fecit virtutis amicum,

Aurea flammigeris euectus in astra quadrigis,

Qua leuis aerios non exprimit orbita sulcos,

Sidereum penetrauit iter, curruque corusco 165

Dexteriora petens, spatio maiore triumphum

Duxit, & humani metam non contigit æui.

Quam bene fulminei prælucens semita cæli

Conuenit Helia, merito qui & nomine fulgens

Hac ope dignus erat, nam si sermonis Achiui 170

Vna per accentum mutetur littera, sol est.

Vltima labentis miseratus tempora lucis,

Ter quinos quondam regi Deus addidit annos,

Vfus iure suo; patefactaque limina claudens

Mortis ab occasu vitam conuertit in ortum. 175

Ionas puppe cadens, ceto sorbente voratus,

In pelago non sensit aquas vitale sepulcrum,

B 3

Ne mo-

158. *perfidus antea Noæ*] Forte *ante ea*. Mss. tamen *antea*. nec ignota licentia in his nostri.

164. *aerios*] Sic cod. Alm. Alii *atherios*.

169. *merito qui &*] Alm. cod. ita: quod & Nic. Heinsius laudauit, quamquam ipsius codice, vt in vulgatis libris, *meritoque* legebatur.

171. *sol est*] quia ἥλιος, *sol*, & *Helia* nomen conueniunt:

Jonas in ventre ceti. Fornax Babylonia. Regis pœna.

Ne moreretur, habens : tutusque in ventre ferino
 Depositu[m], non præda fuit : vastu[m]que per æquor,
 Venit ad ignotas inimico remige terras. 180

Quum spirante Deo Babylonia sacra negarent
 Tres una cum mente viri, durumque subirent
 Exitium, sæui Chaldaea lege tyranni,
 Cuius Achæmeniam rabies accenderat iram
 Plus fornace sua ; medios trudentur in ignes, 185
 Nil vrente rogo, tantu[m]que ardore calentes
 Cordis, imagineæ vincunt incendia pœna
 Igne animi. O quanta est credentum gloria ? flammis
 Ardentis fidei restincta est flamma camini.

Digna sed immitem mox perculit vltio regem : 190
 Nam quod ab humana vecors pietate recessit,
 Agrestes pecudum consors fuit ille per herbas.
 Aulica depasto mutans conuiuia fœno,
 Pronus ab amne bibit, septenaque tempora lustrans,
 Omni-

178. *Ventre ferino*] balænae, ceti. *Fera* terrestris alias: hic
 de piscibus, vt Manilius lib. v vers. 189

*Sunt quibus in ponto studium est cepisse ferarum
 Diuersas facies.*

179. *Depositu[m]*] Sic plures ; & Alm. etiam : Lipsf. au-
 tem *depositus*.

180. *inimico remige*] balæna, ceto.

184. *Achæmeniam iram*] Persicam : vt apud Horat. *Achæ-
 menia nardus*, Epod. xiii. Achæmenes autem Cyria-
 vus, Herodor. vii cap. xi.

186. *Nil vrente*] Sic Lipsf. & Cantabr. bene : quidam vul-
 gati *audente*.

tantu[m]que] & hoc ex Lipsf. est. Vulgati, *tantoque*.

Daniel in antro leonum. Ανακεφαλαιώσις miraculorum.

Omnibus hirsutus siluis & montibus errat. 195

Nec minus & Darii furuerunt iussa tyranni,

[Ecce etenim sceleri scelus addidit ira furentis]

Hebræumque decus Daniel decernitur insons

Ieiunis cibus esse feris; sed bellua iusto

Mitis facta viro, sanctos ne læderet artus, 200

Cœpit amare famem: rabies mollita furorem

Deposuit, sævisque in faucibus ira quieuit,

Et didicere truces prædam feruare leones.

Dic ubi sunt, natura, tuæ post talia leges?

Quis toties tibi iura tulit? qui Tartara iussit 205

Translatum nescire virum, sterilemque marito

Fecundauit anum, sacram præcepit ad aram

Sponte venire pecus: muliebres transfudit artus

B 4

In si.

196. *Nec minus & Darii*] *Δάγειος* Græce, longa media.

furuerunt iussa] Sic editi & scriptus Lipsiensis: quamquam

Diomedes neget præteritum a *En. o.* Cantabr. *fer-*
nerunt.

197. *Ecce etenim sceleri*] Hic versus abest a Mss. Lipsf. &
Heinsf. & Cantabr.

205. *iura tulit*] leges novas imposuit: aut, iura tua abs-
tulit.

qui Tartara iussit nescire] De Enocho loquitur translato:
qui, si mortuus fuisset, an in Orcum fuisset detrusus?
Abst. Igitur *Tartara*, vt *Ἅιδης*, hoc loco sepulcrum
sunt, aut status mortuorum: etiam infra lib. *iv* extr:
de Lazaro resuscitato:

Tartara disiliunt, Erebi patuere recessus.

207. *Fecundauit anum*] Saram.

208. *Sponte venire pecus*] hostiam, quia Isaac erat cum pe-
core permutandus.

In simulacra falis : ramos incendia passos
 Non ardere dedit : virgultum soluit in anguem. 210
 Per pelagus siccauit iter, mirabile nimbis
 Manna pluit, saxo latices produxit ab imo,
 Quadrupedem fari plano sermone coegit.
 Suspensis rapidas elementis distulit horas.
 Per volucres hominem pasci dedit, atque coruscis 215
 In caelum transevit equis : iam morte grauato
 Adiecit tria lultra viro : prædonis in ore
 Naufragio fundauit opem : flagrante camino
 Seruauit sub rore pios : per pascua regem
 Paut, vt hirsutam pecudem : rictusque leonum, 220
 Instimulante fame, iussit nescire furorem.
 Nempe creatori (cuius quæcumque videntur,
 Seu quæcumque latent, & rerum machina sermo est)
 Omne suum famulatur opus, sequiturque iubentis
 Imperium, quocumque trahit sententia nutu, 225
 Heu miseri, qui vana colunt, qui corde sinistro
 Religiosa sibi sculpunt simulacra, suumque
 Factorem fugiunt, &, quæ fecere, verentur!

Quis

213. *plano sermone*] Codd. Heinf. & Lips. *plano* : vulgati
pleno.

217. [*prædonis in ore Naufragio*] Lips. & Heinf. ita : non
nauifrago, vt editi quidam.

223. *sermo est*] Sic Mss. Heinf. & Lips. quod & recentiore
 manu in Cantabr. superscriptum. *Μεταουμικῶς*, quasi,
 Sermo est causa illorum : aut, omnia sermone eius facta
 sunt & seruantur. Alii, editi maxime, *serua est*.

228. *verentur*] venerantur, reuerentur.

Quis furor est, quæ tanta animos dementia ludit,
 Ut volucrem, turpemque bouem, tortumque draco-
 nem, 230

Semihominemque canem supplex homo pronus ad-
 Ast alii solem cæcatis mentibus acti, (oret?

Adfirmant rerum esse patrem, quia rite videtur
 Clara serenatis infundere lumina terris,
 Et totum lustrare polum: quum constet ab istis 235

Motibus instabilem rapidis discursibus ignem
 Officium, non esse Deum, quique ordine certo
 Nunc oritur, nunc occiduas demissus in oras,
 Partitur cum nocte vices, nec semper ubique est.
 Nec lumen fuit ille manens in origine mundi, 240

Quum geminum sine sole diem nouus orbis haberet.
 Sic luna quoque vota ferunt, quam crescere cernunt
 Ac minui; stellisque litant, quæ luce fugantur.

Hic laticem colit, ille larem, sed iungere sacris
 Non audent inimica suis, ne lite propinqua 245

Aut rogos exiguas deficcet fortior vndas,
 Aut validis tenues moriantur fontibus ignes.

Arboreis alius ponit radicibus aras,
 Instituitque dapes, & ramos flebilis orat,
 Ut natos caramque domum dilecta que rura 250

B 5

Con-

230. *Volucrem, bouem, draconem, canem*] Aegyptiorum numina, Ibis, Apis, Anubis: variorum, draco Aesculapius.

232. *Ast alii solem*] Plura numina physice ad solem referantur. Adi mythologos.

237. *officium*] ministrum, Dei seruum.

249. *flebilis orat*] flens, vt saepe alibi.

Coniugiique fidem, famulos censumque gubernent.
 Lignee, ligna rogas, furdis clamare videris,
 A mutis responsa petis, quæ iura domorum
 Hac ratione regunt, si cæsa securibus actis
 Ardua pendentis sustentant culmina recti, 255
 Aut subiecta focis dapibus famulantur edendis.
 Nonnulli venerantur olus, mollesque per hortos
 Numina sicca rigant, verique hac arte videntur
 Transplantatorum cultores esse deorum.
 Plura referre pudet, sanctoque in carmine longum 260
 Vel damnare nefas, ne mollia sentibus vram
 Lilia, purpurei neu per violaria campi
 Carduus & spinis surgat paliurus acutis.
 Iam satis humanis erroribus addita monstra
 Risimus, aut potius tales desseuimus actus. 265
 Nunc coeptam iuuat ire viam, montemq. per altum
 Nitentes firmare gradus, properemus in urbem
 Libertatis ope, radians vbi regia fuluis
 Emicat aula tholis, vbi dantur digna petenti,

Quæ

252. clamare videris] demonstraris, deprehenderis.

257. venerantur olus mollesque per hortos] Iuuenal. sat. xv
v. 10 de Aegyptiis:

*O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina!*

MOLLES autem sunt culti, delicatuli: vt Phædrus
lib. iv fab. iv, 26 *delicatos hortulos dixit. Cuper.*

263. spinis paliurus acutis] Virgilianus versus ex ecloga
v, 39. vbi Seruius: *Paliurus, herba asperrima & spinosa.*

268. Libertatis ope] casura in vetustis libris: vulgatis,
opem. quod Burmannus tuetur, quia Para-
phr. libertatis auctorem, vt urbem. opem
appositio sit, opem, rem quæ aliquid efficit.

Quarenti spes certa manet, claustrisque remotis 270
Peruia pullanti referantur limina cordi.

Hic est ille lapis reprobus, quem vertice gestat

Angulus, atque oculis præbet miracula nostris.

Est leue cuius onus, cuius iuga ferre suaue est.

Per digesta prius veteris miracula legis 275

Rettulimus, sancti coniuncto Spiritus actu,

Quæ Genitor socia Nati virtute peregit:

Per digesta rudis nec non miracula legis

Dicemus sancti coniuncto Spiritus actu

Quæ Natus socia Patris virtute peregit, 280

Semper vt vna manens deitatis forma perennis

Quod simplex, triplicet, quodq. est triplicabile, simplex

Hæc est vera fides, hanc spreuit habere salutem

Arrius infelix, qui curua per auia rectum.

Fle-

274. *Est leue cuius onus*] Transposuimus, quæ in vulgatis & cod. Lips. sunt cum hiatu non insolito. *Vulgatum ordinem tuetur Burnar. Sed legit leue.*

275. *Per digesta*] Barthius coniungi vult, *per digesta vna voce.*

276. *coniuncto Spiritus actu*] Patius casus correptus contra legem, etiam in Lips. ms. Sic & vers. 279 proxime. Nisi & alibi in metro noster peccet, crediderim scripsisse *Flaminis actu*, cuius glossa in margine fuerit *spiritus*.

282. *triplicabile simplex*] Verbum illius xui, quod Barthius, Cuperus, & Car. du Fresne tumentur. Quidam, etiam Lips. codex, *simplex*.

284. *Arrius infelix*] Græcum archilæretici nomen "Αρειος Arius, cum Romano Arrius confundi, diximus in Orthographia. Adde Prudentii Psychom. v. 794.

Flectere nifus iter, foueam delapsus in atram 285
 Corruit, & tætri merfus petit ima profundi.
 Tam vacuus sensu, iustæ quam tempore pœnæ,
 Visceribus fufis, vacuus quoque ventre remansit,
 Demens, perpetui qui non imitanda Parentis
 Iura, caducorum gradibus simulauit honorum. 290
 Namque homines inter natum genitore minorem
 Lex carnalis habet, quoniam pater ipse parentis
 Filius ante fuit: mox & qui filius est nunc,
 Adforet esse pater, sic per genus omne nepotum
 It noua progenies, & aui numerantur auorum. 295
 At dominus, verbum, virtus, sapientia, Christus,
 Et totum commune Patris de lumine lumen,
 De solo solus, cui nec minus est Patre quidquam,
 Nec quo crescat habet, genitus, non quippe creatus,
 Ipse est principium. Nam sicut clarus habetur, 300
 In genitore manens, genitor quoque clarus in ipso
 Permanet, & rerum caput est Deus vnus vbique.
 Non quia qui summus Pater est, & Filius hic est:
 Sed quia quod summus Pater est, & Filius hoc est.

Sic

288. *vacuus ventre*] Socrates lib. I cap. xxxviii, & Somenus II cap. xxx.

293. *est nunc*] Sic Ms. Lips.

294. *Adforet*] Barthius ex Gloss. Mss. interpretatur *continget*.

303. *non -- hic est, sed -- hoc est*] Vide, quam curate priores Christiani personam & essentiam in diuinis distinguant.

Sic ait ipse docens: Ego in Patre & Pater in me est, 305
 Rursus: ego atque Pater vnum sumus. Arrius VNVM
 Debet scire, SVMVSQUE Sabellius esse fatendum,
 Iste fidem trinam, ast hic non amplectitur vnam,
 Ambo errore pares, quamquam diuersa sequantur,
 Qualiter adfueri varias producere sectas, 310
 Impugnant sua dicta viri, qui brachia nudis
 Ostendunt exserta humeris, nil tradere docti,
 Sed tantum certare cati, prudentia quorum
 Stulta iacet, quia vana Deo est sapientia mundi.
 Hic loquitur nimis, ille tacet: hic ambulat, hic stat: 315
 Alter amat fletus, alter crispare cachinnum,
 Diuersisque modis par est vesania cunctis.
 Interea dum rite viam sermone leuamus,
 Spesque fidesque meum comitantur in ardua gressum,
 Blandius ad summam tandem peruenimus arcem. 320
 En si-

305. *ipse docens: Ego in P.*] Sic hunc versum legit etiam
 Beda de Metris p. 2374. vti adhuc est in Mss. Heinf.
 & Lipsi. cum hiatus poetico. Quem vt fugiant, quidam
 & interponunt, *Ego & in Patre.*

306. VNVM -- SVMVS] Ioannis x, 30 ἐν ἑαυτῷ.

307. SVMVSQUE Sabellius] Sabellius haereticus personas
 diuinas confundit. Vnde Patripassiani orti. Hunc re-
 futat Scripturae verbo ἰσμεν, sumus, quod distinctio-
 nem personarum arguit.

311. *brachia nudis*] instar athletarum.

316. *Alter amat fletus*] Heraclitum & Democritum phi-
 losophos videtur respicere: de quibus Seneca de
 Tranquill. cap. xv, & Iuuenalis sat. x vers. 28. seq.

crispare cachinnum] Perius sat. 111, 87

nasu crispante cachinnos.

En signo sacrata crucis vexilla coruscant!
 En regis pia castra micant, tuba clamat herilis,
 Militibus sua porta patet, qui militat, intret:
 Ianua vos aeterna vocat, quæ ianua Christus.
 Auræ perpetuæ capietis præmia vitæ, 325
 Arma quibus Domini tota virtute geruntur
 Et fixum est in fronte decus. Decus armaque porto,
 Militiæque tuæ, bone Rex, pars vltima resto.
 Hic propriæ sedis, huius mihi mœnibus vrbis
 Exiguam concede domum, tuus incola sanctis 330
 Ut merear habitare locis, alboque beati
 Ordinis extremus conscribi in sæcula ciuis.
 Grandia posco quidem, sed tu dare grandia nosti,
 Quem magis offendit, quisquis sperando tepescit.
 Christe faue votis, qui mundum in morte iacentem
 Viuificare volens, quondam terrena petisti 336
 Calitus, humanam dignatus sumere formam,
 Sic aliena gerens, vt nec tua linquere posses.
 Hoc Matthæus agens, hominem generaliter implet:
 Marcus, vt alta fremit vox per deserta leonis: 340
 Iura sacerdotis Lucas tenet ore iuueni,

More

329. *Hic propriæ sedis*] Sic codd. Lips. & Barth. Necte cum domum, quod sequitur.

331. *Ut merear*] Verbum *mereri* notione *adipiscendi, consequendi*, de qua Gronov. *Observ. Eccles. cap. vii* pag. 76.

335. *Christe, faue votis*] Hæc postrema in Heiniano codice sunt *Prologus quatuor Euāgeliorum*: in Cantabr. post versum 338 subscriptum est, *Explicit de Vet. Testamento: incipit de quatuor Euāgelistis Prologus*. Bene, nec vero vulgarem ordinem mutamus.

CARMINVM LIBER I.

Euangelistæ & Apostoli comparati temporibus.
Enæ & Mariæ Deorónou comparatio.

More volans aquilæ, verbo petit altra Ioannes.
Quatuor hi proceres vna te voce canentes,
Tempora ceu totidem latum sparguntur in orbem.
Sic & apostolici semper duodenus honoris 345
Fulget apex numero, menses imitatus & horas,
Omnibus vt rebus totus tibi militet annus.
Hinc igitur veteris recolens exordia mortis
Ad vitam properabo nouam, lacrimasque ferendo
Gaudia longa metam. nam qui deflemus in Adam 350
Semina mittentes, mox exultabimus omnes,
Portantes nostros, Christo veniente, maniplos.

COELII SEDVLII

LIBER II.

SIVE

DE NOVO TESTAMENTO PRIMVS.

EXpulerat primogenitum sæuisimus anguis
Florigera de sede virum, blandique saporis
Inlecebris letum misero portabat amarum.
Nec solus meritam præsumptor senserat iram
Mortali sub lege iacens, sed prorsus ab ipso
Humanum simul omne genus. heu noxia coniux! 5
Noxi-

343. *vna te voce*] Te, Christe.

344. *Tempora ceu totidem*] quatuor anni tempestates.

AD LIBRVM II.

DE NOVO TESTAMENTO] Nic. Heinsii ms. *Liber primus Sedulii de Novo Testamento.* Cantabr. *Liber primus in Novo Testamento.*

Noxia tu coniux magis, an draco perfidus ille?
 Perfidus ille draco, sed tu quoque noxia coniux,
 Pro dolor! æterni fuerant duo. Crescere postquam
 Cœpit origo, perit, clademque a semine sumpsit. 10
 Quid numerosa dies, quid tempore proderat illo
 Cernere nongentos, vltra, feliciter annos,
 Progeniemque senum decimam spectare nepotum,
 Iamque suum nescire genus; quum victa supremis
 Cursum, extremæ fors irreparabilis horæ, 15
 Sera licet, ventura foret, longumque per æuum
 Vita breuis nil esse diu cum fine doleret?
 Nec reducem spes ferret opem, primique sepulcrum
 Terrigenæ cæca forberet fauce nepotes?
 Ni pius ille sator, culpas ignoscere promptus, 20
 Reddere difficilis, sua ne factura periret;
 Quæque Deo similis viuens adstabat imago,
 Dissimilis de morte foret, veniale misertus
 Instauraret opus, pomisque vetaret acerbis,
 Quæ mandere patres, natorum horrescere dentes, 25
 Dona-

senem
 Burm.

7. *Noxia tu coniux magis an*] Hic & sequens versus ex imitatione Virgilii eclog. VIII vers. 49, 50

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?

Improbus ille puer: crudelis tu quoque mater.

17. *doleret*] Sic MSS. H. & L. at Fabric. *doceret.*

19. *primique terrigenæ*] Adami.

21. *reddere difficilis*] *puta culpas*: id est, pensare male facta, punire.

23. *veniale misertus instauraret opus*] hominem venia quidem non dignum, indignum vero eiusdem. Pendet verbum *instauraret* a vers. 20 *Ni pius sator.*

Donaretque suis semper placatus, vt, vnde
 Culpa dedit mortem, pietas daret inde salutem,
 Et velut e spinis mollis rosa surgit acutis,
 Nil, quod lædat, habens, matremque obscurat honore;
 Sic, Euxæ de stirpe sacra veniente Maria, 30
 Virginis antiquæ facinus noua virgo piaret,
 Vt quoniam natura prior vitiata iacebat
 Sub ditione necis; Christo nascente, renasci
 Possset homo, & veteris maculam deponere carnis.

Hæc ventura senes postquam cecinere propheta, 35
 Angelus intactæ cecinit properata Mariæ:
 Et dictum comitata fides, vterumque puellæ
 Sidereum mox implet onus, rerumque creator
 Nascendi sub lege fuit: stupet innuba plenos
 Virgo sinus, gaudetque suum paritura parentem. 40

Iamque nouem lapsis decimi de limine mensis
 Fulgebat sacrata dies, quum virginæ feta
 Promissum compleuit opus Verbum caro factum, *limine*
 In nobis habitare volens: tunc maximus infans *Edenb. &*
 Intemerata sui conseruans viscera templi, 45 *Burn.*
 Inlæsus vacuauit iter: pro virgine testis
 Partus adest clausa ingrediens & clausa relinquens.

C

Quæ

26. *Donaretque*] daret, largiretur placatus, vt pietas inde salutem daret, vnde culpa dedit mortem.

30. *Mariæ*] Græco accentu, *Megla*. Corripuit mediam Prudentius Apoth. v. 643, & Pylchom. v. 88. & ipse Sedulius mox v. 49. at rursus produxit lib. v. vers. 359.

39. *plenos sinus*] Heinſianus sic codex: vulgo *versos*.

Quæ noua lux mundo? quæ toto gratia cælo?
 Quis fuit ille nitor Mariæ quum Christus ab aluo
 Procesfit splendore nouo? velut ipse decoro 50
 Sponsus ouans thalamo, forma speciosus amœna
 Præ natis hominum, cuius radiante figura
 Blandior in labiis diffusa est gratia pulchris.
 O facilis pietas! ne nos seruire teneret
 Peccato dominante iugum, seruilia summus 55
 Membra tulit dominus, primique ab origine mundi
 Omnia qui propriis vestit nascentia donis,
 Obsitus exiguis habuit velamina pannis:
 Quemque procellosi non mobilis vnda profundi,
 Terrarum non omne solum, spatiosaque lati 60
 Non capit aula poli, puerili in corpore plenus
 Mansit, & angusto Deus in præsepe quieuit.

Salue sancta parens, enixa puerpera regem,
 Qui cælum terramque tenet per sæcula, cuius
 Numen & aeterno complectens omnia gyro 65
 Imperium sine fine manet; quæ ventre beato
 Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
 Nec primam similem visa es nec habere sequentem,
 Sola sine exemplo placuisti femina Christo.

Tunc

58. *obsitus pannis*] Notum id Terentianum in Eunucho,
pannis antiquæ obsitus.

65. *Numen, complectens omnia gyro*] GYRO, instar cæli:
 NUM/NE. Lips. cod. *numen*. Sed *numen* est nutus
 & imperium.

Pastores. Magi ex oriente noua stella exciit.

Tunc prius ignaris pastoribus ille creatus 70
Emicuit, quia pastor erat; gregibusque refulsit
Agnus, & angelicus cecinit miracula coetus.

Talia Bethlæis dum signa geruntur in oris,
Eoi venere magi, sæuumque tyrannum
Grandia sollicitis perturbant nuntia dictis, 75
Iudaicis nuper populis orientis ab axe

Progenitum fulsisse ducem. hoc cælitus astra,
Hoc stellam radiare nouam. ferus arbiter aulæ
Aestuât Ebrææ, ratus hunc succedere posse
Mox sibimet, qui primus erat. Tunc fronte serena 80

Nubila mentis alens, clam mandat vbique requiri
Sicut adorandum, quem tractat fraude necandum.

Quid furis, Herodes? Christum sermone fateris,
Sed sensu iugulare cupis: legemque legendo
Negligis, & regi regum tua regna minaris. 85

Ne tamen infano careant tua nomina facto,
Patrandum sub honore crucis (sed crimine gentis)

Herodes alius, quod tu molire, videbit,
Ergo alacres summo seruantes lumina cælo

C. 2

Fixa

70. *ille creatus*] natus homo. Ouidius xiv Metamorph.
vers. 699

- - - *humili de stirpe creatus.*

71. *Emicuit*] Prudentius Cathem. ix, 27

Emicat promissus olim.

Quidam, etiam codex Heinsii, *enituit.*

77. *fulsisse ducem. hoc*] Hiatus omnibus libris, cessante
synalœpha.

81. *Nubila mentis alens*] Cantabr. & Fabric. ita. *Alia
habens.*

Fixa magi, fidusque micans regale secuti, 90
 Optatam tenuere viam, quæ lege futura
 Duxit adorantes sacra ad cunabula gentes:
 Thesaurisque simul pro religione solutis,
 Ipsæ etiam vt possent species ostendere Christum.
 Aurea nascenti fuderunt munera REGI, 95
 Thura dedere DEO, myrrham tribuere SEPVLCRÒ.
 Cur tria dona tamen? quoniam spes maxima vitæ est.
 Hunc numerum confessa fides, & tempora summus
 Cernens cuncta Deus, præsentia, prisca, futura,
 Semper adest, semperque fuit, semperque manebit 100
 In triplici virtute sui. Tunc cælitus illi
 Per somnum moniti, contemnere iussa tyranni,
 Per loca mutati gradientes deuia callis,
 In patriam rediere suam. Sic nos quoque sanctam
 Si cupimus patriam tandem contingere, postquam 105
 Venimus ad Christum, iam non repetamus iniquum.
 Ergo vbi delusum se comperit, impius iram
 Rex aperit, si iure queat rex ille vocari.
 Qui pietate caret, propriam qui non regit iram,
 Ereptumque gemens facinus sibi, ceu leo frendens, 110
 Cuius ab ore tener subito quum labitur agnus,
 In totum mouet arma gregem, manditque trahitque
 Molle

101. *In triplici virtute sui*] Non ad *personas* diuinas, quasi
 virtutes vnus essentia essent, inter se vere haud di-
 stinctæ, qui Sabellianus error est; sed ad trinam tem-
 poris differentias, quibus vna aternitas diuina, ram-
 quam triplex virtus, sufficit, referendum est, vt supe-
 riora ostendunt.

Molle pecus, trepidæque vocant sua pignora fetæ:
 Nec quidquam & vacuas implent balatibus auras:
 Haud secus Herodes, Christo stimulatus adempto, 115
 Sternere conlitas paruorum strage cateruas
 Immerito, non cessat atrox. Quo crimine simplex
 Turba perit? cur qui vixdum potuere creari,
 Iam meruere mori? Furor est in rege cruento,
 Non ratio: primosque necans vagitus, & audens 120
 Innumera patrare nefas, puerilia mactat
 Millia, plangoremque dedit tot matribus vnum.
 Hæc laceros crines nudato vertice rupit,
 Illa genas secuit, nudum ferit altera pugnīs
 Pectus, & infelix mater (nec iam modo mater) 125
 Orba super gelidum frustra premit vbera natum
 Quis tibi tunc, lanio, cernenti talia, sensus?
 Quosve dabas fremitus, quum vulnera feruere late
 Prospiceres arce ex summa, vastumque videres
 Misceri ante oculos tantis plangoribus æquor? 130
 Exstinctisque tamen quamuis infantibus absens,

C 3

Præ-

120. *primosque necans vagitus, & audens*] Sic libri, correpto plurali *vagitus*. Prosa Sedulii, *primis vagitibus inimicus*. Vnde putari aliquando legi posse, si quis codex consentiret,

- - - *primisque hostis vagitibus audes.*

Barthius autem censebat intrusa esse, legitque:

Non ratio, patrare nefas.

Sed libri obstant, & soluta auctoris, quam diximus, oratio.

127. *Quis tibi tunc, lanio*] Apostrophe ad Herodem: quem quasi presentem & adspectantem poetice fingit.

Præfens Christus erat, qui sancta pericula semper
Suscipit, & pœnas alieno in corpore sentit.

Ait ubi bisseños ætatis contigit annos,
Hoc spatium de carne trahens, ænique meatus 135
Humana pro parte tulit; senioribus esse
Corde videbatur senior, legisque magistrus
Inter, vt emeritus residebat iure magister.

Nec mora (quas etenim volitans per tempora mundus
Nouit habere moras?) vsus maiore iuuenta, 140

Sex quasi lustra gerens placidam Iordanis ad vnam
Venit, vt acciperet hoc quod dare venerat ipse.

Hunc Baptista potens vt vidit ab amne Ioannes,
Quem, matris dum ventre latet, nondumque creatus,
Senferat, obstruso iam tunc sermone prophetes, 145

Vt muto genitore fluens (cui munera linguæ,
Post noni taciturna diu spiramina mensis
Parto redduntur nato) mox prædicat: Agnus
Ecce Dei, veniens peccatum tollere mundi! 149

Tollere quum dicit, quod non habet, hoc mihi tollit:
Non mala vt ipse gerat, sed vt ipse nocentia perdat.
Qualiter in medias quum lux præclara tenebras

Fun-

146. *muto genitore fluens*] Sic scripti libri. FLVENS, id est genitus, natus. Fabr. *silens*, ex Nebriss. coniectura: quod minus conuenit.

150. *Tollere quum dicit*] Verbum *algen*, quod Ioann. I, 29 legitur, & *tollere* sonat, & *portare*. Posterius conuenit cum *baulare*, Esa. LIII, 4, 11. Confer Matth. XXVII, 32 cum Luc. XXIII, 26. Adde Matth. IX, 6, Marc. VI, 8.

Funditur, & proprio non obfufcata sereno
 Decutit expulfas, inlæfis vultibus vmbras;
 Sic delicta fugans Saluator noftra gerendo 155
 Terfit, & a tactu procul euanefcere iufit.
 Tunc vada torrentum simplex ingreffus aquarum,
 In fe cuncta lauat noftræ contagia vite:
 Ipfe nihil, quod perdat, habens, fanctoque liquentes
 Corpore mundauit latices, lymphasque beauit 160
 Gurgitis, & propriis facrauit flumina membris.
 Senferunt elementa Deum, mare fugit, & ipfe
 Iordanis refluas curfum conuertit in vndas,
 Namque propheta canens, quidnam eft, mare, quod fu-
 gis, inquit.

Et tu Iordanis retro quid fubtrahis amnem? 165
 Ergo vbi flumineum, poft myftica dona, lauacrum
 Egrediens, ficcas Dominus calcauit arenas;
 Confefitum patuere poli, fanctusque columbæ
 Spiritus in fpecie Chriftrum veftiuit honore,
 Manfuetumque docet, multumq. incedere mitem 170
 Per volucrem, quæ felle caret; Natoque vocato
 Voce Patris, triplici Deus ex ratione probatur,
 Quod Pater & Natus, quod Spiritus eft ibi fanctus,
 C 4 Quo

156. *Et a tactu*] a contactu noftri, ne nos inficiat ac damnet. Ver. ed. *attactu*.

162. *mare fugit Et ipfe Iordanis*] Poetica fictione, quod Veteris Teftamenti fuit, contribuit Nouo, verbis ad id ex Pfalmo cxiv, vſus.

166. *poft myftica dona*] quæ ipſe dedit & diffudit, baptis-
 matis aquas ſanctificando.

Quo manet indignus, qui non numerauerit vnum.
 Inde quaterdenis iam noctibus atque diebus, 175
 Ieiunum dapibus, sacro spiramine plenum
 Insidiis tentator adit, doctusque per artem
 Fallaces offerre dapes. Si filius, inquit,
 Cerneris esse Dei, dic vt lapis iste repente
 In panis vertatur opem, miracula tamquam 180
 Hac eadem non semper agat, qui saxea terræ
 Viscera fructiferis animans fecundat aristis,
 Et panem de caute creat. Hæc ergo repulsus
 Voce prius, hominem non solo viuere pane,
 Sed cuncto sermone Dei; labefactus, & amens 185
 Altera vipereis instaurans arma venenis,
 Cum Domino montana petit, cunctasque per orbem
 Regnorum monstrauit opes: hæc omnia, dicens,
 Me tribuente feres, si me prostratus adores.
 Quantam peruersus, tantum peruersa locutus, 190
 Scilicet vt fragilis regni adfectaret honores,
 Qui populis æterna parat; monstrumque nefandum
 Pronus adoraret, cuius super æthera sedes,
 Terra pedum locus est; quem nullus cernit, & omnis
 Laudat in excelsis submissa voce potestas. 195
 Christus ad hæc: Tantum Dominum scriptura Deumq.
 Iusit adorari, & soli famularier vni.
 His quoque deficiens congressibus, audet iniquus,
 Fer

181. *Hæc eadem non semper agat*] Sic tres scripti, Lips.
 Heinf. & Cantabr. Vulgo omittunt *eadem*, & post *agat*
 addunt *Dominus*.

Ter sese attollens, animo perstare superbo,
 Terque volutus humo, fragili confidere bello. 200
 Tunc adsumpsit eum sanctam sceleratus in urbem,
 Et, statuens alti supra fastigia templi,
 Si natum genitore Deo tete adferis, inquit,
 Impiger e summo demissus labere tecto.
 Nam scriptura docet, de te mandasse Tonantem, 205
 Angelicis subuectus eas vt tutior vlnis,
 Ad lapidem ne forte pedem conlidere possis.
 O quam cæca gerit nigro sub pectore corda,
 Mens tenebris obscura suis! hunc ardua templi
 Culmina &, erectæ quamuis, fastigia pinnæ 210
 Credidit in præceps horrescere, maxima summi
 Curuauit qui membra poli, caecosque per omnes
 Vectus, in extremæ descendit humillima terræ
 Inferiora petens, sed non excelsa relinquens.
 Dixerat, & validi confossus cuspide verbi, 215
 Quod tentare suum Dominumque Deumque nequiret,
 Victoris fugit ora gemens. Tunc, hoste repulso,
 Cælicolæ adsistunt proceres, cœtusque micantes,
 Angelici Christo famulantur rite ministri.
 Protinus, ergo viros ex piscatoribus aptos, 220
 Humanas piscari animas, quæ lubrica mundi
 Gaudia sectantes, tamquam vada cæcula ponti,
 Cæcæque præcipites tranant incerta profundi,

C 5

Disce

223. *Cæcæque incerta profundi*] Alterutrum Græco more
 substantis nominis naturam fert. Abyssos & voragi-
 nes notat. *Vada cæca* Virgilius dixit *Aen.* 1, 136. *In-*
certa, fluctuantia. *Incerta maris*, Tacit. 111 *annal.*
 cap. LIV.

Discipulos iubet esse suos, talesque supernæ
 Conciliat vitæ, quos non ventosa loquendi 225
 Glória, nec vana de nobilitate superbus
 Sanguis alat, sed fama tacens, humilique resurgens
 Mente nitor, cælo faciat de plebe propinquos.
 Nam quæ stulta, potens elegit, & infima mundi,
 Fortia confringens Deus & sapientia perdens. 230

Quin etiam celerem cupiens conferre salutem
 Orandi præcepta dedit, iudexque benignus
 Indulgenda poti breuiter iubet, vt cito præstet,
 Sic dicens: Orate patrem baptismate nostrum;
 Iure suum propriumq. homini concessit honorem, 235
 Et quod solus habet cunctos permisit habere.
 Qui Dominum cæli Patrem memoremus, in ipso
 Iam fratres nos esse decet, nec origine carnis
 Germanum tractare odium, sed spiritus igne
 Flagrantes abolere doli monumenta vetusti: 240
 Atque nouum gestare hominem, ne forsan ab alto
 Degenerent terrena Deo, cui nos, duce Christo,
 Fecit adoptiuos cælestis gratia natos.

Sanctificetur vbi Dominus, qui cuncta creando
 Sanctificat, nisi corde pio, nisi pectore casto? 245
 Vt mereamur eum nos sanctificare colendo.
 Aduet ipse prior; sicut benedicier idem

Se iu-

235. *Iure suum propriumque homini c. b.*] Qui honor
 Christi proprius est, Deum appellare *patrem* suum;
 eum cum hominibus communicauit.

239. *spiritus igne*] Iam ante notatum, nomina quartæ for-
 mæ in contractis casibus non numquam nostro corripit.

Se iubeta nobis, a quo benedicimur omnes.

Aduentat regnum iam iamque scilicet illud
 Morte vacans, & sine carens, cui nulla per ænum 250
 Tempora succedent, quia nescit tempus habere
 Continuus sine nocte dies: vbi principe Christo
 Nobile perpetua caput amplectente corona,
 Victor opima ferens gaudebit pramia miles.

Hoc iugibus votis, hoc nocte dieque precemur, 255
 Illius vt fiat celo terraque volantas.

Qui nusquam vult esse nefas, hostemque nocentem
 Vtque polo, sic pellat humo, ne corpora nostra
 Tamquam vile solum, sæuus sibi vindicet hydros,
 Sed qui cuncta fouet plena pietate redundans 260
 Omnipotens, animas pariter conseruet & artus:
 Altera pars etenim cæli sumus, altera terræ.

Annonam fidei speremus panẽ diurno,
 Ne mens nostra famem doctrinæ sentiat vnquam
 A Christo ieiuna suo, qui corpore & ore 265
 Nos saturat simul ipse, manens verbumque cibusque.
 Dulcia nam Domini nostris in faucibus hærent

Elo-

249. *iam iamque scilicet*] Heinsf. & Cantab. mss. *que*,
 porrectum ob duplicem, quæ sequitur, consonantem,
 vt sæpe apud Prudentium: alii *quoque*.

255. *Hoc iugibus votis*] Nostrium *iugis*, adiectiuum corri-
 pere contra metri legem, supra lib. I. vers. 18. notauim-
 us. Potest transpositione emendari, vt Fabricius
 mutauit,

Iugibus hoc votis.

249. *hydros*] recto casu, sed Græco, ex cod. Heinsiano.

Eloquia, exsuperantque fauos atque omnia mella.

Debita laxari qui nobis cuncta rogamus,
 Nos quoque laxemus, proprii nam cautio verbi 270
 Spondentes manifesta tenet, grauiusque soluti
 Nectimur, alterius si soluere vincla negemus,
 Incipietque pius decies millena talenta
 Dimittens dominus, si nos adfligere propter
 Denarios centum conseruum senserit vllum, 275
 Tradere confestim tortoribus: inque feroci
 Carcere constricti non permittemur abire,
 Donec cuncta breuem reddamus adusq. quadrantem.

Non quia nos Dominus, lucis via, semita pacis
 In laqueos tentantis agat, sed quum mala nostra 280
 Deserit, ire sinit. nam quisquis retia mundi
 Deliciosa sequens, luxus & gaudia blanda
 Perditionis amat; Deus hunc, virtutis amator,
 Linqvit, & ingreditur, qua se tentatio ducit.
 Nos hac ergo pedem retro abducamus, & artum 285
 Corde petamus iter, tenuis qua semita monstrat
 Ire per angustam regna ad caelestia portam.

Si cu-

275. *Denarios*] Producta secunda Martiali diuersis locis:
 nec aliis corripuit, sed *uero' ouu'iq'ouu' denaris* trisyl-
 labum fecit lib. I epigr. CXVIII, lib. IX. ep. CI.
 [al. 103]

285. *Nos hac ergo*] Ex M. s. Lips. *nos*: alii *Ab hac, a'ur'q'ouu'.*
retro abducamus] Ex prosa Sedulii reposui: vt Vir-
 gilius lib. v. vers. 428 *Abducere retro*. Codices scripti,
retro faciamus, quod durum.

Si cupimus vitare malum, debemus adire
 Sectarique bonum; hic quia liberat, ille trucidat:
 Hic alit, ille necat. nam quantum fidera terris, 290
 Ignis aquis, lumen tenebris, concordia bellis,
 Vita ſepulturis; tantum bona longius abſunt
 Diffociata malis. dextrum, cuiumque neceſſe eſt,
 Aut læuum gradiatur iter. Sed dextra bonorum
 Semita conſpicuos vocat in ſua gaudia iuſtos, 295
 Inque tuos, patriarcha, ſinus: at læua malorum
 Exercet pœnas, & ad impia Tartara mittet.
 Ergo agnis ouibusque Dei eſt hæc ſola voluntas,
 Et bona libertas euadere torua cruenti
 Ora lupi, vitæque frui per paſcua Chriſti. 300

COELII SEDVLII

CARMINIS PASHALIS

LIBER III.

Prima ſuæ Dominus, thalamis dignatus adeſſe,
 Virtutis documenta dedit, conuiuaque præſens
 Paſcere, non paſci veniens, mirabile fuſas
 In vinum conuertit aquas: amittere gaudent
 Pallorem latices, mutauit læta ſaporem 5
 Vnda ſuum, largita merum, menſasque per omnes
 Dul-

288. *Vitare malum*] Diabolum: *ſectari bonum*, Deum. Id poſcunt pronomina *hic, ille*.

293. *cuiumque*] Ex codd. Lipſ. & Heinſ. Alii, *quicumque*.

IN LIBRVM III.

4. *amittere*] ex MSS. libris. Vulgo *dimittere*.

Dulcia non nato rübuerunt pocula musto.
 Impleuit sex ergo lacus hoc nectare Christus,
 Quippe ferax qui vitis erat, virtute colona
 Omnia fructificans, cuius sub tegmine blando 10
 Mitis inocciduas enutrit pampinus uvas.

Regulus hinc nato quidam moriente rogabat
 Flebilis & supplex dominum, quo uiseret ægrum
 Febre laborantem puerum, trepidamque vetaret
 Labi animam de sede sua. Tunc larga potestas, 15
 Credenti quæ nulla negat, nec dona retardat
 Velocem comitata fidem, sermone salutem
 Concedens facili, Viuit iam filius, inquit,
 Perge, tuus. Quantum imperii fert iusio Christi?
 Non dixit, victurus erit, sed iam quia uiuit, 20
 More Dei, qui cuncta, priusquam nata, videndo
 Præteritum cernit, quidquid uult esse futurum.

Inde salutiferis incedens gresibus vrbes
 Oppida, rura, casas, vicos, castella peragrans
 Omnia, depulsis sanabat corpora morbis. 25

Ecce

8. *sex lacus*] LACVS vas torcularium, cupa. Cic. in Bruto cap. LXXXIII *nouam istam quasi de musto ac lacu feruidam orationem.* Et Columella lib. XII cap. XVIII *lacus binarii & torcularii.* Nemesius ecl. III vers. 50 *de vindemia:*

Pronus at ille lacu bibit.

12. *Regulus hinc*] Fabr. transposuit quod in MSS. ἀμέτερος est *Hinc regulus* est. *Regulus* autem Larini interpretis est: βασιλέως Græce Ioann. XV, id est regius minister.

Ecce autem mediæ clamans ex agmine turbæ
 Leprosus poscebat opem, variosque per artus
 Plus candore miser, Si vis, Domine, inquit, ab istis
 Me maculis purgare, potes: volo, Christus vt inquit,
 Confestim redit vna cutis, proprioque decore 30
 Lata peregrinam mutarunt membra figuram,
 Inque suo magis est vix agnitus ille colore.

Forte Petri validæ torrebat lampadis astu
 Febris anhela socrum, dubioque in funere pendens,
 Saucia sub gelidis ardebat vita periclis, 35
 Immensusque calor, frigus letale coquebat.
 At postquam fessos Domini manus attigit artus,
 Igneus ardor abit, totisque extincta medullis,
 Fonte latentis aquæ cecidit violentia flammæ:

Quin etiam rabidas nigrorum depulit iras 40
 Spirituum, ne flatus atrox laceraret iniqua
 Peste homines, operisque Dei vexaret honorem,
 Quem norat non esse Dei: passimque cateruas,
 Vt prius, innumeras pulso languore saluti
 Reddidit, & varia populos a clade leuauit. 45

Inde marina petens, argentes gresibus algas
 Prescit, & exiguæ conscendens robora cymbæ,
 Aequo-

26. *mediæ ex agmine turbæ*] Cantabr. est: alii *medio*.

28. *Plus candore*] Prosa: *obsceno candore miseriar*.

32. *magis*] amplius.

43. *quem norat non esse Dei*] quem honorem operis diuini, i. e. quem hominem, ad Dei imaginem honorifice creatum, nouit flatus ille malus, siue spiritus niger, non esse Deo deuotum.

Aequoreas intravit aquas, Dominumque ^{Burn. conie-} sequentes ^{Clu.}
 Discipuli, placido librabant carbasa ponto,
 Iam procul a terris fuerat ratis, actaque flabris 50
 Sulcabat medium puppis securo profundum,
 Quum subito fera surgit hiems, pelagusque, procellis
 Vertitur, & trepidam quatunt vada salsa carinam,
 Perculerat formido animos, seseque putabant
 Naufraga litoreis iam tendere brachia saxi, 55
 Ipse autem placidum carpebat pectore somnum,
 Maiestate vigil, quia non dormitat in ævum
 Qui regit Israel, neque profusus dormiet unquam.
 Ergo vbi pulsa quies, cunctis clamantibus una
 Voce simul, miserere citus, miserere, perimus, 60
 Auxilio succurre pio; nil vota moratus
 Exurgens Dominus, validis mitescere ventis
 Imperat, & dicto citius tumida æquora placat.
 Non erat illa feri pugnax audacia ponti,
 In Dominum tumidas quæ surgere cogeret vndas, 65
 Nec metuenda truces agitabant flamina vires,
 Sed latum exsiliens Christo mare compulit inum
 Obsequio feruere fretum, rapidoque volatu
 Mouerunt auidas ventorum gaudia pennas.

Inte-

68. *obsequio feruere fretum*] Quidam *seruire*. At clare Heins. cod. & vet. ed. *seruire* obsequio, id est promptissimum studiosissimumque esse ad obsequendum Christo.

69. *Ventorum gaudia*] venti gaudebundi refugiant Christo imperante.

Legio dæmonum. Porci submersi.

Interea placido tranſuectus marmore, puppim 70
 Liquerat, & medios luſtrabat paſſibus agros,
 Quum procul e tumulis gemino ſtudio fridore ruentes
 Proſilire viri, quos non mala dæmone pauco,
 Sed legio vexabat atrox, nexuque cruento
 Sæua catenatis geſtantes vincla lacertis, 75
 Angebat quoque pœna duplex: heu dura furoris
 Conditio! qui vim patitur, magis ille ligatur.
 Tunc Domini præcepta tremens exire iubentis
 Spiritus infelix hominem non audet adire,
 Effigiem reuerens, quam Chriſtum cernit habere. 80
 Sed pecus immunda gaudens lucē, ſemper amicum
 Sordibus, atque olido conſuetum viuere cœno,
 Pro meritis petiere ſuis, triftesque phalanges
 Porcinum tenuere gregem. niger, hiſpidus, horrens
 Talem quippe domum dignus fuit hoſpes habere. 85

Hinc alias Dominus pelagi delatus in oras
 Intrauit natale ſolum, quo corpore naſci

D

Se vol-

76. pœna duplex] a furore dæmoniaco, & a duris vinculis.

Dura autem cod. Heinfii: non dura.

80. Effigiem reuerens] Subſtitui hoc ſine Ibris, quorum
 eſt reddens, vel *repetens*, vel *recolens*; Fab. fugiens. Sed
 aptiſſimum eſt, reueritum diabolum in homine imagi-
 nem, quam Chriſtum videbat habere.

87. natale ſolum, quo corpore naſci] Errat, dum ἰδὼν πόλιν
 Matth. ix, i dixit natale ſolum, quod Bethlehemum
 eſt. Hæc autem geſta ſunt ad mare Galilææ, πρὸς
 τὴν θάλασσαν, Marc. v. 21, quod ad Capernaum ma-
 gis, quam ad mediterraneum Nazareth, referendum,
 nam & ibi κατέκτισε. Matth. i v. 13.

Burm.
 pro ind-
 gata le-
 thines.

Se voluit, patriamque sibi pater ipse dicauit :
 Ecce aderant viuum portantes iamque cadauer
 Bis bina ceruice viri, lectoque cubantem 90
 Vix hominem, cui vita manens sine corporis vsu
 Mortis imago fuit, resolutaque membra iacebant
 Officiis deserta suis, fluxosque per artus
 Languida dimissis pendebant vincula neruis.
 Hunc vbi virtutum dominus conspexit egentem 95
 Robore, peccatis primum mundauit adeptis,
 Quæ generant augmenta malis ; miseroque iacenti
 Surge, ait, & proprium scapulis attolle grabatum,
 Inque tuam descende domum. Nil iussa moratus,
 Cui fuerat concessa salus, vestigia linquens 100
 Tandem aliena, suis lætatur vadere plantis,
 Vectoremque suum grata mercede reuexit.
 Principis interea synagogæ filia, clauso
 Puncta die, superas moriens amiserat auras.
 At genitor, cui finis edax spem prolis adultæ 105
 Sustulerat, sanctos Domini lacrimansque gemensque
 Corruit ante pedes, vix verba precantia fari
 Singultu quatiens valens ; Miserere parentis
 Orbati, misere senis, modo filia, dicens,
 Vnica virgineis, nec adhuc matura, sub annis 110
 Occidit, & misero patris mihi nomen ademit :
 Adfer opem, lapsamque animam per membra refunde,
 Qui totum præstare potes. Hæc inquit : & auctor
 Lucis ad extinctæ pergebat funera, gressum
 Vix

102. *Vectoremque suum*] suum lectum, grabatum.

Vix popul o stipante mouens, permixtaque turbis 115
Ibat inundantem mulier perpeffa cruorem,
Quæ magnas tenuarat opes, vt sanior efferet,
Exhaustaque domo, nec proficiente medela,
Perdiderat proprium pariter cum sanguine censum.

Ast vbi credentis iam sano in pectore coepit 120
Diues adesse fides, mediis immerfa cateruis
Nititur auerfi vel filum tangere Christi.

Posteriusque latens, subitam furata salutem,
Extrema de veste rapit, siccisque fluentis

Damnauit patulas audax fiducia venas.

Senferat ista Deus, cuius de fonte cucurrit
Quod virtus secreta dedit, furtumque fidele
Laudat, & egregiæ tribuit sua vota rapinæ.

125 stagnauit
Burm. actus
vt Iustin. 36. 3.
7 & 37. 2. 6.

Ventum erat ad inæsti lugentia culmina recti,

Deflentemque domum, moriens vbi virgo iacebat 130

Extremum sortita diem, trepidusque tumultus

Omnia lamentis vlulans implebat amaris,

Funereosque modos cantu lacrimante gemebant

Tibicines, plangor que frequens confuderat ædes.

Pomte sollicita conceptos mente dolores: 135

Hic sopor est, Saluator ait, nec funus adesse

Credite, nec somno positam lugete puellam.

Dixerat, & gelida constrictum morte cadauer

D 2

Spiri-

123. posteriusque latens] a tergo latens, ὀπίσθεν, Matth. ix, 30.
134. Tibicines plangor que] Secunda in tibicines male cor-
ripitur. Fabr. singulari tibicen: sed libri pluratio
numero. Et ante gemebant Mss. Lips. & H.

*Cæci vident: surdus audit, mutus loquitur.
Missi discipuli cum potestate.*

Spiritus igne fouet, verboque immobile corpus
Suscitat, atque semel genitam bis viuere præstat. 140
Obstupuere animis, inopinaque vota parentes
Adspiciunt, versisque modis per gaudia plangunt.

Inde pedem referens, geminos videt ecce sequentes
Cæcatos clamare viros, fili inclite Dæuid,
Decute nocturnas extinctis vultibus umbras, 145
Et clarum largire diem. Quam credere tutum?
Quam sanum est cognosse Deum? iam corde videbant
Qui lucis sensere viam: tunc cæca precantur
Lumina, diffuso ceu torpens ignis oliuo,
Sub Domini micuere manu, tactuque sereno 150
Instaurata suis radiarunt ora lucernis.

His ita dimissis, alius producit æger,
Multiplici languore miser, qui voce relictus,
Auditu vacuus, solo per inania membra
Dæmone plenus erat. hunc protinus ordine sacro 155
Curauit versis Deus in contraria causis,
Dæmonio vacuus, auditu & voce reformans.

Nec minus interea proprios iubet omnia posse
Discipulos, totisque simul virtutibus implens;
Ite, ait, & tristes morborum excludite pestes, 160
Sed

141. *per gaudia plangunt*] lacrimas præ gaudiis fundunt.
Mss. Lips. Heinf. & Barth. *plangunt*: Fabr. *plaudunt*.
145. *Decute*] Membranae ita plures: non *discute*, ut vul-
gatum: & mox v. 149 *diffuso*: quædam autem *desuso*.

Sed domus Israel (quia necdum nomine gentes
 Auxerat hoc omnes) cælorum dicite regnum,
 Dæmoniis auferte locum, depellite lepram.
 Functaque subductæ reuocate cadauera vitæ,
 Sumfistis gratis, cunctis impendite gratis. 165
 Ac velut hoc dicens, ego vobis quippe ministris
 Seruandos committo greges: ego denique pastor
 Sum bonus, & proprios ad victum largior agros.
 Nemo meis ouibus quæ sunt mea pascua vendat,
 Hæc in Apostolicas ideo prius edidit aures 170
 Omnipotens, vt ab his iam sese auctore magistris
 In reliquum doctrina fluens decurreret auum,
 Qualiter ex vno paradisi fonte leguntur
 Quattuor ingentes procedere cursibus amnes,
 Ex quibus in totum sparguntur flumina mundum. 175
 [Quisquis enim deitatis opus, quod non habet ex se
 Sed Domino tradente gerit, sub nomine puro
 Suscipiet, puro dispenset munere, possit
 Vt dispensator, non vt mercator haberi;
 Dauidisque modis vitam cantare futuram, 180
 Intrabo in Domini requiem, quia nescio mercem.]

D 3

Exin

161. *Sed domus Israel*] Supra aliquoties dictum, nimia poetam nostrum licentia omnes casus in *uu* declinationis quartæ corripere. Fabr. *domui*.

174. *ingentes*] Ms. Heinf. *inrigui*.

176. *Quisquis enim deitatis*] Hic & sequentes quinque versus absunt a scriptis codd. Lips. Heinf. & Cantabr. Etiam Barthio videbantur *uolensiu*.

181] *quia nescio mercem*] Qui hæc Sedulianis adfuit, vel *mercedem* voluit dicere, dura contractione; vel *mercem a merx*, ad *mercator* v. 179 referatur.

Exin conspicuam synagogæ ingressus in aulam,
 Adspicit inualidum demisso corpore mancum,
 Seminecem membris, nec totum viuere, cuius
 Arida torpentem damnarat dextera partem: 185
 Imperioque medens, gelidam recalescere palmam
 Praecipit, & reddi diuino more saluti:
 Sicut semper agit; nil tollit, & omnia reddit.

En iterum veteres instaurans lubricus artes
 Ille chelydrus adest, nigri qui felle veneni 190
 Liuidus humano gaudet pinguescere tabo.
 Quodque per alternos toties dispererat ægros
 Virus, in vnus progressus viscera fudit.

Cui vocem lucemque tulit, triplicique furore
 Saucia membra tenens, mutum quatiebat & orbem. 195
 Tunc dominus mundi, lux nostra & sermo Parentis,
 Sordibus exclusis, oculos atque ora nouauit,
 Verbaque per verbum, per lumen lumina surgunt.

Venerat & mulier morbo contracta vetusto,
 Non senio, tremebunda, gemens, incurua caducis 200
 Vultibus, & solam despectans cernua terram.
 Quæ, Domino miserante, iuges post octo decemque
 Membra leuat messes, cælumque & sidera tandem
 Cernit, & ardentem solis reminiscitur orbem.

Totum erecta videns, quia quos malus opprimit hostis
 Ima

183. *demisso corpore*.] Lips. & Fabr. ita: Barth. *demesso*.

194. *tulit*] abstulit; vr sæpe illa ætate.

202. *Quæ Domino miserante iuges*] Et noster *iugis* corri-
 puit lib. 1. vers. 18, lib. 11, 255. Fabricius,

Quæ, miserante Deo, iuges post, o. d.

*Quinque panibus tot millia saturati. Christus
ambulat super mare.*

Ima petunt: quos Christus alit, sine labe resurgunt. 206

Quinque dehinc populum, sese in deserta secutum

(Ut typicus Moses verusque propheta) videret,

Antiquam sentire famem, maioribus actis

Antiquam monstravit opem. Tunc alite multo 210

Carnis opima dedit; geminis modo piscibus auxit:

Sufficiens tunc manna pluit; modo panibus amplum

Quinque dedit victum per millia quinque virorum,

Cetera turba latet, numero nec clauditur vlllo

Maxima paruorum legio, vel maxima matrum: 215

Quodque magis stupeas, cophinos ablata replerunt

Fragmina bis senos: populisque vorantibus aucta,

Redditaque a cunctis, non est data copia mensis.

Iamque senescentem gelidi sub cœrula ponti

Oceano rapiente diem, quum pallor adesset 220

Noctis, & astriferas induceret hesperus umbras,

Discipuli, solo terris residente magistro,

Vndosum petiere salum, fluctuque tumente

Torua laborantem iactabant æquora puppim:

Aduersus nam flatus erat. tunc noctis opacæ 225

Tempore calcatas Dominus superambulat vndas,

Et vasti premit arua freti, glaucisque fluentis

Circumfusa sacras lambebant marmora plantas.

Miratur stupefacta cohors, sub calle pedestri

Nauigeras patuisse vias: at Petrus amicam 230

Doctus habere fidem, Christumque agnoscere semper

D 4

In me-

218. Redditaque] ex Heinsl. cod. Alii *Quæ redit.*

In medias descendit aquas, quem dextra leuauit
 Labentem Domini, nil tanto in gurgite passum:
 Cui portus fuit illa manus, pelagique viator
 Libera per vitreos mouit vestigia campos. 235

Genesar inde soli, Domino veniente, coloni
 Infirmos traxere suos, vt fimbria saltem
 Vix tacta Dei, morbis medeatur acerbis,
 Et quotquot tetigere, iugem sensere salutem.
 Quam pretiosa fuit, quæ numquam vendita vestis! 240
 Ipsa omnes modici redimebat munere fili.

Hinc Tyrias partes Sidoniaque arua petentem
 Anxia pro natæ vitio (quam spiritus atris
 Vexabat stimulis) mulier Chananæa rogabat,
 Se canibus confessa parem, qui more sagaci 245
 Semper odoratæ recubant ad limina mensæ,
 Adfueti refluas dominorum lambere micas.
 Vox humilis, sed celsa fides, quæ, sospite nata,
 De cane fecit ouem, gentisque in sentibus ortam
 Compulit Ebraici de germine vescier agri. 250
 Alta dehinc subiens montis iuga, plebe sequente

Millia

236. *Genesar inde soli*] Sic Mss. vt indeclinabile Genesar, quasi patrio casu, appositione cum *soli* iungatur.

239. *Et quotquot tetigere, iugem*] Relege paullo ante ad vers. 202 notata. Fabricius, vt solet, immutauit:

Senserunt iugem, quotquot tetigere, salutem.

245. *more sagaci*] Sic libri, etiam M. s. H. Fabr. *nare*.

250. *Ebraici de germine agri*] Prior vox ex Lips. codice, vbi Ebræi, Hebræi in editis: *germine* Barth. & Heins. *codices, non gramine, vt ceteri.*

Varii sanati. Quatuor millia saturati.

Millia caecorum, claudorum millia pasim,
Leprososque simul populos, furdasque cateruas,
Inualidasque manus, & quidquid debile vulgi
Venerat, in priscum componit motibus usum, 255
Et reuocata suis attemperat organa. neruis.

Dumque medens ægrum refouet virtute tumultum
Tertia lux aderat, sterilique in caspite nullum
Contigerat plebs tanta cibum, nimiosque labores
Nutribat geminanda fames, si faucia callem. 260

Turba per ingentem dapibus ieiuna rediret.
Qua flexus pietate Deus, qui semper egentum
Panis adest, victumque locis sine frugibus infert
Pisciculis paucis, & septem panibus agmen
Pauit enorme virum, præterque infirma secundi. 265

Sexus & ætatis, saturauit quattuor illic
Millia vefcentum. Plus vt mireris, & auctas
Disce fuisse dapes: epulas nutriuit edendo
Vulgus, & attritæ creuerunt, morsibus esca,
Reliquiasque suas sportarum culmina septem 270
Expauit fugitiua fames, vbi, fragmine sumpto,
Vidit abundantem modico de semine messem.

D 5

Nec

255. motibus] Hi motus sunt membrorum naturales, impediti morbis & debilitate.

265. Pauit enorme virum] Corruptum E in enorme, ea licentia, qua Prudentius Cathem. v. 111. versu Adonico 64
Corpus eneruans.

266. secundi sexus & ætatis] Obliquus sexus pro more nostri breuis exit. Respice ad v. 161 notata.

268. nutriuit] auxit, augeri sensit.

Nec tamen, humano quamuis in corpore, Christum
 Matris ab occasu mortalia membra gerentem,
 Clam fuit esse Deum, quia non absconditur vquam
 Vrbs in monte sedens, modio nec subditur ardens 276
 Lychnus, anhelantem sed spargens altius ignem
 Cunctis lumen agit, radians nam testibus amplo
 Discipulis fulgore tribus, velut igneus ardor
 Solis, in ætheriam versus splendore figuram. 280
 Vicerat ore diem, vestemque tuentibus ipsam
 Candida forma niuis Domini de regmine fulsit.
 O meritum sublime trium, quibus illa videre
 Contigit in mundo, quæ non sunt credita mundo!
 Quid? quod & Heliam, & clarum videre Moysen, 285
 Ignotos oculis viderunt lumine cordis,
 Vt maior sit nostra fides, hunc esse per orbem
 Principium ac finem, hunc alpha viderier, hunc Ω,
 Quem medium tales circumfulsere propheta,

Alter

274. *Matris ab occasu*] a mortalitate, mortali natura matris.

285. *clarum videre Moysen*] Heinſii cod. & plures editi, *videre*: Lips. *lumine Moysen*: Fabr. *clarum virtute Moysen*.

286. *Viderunt lumine cordis*] dictamine Spiritus S. Cuper.

288. *Principium & finem, hunc*] sine elisione, cum hiaru, quod non insolens nostro: neque aliis. Quidam infarciunt simul inter *hunc & alpha*; quod abest a Lips. & Cantabr.

Alter adhuc viuens, alter stans limine vitæ: 290
 Sidereoque sono, MEVS EST HIC FILIVS, aiens
 Ostendit verbo genitum vox patria Christum,
 Postquam corporeos virtus regressa per artus
 Texit adoratam carnis velamine formam,
 Seque palam Dominus populis dedit, ecce repente 295
 Vir humilis mæsto deiectus lumina vultu
 Proccedit supplexque manus & brachia tendit,
 Imploratque gemens, vnus mihi filius, inquit,
 Est, Domine: horrenda lacerat quem spiritus ira,
 Nec linquit, nisi mergat aquis, aut ignibus atris 300
 Opprimat, atque animam dubia sub morte fatiget.
 Nunc precor, expulso miseratus vtrumque furore,
 Redde mihi, vel redde sibi, ne cæca potestas
 Expellat trepidam subtracto lumine vitam.
 Dixerat, & genua amplectens genibusque volutans 305
 Hærebat, Dominusque pio iam pectore votis
 Adnerat. Tunc prædo furens, ac noxius hostis,
 Cui possessa diu est alieni fabrica iuris,
 Peruasa migrare domo compulsus, in iram
 Tollitur accensam, correptaque carpere membra 310
 Nititur, & frustra, Domino prohibente, laborans,
 Fugit in obscuras, puero viuente, tenebras.

Rex

290. *alter stans limine vitæ*] Enoch adhuc viuebat: Moses autem, vere mortuus, tum in limine vitæ stabat, mox resurrecturus cum corpore, statim post resurrectionem Christi, Matth. xxv 11, 52. *Vita*, Mss. Lipl. & Heinf. At Cant. & Fabr. *mortis*.

Rex etiam solus regum & dominus dominantum
 Non dedignatus, Petro piscante, tributum.
 Soluere Casareum. medii de gurgite ponti 315
 Hamum ferre iubet, gerulum didrachmatis aurei.
 Incola mox pelagi pendentia fila momordit,
 Iussa tributa ferens, grauiorque onerante metallo,
 Vilis honor piscis pretio maiore pependit.
 Discipulisque suis se percontantibus, aula 320
 Caelestis regni quis maior possit haberi;
 Ut Deus & doctor mirabilis, omnibus, inquit,
 Celsior est humilis, cunctisque potentior ibit,
 Qui cunctis subiectus erit, seseque minorem
 Demissa ceruice feret: velut iste videtur 325
 Paruulus, & monstrat puerum consistere paruum.
 Scilicet ingenium teneri sectemur ut aui,
 Non annis, sed mente, iubet, quia mollior aetas
 Nil pompæ mortalis amat; non ambit honorem,
 Nec resupina tumet: sic pura semita vitæ 330
 Quantum prona solo, tantum fit proxima calo.

Mens

313. *dominantum*] M s s. Lips. & Heinsii: vulgati *domi-*
norum.

316. *didrachmatis aurei*] M s. Lips. *aurei.* At argenteum
 hunc nummum fuisse obseruauit v. c. Cuperus. For-
 ma tertia in hoc vocabulo est rara: & Matth. x vii, 24
 τοῦ διδραχμα, a διδραχμων, secunda formæ. Et in alio
 composito Ciceroni Cassius lib. xii epist. xiii *ternia*
retradrachmis. Ceterum hoc vestigal non erat Ro-
 mani census, sed dimidium sicii in templi vsum quot-
 annis a singulis soluendum. Vide Grot. in h. l.

325. *feret*] Ex Lipsiensi est: editi *gerit.*

militas. Dives ad celum, et camelus ad foramen acus.

Mens etenim vergens, altum petit, altaque vergit,
 Inferiorque gradus, quo vult descendere, surgit.
 Ecce humilem Dominus de stercore tollit egentem,
 Et facit egregios inter residere tyrannos: 335
 At contra tumidum pugnaci mente rebellem
 Præcipitem cælo sub Tartara iussit abire.
 Parua loquor si facta Dei per singula curram,
 Et speciale bonum, quum sit generale, reuoluam. 339

COELII SEDVLII
 CARMINIS PASHALIS

LIBER IV.

I Amplacidas Iordanis item transgressus arenas,
 Iudææ sectatus iter, sine nomine mixtum
 Vulgus & innumeras releuans a clade cateruas,
 Suscipit infirmos, & dat discedere sanos.
 Nil igitur summo de se sperantibus vnquam
 Difficile est conferre Deo, cui prona facultas
 Ardua planare, & curua indirecta referre,
 Et quidquid natura negat, se iudice præstat.
 Namque foramen acus, sicut penetrare camelus

Ferti-

334. *de stercore tollit*] Prouerbialis locutio, id est de vilis
 & contempta conditione.

335. *egregios inter tyrannos*] reges, antiqua notione, vñ
 Aeneid. VII, 266

- - - *dextram tetigisse tyranni.*

AD LIBRVM IV.

2. *sine nomine mixtum*] Ex Lipsi. & Cantabr. codicibus;
 alii *mixtum*.

Membrorum præ mole nequit; sic diues, opima 10
 Fertilitate tumens, tenuem non posfit adire
 Cælestis regni ducentem ad limina callem,
 Ni genitor rerum (qui mundum lege coerces,
 Et nulla sub lege manet, cui condere velle est,
 Quem frons nulla videt, sed rotum conspicit ipse) 15

At Burm. Hoc impossibile est homini, dixisset, & alto
 Possibile est ius omne Deo, multisque molestum
 Diuitibus tandem faceret mitescere censum.

Nam proprias bene tractat opes, cæloque recondi
 Thesauros vult ille suos, vbi quidquid habetur 20

Non mordax ærugo vorat, non tinea sulcat,

Nec male defossam famulatur furibus aurum,

Ieiunis quicumque cibum, sitientibus haustum,

Hospitibus tectum, nudis largitur amictum,

Solatur nexos in carcere, perfouet ægros, 25

Atque aliis largus, sibi tantum constat egenus.

Nec dubie in cælum substantia peruenit illa,

Quæ Christo collata datur sub paupere forma,

Quæ damnis augmenta capit, quæ spargitur, vt sit;

Quæ perit vt maneat; quæ vitam mortua præstat. 30

Præterea geminos Dominus considerare cæcos,

Dum quoddam transiret iter, comitante caterua,

Conspicit, extinctæ poscentes munera forma

Flebi-

19. *Nam proprias bene tractat opes*] puta, Diues aliquis
 possessor, a Deo illuminatus.

22. *famulatur furibus aurum*] subiectum fortunæ casibus,
 furtis maxime.

Arefacta verbo ficus sterilis.

Flebilibusque vagas implentes vocibus auras.
 Nec cunctata solens pietas inferre salutem, 35
 Quæ sentit flagrare fidem: mox lumina tangens
 Euigilare iubet, quæ somnus presserat ingens,
 Atque diu clausas referans sub fronte fenestras,
 Ingrediente die fecit discedere noctem.
 Hinc repetita sacri gradiens per mœnia templi, 40
 Lumina cæcatis dedit, & vestigia claudis.
 Talia Daudicam post facta reliquerat urbem,
 Bethaniæ vicina petens, eademque reuersus
 Clarescente die properabat visere tecta.
 Ecce autem mediis adsans sublimis in aruis 45
 Frondea ficus erat, cuius in robore nullum
 Repperit esuriens, lustrato stipite, pomum, *Hinc nouam perio-*
 Arboreisque comis. Iam nunc ex germine vestro *rum Burm. incipit*
 Nullus, ait, fructus reliquum generetur in æuum. *& post comis in*
 Confestim viduata suis ficulnea succis 50
 Aruit, & siccis permansit mortua ramis.
 Omnis enim quicumque Deo nil fertile nutrit,
 Ceu sterilis truncus; lignis æquabitur vstis:
 At iustus palmæ similis florebit amœnæ,

Sem-

46. *cuius in robore*] Ob cæsuram *us*, sequatur licet voca-
 lis, attollitur: quod familiare Christianis poetis est.
 Prudentius Apotheos. v. 800

- - - *cuius imitatio in Umbra est.*

Adde Hamartig. v. 708. Psychom. v. 712.

48. *arboreis comis*] Ex Horat. lib. IV oda VII.

Mutus loquitur. Mulier Christi pedes lacrimis lauat.

Semper habens frondes, & tamquam Libana cedrus, 55
Multiplicandus adest, & verrice sidera tangit.

Post oblatus ei, virtutem sensit herilem
Infanus sermone carens, quem faucibus atris
Angebāt vis clausa mali, vitiumque tacendo
Prodiderat. Sed cuncta solens infirma leuare, 60
Conditor obsessa pepulit de fauce latronem,
Et voci patefecit iter, nexuque soluto,
Muta diu tacitas effudit lingua loquelas.

Post Dominus Pharisæa petens conuiuia cœnæ,
Orantis dapibus sese impertiuit amici. 65
Tunc mulier, quam fama nocens & plurima vitæ
Mordebant delicta suæ, clementia supplex
Corruit amplectens vestigia, quæque profusis
Inrigat incumbens lacrimis, & crine soluto
Nec tergere sacras, nec cessat lambere plantas, 70
Vnguento fragrante fouens, sententia donec
Lata Dei (quem ferre manum non pœnitet vîquam,
Si nos pœniteat veterem quæsisse ruinam)
Vade, fides, mulier, tua te saluauit ab omni,
Dixisset, quodcumque mali gessisse videris. 75
Vtere pace mea : magna est medicina fateri,

Quod

55. *Libana cedrus*] Montis nomen, *Libanus*, hoc loco ad-
iesiui naturam habet.

58. *faucibus atris*] Sic scripti codices : Fabr. *arctis*.

61. *pepulit de fauce latronem*] obsessorem diabolum.

67. *clementia vestigia*] pedes Christi clementis.

75. *quodcumque mali*] Cantabr. & Alm. codd. *mali*, ele-
ganter : vulgatum *malo* : Fabr. *malum*.

Diabolus Christum confessus: sed silere iussus.

Quod nocet abscondi; quoniam sua vulnera nutrit
 Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti.
 Ea polluta diu, modicum purgata recesit
 Per gemitum, propriique lauans in gurgite fletus, 80
 Munda suis lacrimis redit, & deterfa capillis.

Iamque Capharnææ synagogam intrauerat vrbs
 Rite docens populos, quem quum vidisset iniquus
 Humano sub corde latens, clamore proteruo
 Spiritus infremuit; Quid nobis, & tibi, dicens: 85
 Perdere nos heu, Christe, venis! scio denique qui sis,
 Et sanctum cognosco Dei. nec plura locutus,
 Imperio terrente, tacet, hominemque reliquit
 Pulsus, & in vacuas fugiens euauit auras.

Sic etiam variis finem languoribus esse 90
 Fecit, & exclusos semper reticere coegit
 Dæmonas, ac talem prohibet se pandere testem.
 Olim quippe ferox, & nigræ mortis amator,
 Ille nocens anguis, deiectus culmine cali
 Cum pompis sociisque suis, omnique nefandæ 95
 Agmine militiæ, Christum, quem nouerat illic,
 Conspicit in terris, velamine carnis opertum,
 Et gemit esse homini Dominum virtutis amicum.

E

Dum-

77. *quod nocet abscondi*] Noxium est abscondere peccatum; cuius confessio medicinam adfert.

79. *modicum per gemitum*] Prosa Sedulii: *parui gemitus ad afflictione.*

92. *talem prohibet se pandere testem*] Silentium diabolo imperat, qui ipsum confessus fuerat, respuens testem ac præconem impurum. *Pandere* in Prosa nostri est *vulgari.*

*Mutus & surdus restitutus tactu: & cæcus sputo.
Piscatura diues.*

Dumque Tyri transgressus iter Sidonia rursus
Arua legens, placidas Dominus calcaret arenas, 100
Curauit gemino miserum spiramine clausum,
Qui vocem non ore dabat, non aure trahebat:
Sideræque manus, ruptis penetralibus, omnes
Attactu patuere fores, lætusque repente
Audiri que loquens, meruitque audire loquentes. 105

Tu quoque virtutis sensisti munus herilis,
Procumbens oculis, cuius in lumina Christus
Exspuit, & speciem simulatæ mortis ademit.

Hinc maiora docens populos cælestia, verum
Se referat sermone Deum, turbasque frequentes, 110
Quæ nimis irruerant, cupiens vitare parumper
Stagna petit, paruaque sedens in Simonis alno,
Litore sistentem firmabat ab æquore plebem.
Et dictis iam finis erat, tunc altius actam
In pelagus iubet ire ratem, vastoque profundo 115
Retia demitti piscantia, quæ nihil omnem
Claudere per noctem vacuo potuere labore.
Simon paret ouans, & aquosis gentibus instans
Linea claustra iacit, tantumque immanis apertos
Imple-

105. *meruitque*] consecutus est, obrinuit, vt supra.

112. *in Simonis alno*] Ita Lips. & Alm. mss. & Fabr. Nec opus vt transponatur, *Simonis in alno*. nam Græca in *av* exeuntia, in obliquis *o* partim retinent, vt *Platonis*; partim in *o* breue mutant, vt *Asonis*, *Strymonis*.

113. *firmabat*] mss. sic. & Fabr. id est confirmabat in fide & agnitione salutari. Pœlm. *formabat*. quod & Burmanno placet, i. e. docebat.

Impleuit captura sinus, vt præda redundans 120
 Turbaret geminas cumulado pisce carinas:
 Nam focia istic puppis erat. Sic maxima sæpe
 Gaudia non ferimus, propensa que vota timemus,
 Quodque Deo facile est, homines optare nec audent.
 Talibus insignis virtutibus ibat in urbem, 125
 Quæ sit dicta Naim, populo vallatus opimo,
 Et grege discipulùm; miserum tunc comminus ecce
 Conspicit efferri iuuenem, gelidumque cadauer,
 Pluribus exsequiis & inani funere passum
 Triste ministerium, cuius fors inuida matrem 130
 Iam dudum viduam, gemina viduauerat vrna.
 Nec remorata diu pietas inimica dolori,
 Auxilium vitale tulit, tactoque feretro
 Surge, ait, o iuuenis; parensque in tempore dicto
 Mortuus adsurgit, residensque loquensque reuixit, 135
 Atque comes genitricis abit, nam funere torpens,
 Et licet amissæ passus discrimina vitæ,
 Non poterat famulus, domino clamante, tacere,
 Nec vita præsentem mori: mox, agmine verso,
 Deponens trepidum recidiuo tramite luctum, 140
 E 2 Can-

123. *propensa vota timemus*] Mss. Cant. & Alm. & Prosa
 Sedulii *timemus*: alii *tenemus*. VOTA, res ex voto
 obtentas, aut supra votum. Timemus enim, ne in-
 uisitata fortuna grauiorem secum ruinam ferat.

132. *inimica dolori*] Ex Cantabr. scite: alii *doloris*.

140. *recidiuo tramite*] Sic Lips. codex. Quod in pluri-
 bus membranis Io. Frid. Gronouius inuenit, & ad
 Claudiani Idyll. I. vers. 66 notauit. Vulgo *rediniuo*.

Candida felicem reuocauit turba parentem.

Nec tibi parua salus, Domino medicante, Maria,
 Multiplici laesum curauit vulnere sensum:
 Quam fera septenis rabies inuaserat armis,
 Dæmonico cuneata globo; sed squameus anguis 145
 Imperiosa sacri fugiens miracula verbi,
 Corde tuo depulsus abit, volucresque per auras
 In chaos infernae lapsus penetrare gehennæ,
 Septem ingens gyros, septena volumina traxit.

Neue redundantem cumulato germine messem 150
 Exiguus Dominus sineret languere colonis,
 Discipulos alios, quorum mens conscia recti,
 Puraque simplicitas numero meritoque refulgens
 Aurea libra fuit; velut agnos præcipit inter
 Sanguineos properare lupos: adsumite, dicens, 155
 Iura potestatis, nullum metuatis vt hostem
 Vipereasque minas, & scorpion: atque inimica
 Omnia virtutis sensu calcate fideli.

Nulla

141. *rebocauit turba*] Idem Gronov. restituit *turba*. Vulgo, in Alm. etiam, *pompa*.

142. *Maria*] Maria Magdalena. Luc. VIII. 2.

145. *cuneata globo*] Vt cuneus militum, sic etiam dæmonum, ad vim fortius inferendam. Alm. cod. ita legitur & plures editi: Lips. *connexa*.

154. *Aurea libra*] Libra non stater aut examen mihi videtur, sed pondo, vt ad parabolam de talentis respiciatur.

156. *metuatis*] Mss. ita: quidam editi, *timeatis*.

157. *& scorpion*] casus Græcus a recto *σκορπιος*, *scorpius*: Latinitis vt plurimum *scorpion*, *scorpionis*.

Nulla meis famulis feritas aduersa nocebit,
 Nec tantum hoc gaudete viri, quod spiritus ater 160
 Subiaceat vobis, quantum quod nomina vestra
 Scripsit in æterno caelestis littera libro.

Ius est quippe Dei, vitam præponere factis.
 Nam merito cessante bono, miracula nil sunt,
 Quæ faciunt plerumque mali, quibus arbiter orbis, 165
 Nescio vos, dicturus erit; discedite cuncti
 Artifices scelerum, rebus qui semper iniquis
 Diuinum simulastis opus. Sic tempore Mofi
 Carminibus quidam vanis Memphitis in oris.
 Signa dabant non sponte Dei, sed imagine falsa, 170
 Visibus humanis magicas tribuere figuras.

Post Pharisæorum cuiusdam principis intrat
 Clarificare domum, non escam sumere tantum,
 Ad quam tunc facili conuenerat ille precatu.
 Hic homo perspicuo, distentus ventre tumebat 175
 Plenus aquis grauidamque cutem suspenderat aluus,
 Inclusam paritura necem. Iam membra fluebant
 Accrescente sinu, miserosque infusa per artus
 Turgida perflatum macies tenuauerat ægrum,

E 3

Inque

163. *vitam præponere factis*] vitam spiritalem ac pietatem
 miraculorum dono.

169. *Memphitis in oris*] in Aegypto. Memphitis regio
 circa Memphin, antiquam metropolim, casu secundo
 Memphicidis, Græco more: quem noster ad Latinam
 redegit formam.

176. *plenus aquis*] Alm. & Tornæs. *aquis*: Lips. & Cant.
aqua: Fabr. *aqua*.

Inque vteri spatium totus conuenerat hydrops. 180
 Non tulit hanc speciem mundi Pater, & sua transit
 Sabbata non curans, hominem curare paratus
 Quem voluit magis esse suum. nam sabbata propter
 Condita sunt hominem, non est homo sabbata propter
 Tunc pius humentem, siccata corporis vnda, 185
 Iussit abire luem: fluuidus mox viscera morbus
 Deferit, & vacuæ resident in pectore fibræ,
 Carnalemque lacum pestis lymphata reliquit.

Cœperat interea Dominus Galilæa per arua
 Transgrediens sancto quoddam pede tangere castrum.
 Hunc procul vt videre decem maculosa gerentes 191
 Leprosi portenta viri, quos corpore fœdo
 Discolor obscenis turpabat pœna figuris;
 Præceptor miserere, potes namque omnia, Iesu,
 Clamantes dixere simul. Tunc flexa potestas, 195
 Quæ numquam pietate vacat, clementior infit:
 Ite sacerdotum conspectibus ora referte,
 Quumque viam peterent, subito mundata vicissim
 Mirantur sua membra viri, variamque tuentes
 Esse nihil, sese pariter speculantur, & omnes 200
 Explo-

186. *fluuidus morbus*] Expressi quod in Lips. & Alm. & quibusdam vulgatis scriptum exstat, *fluuidus*, pro *fluidus*.

196. *Quæ numquam pietate vacat*] PIETATE, misericordia, clementia, adfectu quo parentes prosequuntur liberos. Infra lib. v. vers. 71

ne qua pius a pietate vacaret.

197. *ora referte*] rursus inspiciendos præbete.

Bartimæus cæcus. Panes precibus extorquentur.

Explorant proprias alterno lumine formas.
 Ex quibus vt grates ageret pro munere tanto,
 Vix vnus reduci conuersus tramite, pronus
 Sternitur ad terram, Dominum virtutis adorans,
 Atque sacerdoti vero sua protulit ora. 205

Denique pontificum princeps, summusque sacerdos
 Quis, nisi Christus, adest, gemini libaminis auctor
 Ordine Melchisedech, cui dantur munera semper
 Quæ sua sunt, segetis fructus & gaudia vitis?

Quum residens cæcus Timæi filius illud 210
 Propter iter, Dominum per quod cognouerat ire,
 Vociferans crebro lumen clamore petisset,
 Nec populo prohibente tacens; accedere iussus
 Ad Dominum, palpante manu, visumque recepit,
 Et nullo ducente redit. Quam fortiter instat 215
 Importuna fides? quidquid res dura negarit,
 Sola frequens votis oratio præstat honestis.

Vnanimum panem sic ille petebat amicum,
 Qui foribus clausis per opaca silentia noctis,
 Obnixæque diu confidenterque neganti, 220
 Vocibus adsiduis precibusque extorsit anhelis.

Præteriensque viæ Dominus loca Samaritanæ
 Humanam flagrante sitim collegerat æstu,

E 4

Fons-

207. *gemini libaminis auctor*] Sic etiam prosa Sedulii. *gemini libaminis*, corporis & sanguinis in S. Cœna, sicut Melchisedech gemina protulit, panem atque vinum.

214. *palpante manu*] Prosa Seduliana: *ad Christum venire iussus, aliena manu perrexit.*

Fonsque perennis aquæ modicam desiderat vndam;
 Ut biberet, qua corpus erat. Tunc accola gentis 225
 Stans mulier, paruum puteo quæ traxerat hauustum,
 Quum dare cunctatur perituræ munera lymphæ,
 Agnoscens propriam numerofo coniuge vitam;
 Orat inexhausti tribui sibi dona fluenti
 Aeternam positura sitim, qua nemo carere 230
 Dignus erit, domini nisi mersus gurgite Christi
 Percipiat placidas animæ, non corporis, vndas.
 Dumque sui residens media testudine templi
 Ore tonans patrio, directi ad peruia callis
 Errantem populum monitis conuertit amicis; 235
 Ecce trahebatur, magna stipante caterua,
 Turpis adulterii mulier lapidanda reatu,
 Quam Pharisæa manus placido sub iudice sistens,
 Quum damnare parat, plus liberat. omnibus illis
 Nam simul e turbis proprio sine crimine nullus 240
 Accusator erat, saxum qui misile primus
 Sumeret obscenæ feriens contagia mæchæ.
 Nec poterat quisquam festucam vellere paruam
 Ex oculo alterius, proprio qui lumine grandem
 Sciret inesse trabem; profugus sic ille recessit 245
 Impetus, & clemens donat sententia culpam,
 Iam non peccandi sub conditione solutam.

Nam

225. *qua corpus erat*] Ms. Lips. *qua*: Alm. *quia*. At etiam
 Prosa: *qua materiem gerebat corporis*.
 242. *feriens contagia mæchæ*] Sic Mss. codices. Prosa:
qui feriret impuram.

Nam vomitum quicumque suum canis ore relambit,
Nec veterem studet hic veniam, nec habere futuram,
Huius damna tenens, huius compendia perdens. 250

Inde means genitum cernit considerare cæcum,
Qui male prægnantis delapsus ventre parentis
In lucem sine luce ruit. Tunc sanguinis ille
Conditor humani, mundique orientis origo,
Imperfecta diu proprii non passus haberi 255

Membra operis, natale lutum per claustra genarum
Inliniens, hominem veteri de femine supplet.
Nec visum tamen ante capit, quam, voce iubentis
Accepta Domini, Siloam venisset ad vnam,
Et consanguinei foras medicamine limi 260

Pura oculos fouisset aqua. Mox ergo gemellæ
Vultibus effulgent acies, tandemque merentur
Iguotum spectare diem. Cognoscite cuncti,
Mystica quid doceant animos miracula nostros.
Cæca fumus proles miseræ de fetibus Euzæ 265

Portantes longo natas errore tenebras:
Sed dignante Deo. mortalem sumere formam
Tegminis humani, facta est ex virgine nobis

E 5

Terra

250. *Huius damna tenens, huius*] Prosa huius versus ita
habet: *Huius lucra deperdens, quam inaniter adquisiuit:*
illius damna sentiens, ad quam peruenire non meruit.
Pro *tenens* Cantabr. *ferens*: pro *perdens* M. s. Barthii
pendens, cui is adscripsit *optime*, quod secus videtur
nobis.

256. *natale lutum*] quia primus homo ex luto factus.

Terra salutaris, quæ fontibus abluta sacris,
Clara renascentis referat spiramina lucis. 270

Bethaniæque solum repetens, intrarat, ibique
Lazarus occidua tumulatus sorte iacebat
Iam quarto sine luce die, claususque sepulcri
Marmore, corruptum tabo exhalabat odorem.
Flebant germanæ, flebat populatio præsens, 275
Flebat & omnipotens, sed corpore, non deitate,
Exanimisque artus illa pro parte dolebat,
Qua moriturus erat, lacrimisque impleuit amicum,
Maiestate Deum. Quid credere Martha moraris?
Quidve Maria gemis? Christum dubitatis, an vnum 280
Possit ab infernis hominem reuocare cauernis,
Qui dabit innumeras post funera surgere turbas?
Ergo vbi clamantis Domini sonuit tuba dicens:
Lazare perge foras; magno concussa pauore
Tartara disiliunt, Erebi patuere recessus, 285

Et tre-

269. *quæ fontibus abluta sacris*] Sic Lips. & Alm. & alii co-
dices. Quidam editi *oblita*: sed clarius illud. Dura
quidem correptio mediæ; nec vero insolita Christianis
poetis. Prudentius Iambo passionis S. Vincentii v. 362
Mortis lacrimis elutam.

275. *populatio præsens*] Prosa Sedulii, *turba consistens*: seu
multitudo populi, vt codicis Cantabr. glossa interpretatur.
Fugit hoc exemplum Carolum du Fresne, qui infimæ ætati hanc notionem tribuit. Addit Glossa
Cyrilli aliam: *Δηλώσεως, populatio, publicatio*; ne putet
semper vastationem esse.

285. *Tartara disiliunt*] sepulcrum, status mortuorum, vt
supra lib. I vers. 205.

Et tremuit letale chaos, mortisque profunda
 Lex perit, atque anima proprias repetente medullas,
 Cernitur ante oculos viuens adſtare cadauer,
 Poſtque ſepulcralem tamquam recreatus honorem,
 Ipſe ſibi moriens, & poſtumus exſtat & heres. 290

Vtque caduca vagi contemnens culmina ſæcli,
 Monſtraret ſe rite Deum, non curribus altis,
 Qui pompæ mortalis honor; rapidisque quadrigis
 Puluereum ſulcauit iter, nec terga frementis
 Ardua præſſit equi, phaleris qui pictus & oſtro, 295

Ora cruentatum mandentia concutit aurum:
 Sed lento potius geſtamine vilis aſelli
 Rectori ſuffecit honos, leuis vngula cuius,
 Vt tanto ſeſſore decus mirabile portans,
 Nobilior ſub faſce foret; non illius impar, 300

Qui patulo Chriſtum, licet in præſepe iacentem,
 Agnouit tamen eſſe Deum. Plebs omnis adorans
 In ſolido molles ſubiecit tramite veſtes.
 Dicite, gentiles populi, cui gloria regi
 Talis in orbe fuit, cui palmis compta, vel vniquam 305
 Frondibus arboreis, laudes cæleſtibus hymnis
 Obuia turba dedit, Domino niſi cum Patre Chriſto,

Qui

296. *ora mandentia*] Sic Cantabr. & Lipſ. At Alm. *ore - - mandendo*, quod etiam in editis quibusdam.

300. *non illius impar, qui*] ex Parribus multi dictum de boue & aſino Eſa. 1, 3, ad præſepe Chriſti pio errore traxerunt.

303. *in ſolido*] Cod. Alm. ita, cum gloſſa, *in duro*. Vulgo *inſolito*. Proſa, *mediam per ſemitam*.

Qui regit ætherium princeps in principe regnum
[Cui sanctus semper conregnat Spiritus æque.]

COELII SEDVLII
CARMINIS PASHALIS

LIBER V.

HAs inter virtutis opes, iam proxima pascha
Cooperat esse dies, Domini quum gloria vellet
Ponere mortalem, viamque resumere carnem,
Non aliam, sed rursus eam, quam munere plenam
Lucis, ab infernis releuans ad sidera vexit,
Exclamansque palam: Pater ista memet ab hora
Saluifica; sed in hanc ideo veni tamen horam.
Clarifica, dixit, nomen tuum: magnaue calo
Vox resonans venit per nubila, Clarificaui,
Clarificabo iterum. Quid apertius est Patre teste, 10
Cælo adfertore? Ac nec sic agnoscere Christum

Gens

309. *Cui sanctus semper*] Hic versus abest a mss. Lips. & Alm. & Barth. & a prosa ipsius Sedulii.

AD LIBRVM V.

5. *ad sidera vexit*] Codicis Almeloueeniani est. Vulgo duxit.

6. *ab hora*] Cantabr. & Lips. sic: alii *in hora*. Quod sequitur *Saluifica* Alm. est: *Clarifica* alii.

8. *Clarifica, dixit, nomen tuum magnaue*] Expressi cod. Lips. & Alm. vt *tuum* contrahatur quasi *tum*. Et Beda de Metris p. 2375 aliquid contra regulam positum in hoc versu agnoscit, sed pro *tuum* legit *cuius*: cetera, vt edidi.

xi. *agnoscere Christum*] Cantabr. & Lips. *agnoscere*: Alm. & vulgati *cognoscere*.

Lotio pedum.

Gens voluit Iudæa Deum. pars esse ferebat
 Hoc tonitrum: pars angelicam crepuisse loquelam.
 O gens caeca oculis, o gens durissima corde!
 Num tonitrus potuit Christum, seu angelus vllus, 15
 Auctorem generasse suum, qui nomine Patris
 Audito responsa daret? sed ab ore Tonantis,
 Natum agnoscentis, populus quo crederet aditans,
 Vox emissa suo respondit consona verbo.

Annua tunc sacræ celebrans per munera cœnæ 20
 Paschales ex more dapes, humilemque ministrum
 Se faciens, & grata suis exempla relinquens
 Adfurgit, famulisque libens famularatur, & omnem
 Linteolo accinctus tantum inclinavit honorem,
 Discipulis vt sponte lauans vestigia cunctis, 25
 Nec Iudam exciperet, quem proditoris iniquæ
 Nouerat auctorem. Sed nil tibi gloria, sæue
 Traditor, illa dabat pedibus consistere mundis,
 Qui sensu pollutus eras, velut omne sepulcrum
 Exteriora gerens albæ velamina formæ, 30
 Sordibus interius foedoque cadauere plenum.

Nec Dominum latuere doli, scelerisque futuri
 Prodidit auctorem, panem cui tradidit ipse,

Qui

15. *Num tonitrus potuit*] Sic scripti Alm. & Barth. Etiam
 Fabr. Alii *Non*. Et *tonitrus* probum Ouidii auctori-
 tate ac Silli: illius *Metam.* 11, vers. 304; huius lib.
 xii. 611.

28. *pedibus mundis*] nam & Iudæ lauit Christus pedes.

32. *Nec Dominum latuere doli*] *Aeneid.* 1, 130

Nec latuere doli fratrem Iunonis.

Qui panis tradendus erat. nam corporis atque
 Sanguinis ille sui postquam duo munera sanxit, 35
 Atque cibum potumque dedit, quo perpete numquam
 Esurient, sitientque animæ sine labe fideles;
 Protinus in Iudam, sedes vbi lior habebat,
 Spiritus intravit tæterrimus, armaque sumens
 In dominum, feruile dedit confurgere bellum. 40
 Pactus grande nefas parua mercede, neque illi
 Culpa datur pretio, sed inhærent crimina facti.
 Tantumdem sceleris, terdena nomismata sumens
 Argenti, paruo cæcatus munere gessit,
 Quantum cuncta simul terrarum regna, marisque 45
 Diuitias, omnemque vagis cum nubibus æthram
 Si caperet, gesturus erat: neque enim bona mundi
 Sufficerent, magni fuso pro sanguine Christi,
 Qui pater est mundi, qui fecerat hunc quoque nasci,
 Atque vti nam sterili damnatus matre nequisset 50
 Natalem sentire diem, nec luminis huius
 Haussisset placidas flabris vitalibus auras
 Aeterno torpore latens, miseroque fuisset
 Sors melior nescire datam, quam perdere vitam.

Aut

37. *Esurient sitientque*] Ex Alm. membran. Vulgo *Esu-
riant sitiantque.*

49. *hunc quoque nasci*] Prosa, *hunc nefandum*, Iudam.

Inuectio in Indam proditorem.

Aut male fufus humo , confestim munera lucis 55

Perderet , vt puluis , quem ventus proiicit ingens

A facie terræ , rapidisque volatibus actus

Spargitur in vacuas nebulis obfcurior umbras.

Tunc cruenta , ferox , audax , infane , rebellis ,

Perfide , crudelis , fallax , venalis , inique , 60

Traditor immitis , fere proditor , impie Jatro ,

Præuius horribiles comitaris fignifer enfes ,

Sacrilegamque aciem , gladiis fudibusque minacem

Quum moueas , ori ora premis , mellique venenum

Inferis , & Dominum blanda fub imagine prodis ? 65

Quid focium fimulas , & amica fraude falutas ?

Numquid terribiles aut pax coniurat in enfes ,

Aut truculenta pio lupus oscula porrigit agno ?

Traditus ergo viris operator fanguis iniquis

Con-

55. *Aut male fufus humo*] Lipf. *homo* : fed plures , etiam Alm. *humo*. *FVSVS* , natus. Dixi ad Prudentii Carthem. IX verf. 10. *HVMO* refpicit antiquum morem , quo uarus infans in humo ponebatur , vt tolleretur a patre. Plinius lib. VII proemio : *Hominem* [natura] *nudum & in nuda humo natali die abiicit ad Sagitus statim & ploratum.*

57. *A facie terræ*] Scripturæ fanguis formula ex Ebraismo nata.

64. *Quum moueas*] Cantabr. m. s. & Fabr. *Cum moueas* : recte. Profa etiam , *cum minaciter moueas*. Libri plures , etiam Alm. fcriptus , *commoueas* , perperam.

ori ora] Glosfa Alm. codicis : *ORI tuo , ORA Christi* Barth. *ore ora*.

68. *prio agno*] *mansuetus , placido*.

*Auris abscissa restituitur. Abnegatio Petro prædicta.
Falsi in Christum testes.*

Consuetam non liquit opem, pueroque reuulsam 70
 Ense Petri (ne qua pius a pietate vacaret)
 Reddidit auriculam. nec enim vindicta Tonanti
 Conueniens humana fuit, qui millia Patrem
 Angelicas sibimet legiones poscere possêt
 Plus duodena dari, si mallet sumere poenas 75
 De meritis, quam sponte suas ignoscere plagas.
 Tunc parci mucrone iubet, quia venerat ipse
 Ponere pro cunctis animam, non tollere cuiquam.

Iamque Petro clara iamdudum voce fatenti,
 Cum Domino se velle mori; prius aliger, inquit, 80
 Quam gallus cantet, hac me ter nocte negabis;
 Non reprobando fidem, sed prædicendo timorem.

Continuo ad tristes Caiphæ deducitur ædes,
 Ille sacerdotum fuerat tunc denique princeps,
 Et princeps scelerum. namq. hoc residente cathedra 85
 Pestifera, falsis agitatum testibus ardet
 Concilium, iamiamque volant mendacia mille
 In Dominum, vanis hominum conflata cauillis,
 Et pereunt leuitate sui: velut ignis oberrans
 Arentes stipulas, vires cui summa cremandi 90

Mate-

71. *pius a pietate*] Vide lib. 1 v vers. 196.

77. *parci mucrone*] *Æneid.* 1, 257 *Parce metu.*

82. *Non reprobando fidem*] Diximus ad Prudentii hymnum ad Galllicantum v. 59.

88. *Vanis conflata cauillis*] Sic Nic. Heinſius in Prudentii Laurentium v. 318 emendauit, quod in libris est *labelis*; aut *Lips. fauillis*; aut *Alm. fabellis.*

Colaphis, sputo petitus Saluator. Petri abnegatio, pœnitentia.

Materies infirma rapit, victoque furore
Labitur inualidæ deformis gloria flammæ.

Postquam nulla dolis patuit via, brachia tolli
Armat in infontem sæuus furor. Heu mihi quantis
Impedioc lacrimis rabidum memorare tumultum, 95
Sacrilégas mouisse manus, non denique passim
Vel colaphis pulsare caput, vel cædere palmis,
Aut spuere in faciem plebs execranda quieuit!
Ille tamen patiens subiecto corpore totum
Sustinuit, nostræque dedit sua membra saluti. 100
Namque per hos colaphos caput est sanabile nostrum:
Sputa hæc per Dominum nostram lauere figuram:
His alapis nobis libertas maxima plaufit.

At senior cui cuncta potens prædixerat auctor,
Quæ ventura forent (quoniam transire nequiuit 105
Infestum quod Christus ait) se prorsus adesse
Ipsius ex sociis, semel ac bis terque negauit,
Et gallus cecinit : completa est sanctio Christi,
Et sensus rediere Petri : memor ille malorum,

F

Imme-

102. *lauere figuram*] Bene sic Lipsf. membranæ: editi *lauare. FIGURAM*, maculam, vt lib. I v, 193.

103. *His alapis nobis libertas*] Alapæ infligebantur iis, quæ manu mittebantur: ad quem ritum poeta adlufit, vt optimus Cuperus erudite obseruauit. Cæsaris iocus ambiguus apud Phædrum lib. I I fab. VI

Multo maioris alapis mecum ueneunt.

Adi interpretes, & Sigon. lib. I de Iudiciis cap. XIII.

104. *senior*] Petrus.

107. *bis terque*] iterum & tertium.

108. *sanctio*] dictum.

Immemoris damnauit opus, gemituque sequente 110
 Culpa fugit, cedunt lacrimis delicta profusis,
 Et dulcem veniam fletus generastis amari.

Iamque dies aderat nocturna mœstior umbra,
 Flagitium visura nouum, tenebrisque remotis
 Pandebat populis Iudææ crimina gentis. 115

Mox igitur Dominum Pilati ad mœnia duci,
 Nexibus adstrictum, Iudas ut vidit iniquus,
 Dirigit, scelerisque sui commercia reddens
 Incassum, facti pretium, non facta reliquit.

Quidnam etenim prodest, illic trepidare timore 120
 Nullus ubi timor est? aut quæ confessio tætro
 Lucet in inferno, quum iam demersa securis
 Arboris infandæ radicibus, exitialem

Quæ peperit fructum, feralia germina vertit
 Funditus, ut dignis pereant mala robora flammis? 125
 Continuoque trucidis correptus mente furoris,

Se quoque morte petit, tamquam tunc sanior esset,
 Quum scelus vlcisci præcurreret, ipsaque dira
 Gutturum vocis iter, cuncti quæ vendere mundi

Ausa Redemptorem, nodatis faucibus angens, 130
 Infelicem animam laqueo suspendit ab alto.
 Lenior ira quidem tantæ pro crimine culpæ,

Cuncto-

116. *Pilati ad mania*] ad prætorium, quod instar oppidi
 ab vrbe muro separatum erat.

122. *demersa securis*] Mss. Lips. & Alm. ita; hoc est,
 demissa.

124. *vertit*] Alm. ita: alii *vertat*.

125. *ut pereant*] Lips. sic: alii *& pereant*.

Cunctorum cui nulla foret par poena malorum,
Exitus hic mortis; tamen & sublime cadauer
Ostendit populis, quanto de culmine lapsus 135
Pridem discipulus, qui nunc reus, alta relinquens
Sidera; Tartareum descendit adusque profundum;
Tunc vir apostolicus, nunc vilis apostata factus.

At Dominus patiens quum praesidis ante tribunal
Staret, ut ad iugulum ductus mitissimus agnus: 140
Nil inimica cohors infontis sanguine dignum
Repperiens, regem quod se rex dixerat esse,
Obiicit, & verum mendax pro crimine ducit.
Nec mirum, si iura Dei gens perfida vitet,
Imperiumque neget, lucos quæ semper amauit, 145
Idola dilexit. simili nam more furentes
Tunc coluere Baal, nunc elegere Barabban,
Damnatoque pio, conseruatoque proteruo,
Mutauit per vtrumque viam sententia iustam.
Auctor lucis erat, iussus qui sumere mortem: 150
Auctor mortis erat, iussus qui sumere lucem.
Credite iam Christum, pro cunctis credite passum,
Quid dubitatis adhuc? en sectus terga flagellis,

F 2

Sub-

146. *Idola dilexit*] *είδωλα*. Corripuerunt Christiani poeta: etiam Prudentius saepe.

150. *Auctor lucis erat*] Hunc versum codex Alm. non habet nisi in margine, cum signo quod priori loco ante illum, *Auctor mortis erat*, locari iubet: quæ etiam Barthii sententia erat. In vulgatis autem præcedit, *Auctor mortis erat*, cetera.

153. *en sectus*] Sic M^{ss}. Prosa Sedulii, *flagris sulcatus*.

*lauat manus, nec culpam abolet. Cblamys coccinea.
Spinea Corona:*

Subditus opprobriis, pœnas amplectitur omnes,
Ne dignus sentire necem vel latro periret. 155

Heu falx torua patrum, segetem casura nepotum!
Heu facinus, Pilate, tuum! quot gesseris vno
Crimina iudicio vigili si mente notares,
Non solas lauisse manus, sed corpore toto
Debueras sacrum veniæ sperare lauacrum. 160

Corripis infontem, sistis sub præside regem,
Præponisque humana Deo. qua morte teneris,
Qui Dominum numerosa cruci per vulnera figis?

Quumque datus sæuis ad pœnam sanctus abiret
Militibus, vilem rubri sub tegmine cocci 165
Vestitur chlamydem, species vt cuncta cruentæ
Mortis imago foret; spinis circumdedit amplum
Nexa corona caput, quoniam spineta benignus
Omnia nostrorum susceperat ille malorum:
Implet arundo manum, sceptrum quod mobile fem-

per, 170
Inualidum, fragile est, vacuum, leue: moxque alienos
Deponens habitus, proprium suscepit amictum.

Scifi-

155. *ne dignus sentire necem vel latro p.*] Sensus: ne quisquam æternis suppliciiis dignus, & si vel latro esset, periret. Cod. Alm. & Prosa *vel latro*: Fabr. & alii vulgati *ceu latro*.

160. *sperare*] Scripti, Cant. Lipf. Alm. *sperare*: editi plures *speclare*.

166. *vt cuncta cruenta mortis imago f.*] quia ruber color sanguinem notat. Vid. Barth. Adv. II cap. II.

Arundo. Vinum felle mixtum. Crucis quadr.

Scilicet humanae positurus tegmina carnis,
 Et sumpturus item, nil iam vt mutabile ferret
 Post mortem, propria cum maiestate resurgens, 175
 [Humano ponens mortalem tegmine carnem.]

Nec sine diuino constat moderamine gestum,
 Quod vinum cum felle datum, tristemque saporem
 Suscipiens tetigit labiis, & ab ore remouit,
 Quippe necem paruo degustaturus amaram 180
 Tempore, quam reduci contemnere carne pararet.

Protinus in patuli suspensus culmine ligni
 Relligione pia mutans discriminis iram,
 Pax crucis ipse fuit, violentaque robora membris
 Illustrans propriis, poenam vestiuit honore. 185
 Suppliciumque dedit signum magis esse salutis,
 Ipsaque sanctificans in se tormenta beauit,
 Neve quis ignoret, speciem crucis esse colendam,
 Quae dominum portauit ouans, ratione potenti

F 3

Qua-

174. *nil iam et*] Abest a Lips. vt: habet vero Alm. & vulgati.

176. *Humano ponens*] Hic versus a Cantab. & Profa abest. Alm. sic immutatum habet,

Humano patiens mortalem sumere carnem,
 Sed prauiora haec, & sine sensu, vt de *vo. d. e. q.* versus non fit dubitandum.

184. *violentaque robora*] ligna crucis, quae honorata dicit Christi supplicio.

188. *speciem crucis esse colendam*] non cultu religioso, qui soli adhaerere cruci Christo debetur.

plex positio. Titulus trilinguis. Sortitio vestimentū.

Quattuor inde plagas quadrati colligit orbis. 190
 Splendidus auctoris de vertice fulget Eous :
 Occiduo sacrae lambuntur sidere plantae :
 Arcton dextra tenet, medium laeva erigit axem,
 Cunctaque de membris viuit natura creantis, 194
 Et cruce complexum Christus regit vndique mundum.

Scribitur & titulus: HIC EST REX IVDÆORVM,
 Quo nihil a deitate vacet. nam cælitus actum
 Hoc Ebræa refert, hoc Græca, Latinaque lingua,
 Hoc docet vna fides, vnum ter dicere regem.

Huius in exuuiis fors mittitur, vt sacra vestis 200
 Intemerata manens, a Christo schisma vetaret.

Quin etiam infantis latere ex utroque cruentos
 Constituere viros, meritum licet omnibus vnum
 Non faciat, similis quamuis sententia. namque

Inter

190. *Quattuor inde plagas quadrati*] Fia poetæ de crucis
 situ meditatio: quam & Cassiodorus in Psalm. xxxii,
 18 sic exposuit: *Crucis ipsa positio talis est, vt pars eius
 superior calos petat, inferior terras non deserat, fixa in-
 ferorum ima contingat: S, velut quibus brachiis exten-
 sis, latitudo eius totius partes appetat mundi: iacens ve-
 ro quatuor cardines orbis designat.*

192. *sacrae plantæ*] Sic Alm. & editi: quidam *flaccæ.*

196. *Hic est rex Iudæorum*] Beda de Metris ita refert, cui
 concinunt scripti Lips. & Alm. Editorum quidam
 aliter.

199. *vnum ter dicere regem*] An propter triplex regnum?

204. *Non faciat, similis quamuis sent.*] Mss. Lips. & Alm.
similis. quo posito, ad *sententia* referatur. Quidam a-
 lia incisione *similes.*

Duo latrones συζωοῦσθῆντες. Eorum dissimilitudo.

Inter carnifices sancto pendente latrones, 205
 Par est pœna trium, sed dispar caussa duorum.
 Hi mundo sunt quippe rei; pro crimine multo
 Huic reus est mundus, saluatus sanguine iusto.
 Suppliciiisque tamen rerum dominator in ipsis
 Ira potestatis non perdidit: æquus vtrumque 210
 Iudex namque tuens hunc eligit, hunc reprobauit,
 Amborum merita præcelso examine pensans.
 Vnus enim, quem vita ferox nec morte reliquit,
 In dominum scelerata mouens conuicia dictis
 Mordebat propriis, & tamquam setiger hircus, 215
 Ore venenoso vitem lacerabat amœnam:
 Alter, adorato per verba precantia Christo,
 Saucia deiectus flectebat lumina, tantum
 Lumina: nam geminas arcebant vulnèra palmas.
 Quem Dominus ceu pastor ouem deserta per arua 220
 Colligit errantem, secumque adducere gaudet.
 In campos, paradise, tuos, vbi flore perenni
 Gramineus blanditur ager, nemorumque voluptas
 Inriguis nutritur aquis, interque benigne

F 4

Con-

211. *tuens*] intuens, adspiciens: vt illud Maronis eclog.
 111 vers. 8

- - - *transuersa tuentibus hircis.*

219. *tantum lumina*] Sic Cantab. & Alm. estque elegans
 repetitio, nec sine efficacia interpretationis: ideoque
 præferenda lectioni aliorum, *tantum libera.*

arcebant vulnèra palmas] Alm. ita: vulgo *vincula*. At non
 adligati funibus erant latrones, sed clauis adfixi, quod
 ex Saluatoris supplicio liquet.

Conspicuos pomis non deficientibus hortos 229

Ingemit antiquum serpens habitare colonum.

Ambo igitur varium diuerso calle latrones

Adgressi facinus, violentum grande patrarunt,

Infernas adit ille fores, adit iste supernas:

Ille profunda sequens penetravit claustra gehennæ, 230

Absfulit iste suis cælorum regna rapinis.

Interea horrendæ subito venere tenebræ,

Et totum tenuere polum, mæstisque nigrantem

Exsequiis texere diem. sol nube coruscans

Abscondens radios, tætro velatus amictu 235

Delituit, tristemque infecit luctibus orbem.

Hunc elementa sibi meruerunt cernere vultum

Auxiliis orbata Patris, lætata per ortum,

Mæsta per occasum. Nam lux vt tempore fulsit

Nascentis Domini; sic hoc moriente recessit, 240

Non absens mansura diu, sed mystica signans

Per spatium secreta suum; quippe vt tribus horis

Cæca tenebrofi latuerunt sidera cæli,

Sic Dominus clausi triduo tulit antra sepulcri.

Nec

233. *nigrantem exsequiis*] quia atra omnia in funere. Prosa Seduliana: *funereas dies celebravit exsequias.*

237. *Hunc elementa sibi*] Inter hunc versum & præcedentem. *Delituit*, tres alios, nescio ex quo codice, Fabricius interposuit:

Tota sibi oppositum fratrem quod Delia haberet,

Quum suberat terris, supero ille in culmine cali,

Impia perpetuam timuerunt secula noctem.

Sed abijunt MSS nostris; etiam a pluribus editis: nec ulla eorum vestigia in Prosa apparent.

Nec tellus sine clade fuit; quæ talia cernens 245
 Funditus intremuit, dubioque in fine supremum
 Expauit natura modum, ne cogeret omnem
 Summus apex inferna petens succumbere molem,
 Auctoremque sequens per Tartara mundus abiret.
 Sed pietas immensa vagas properabat ad umbras 250
 Perdita restituens, non consentientia perdens.

Nulla tamen tanti metuerunt signa pericli,
 Qui Dominum fixere cruci: quin insuper haustum
 Quum peteret sitiens, vnus de plebe nefanda
 Peniculo infusum calamo porrexit acetum, 255
 Manzeribus populis in deteriora volutis
 Conueniens liquor ille fuit. nam dulcia vina
 Sicut, in horrendum quum conuertuntur acetum,
 A mensis proiecta iacent; ita tempore prisco
 Gens accepta Deo, nunc est odiosa propago. 260

F §

Ergo

247. *supremum Expauit natura modum*] Sic MSS. & editio
 MODVS, mensura: & MODVS SUPREMVVS, men-
 suræ terminus; hic vltima ruina. Barthius autem ma-
 lebat *obitum*, quod contra fidem librorum est.

251. *non consentientia perdens*] Prosa: *Properabat clementer
 ad Tartara, quo perdita restitueret, non instituta deper-
 deret.* Mala ergo & crimina sunt *non consentientia*.

256. *Manzeribus populis*] Hoc in manu scriptis Lips. Cant.
 Alm. vocabulum, Ebraeum origine, מנזר, quod *spuri-
 um* fonat. Retinuit Vulgatus interpres Deuteron.
 XXIII, 2, *Non ingreditur manzer, hoc est de scorta
 natus, in ecclesiam Domini.* Vnde noster hausit, eupho-
 niæ dans N pro altero M: sicut etiam Venantius For-
 tunatus lib. v carm. iv vers. 75

Christicola vt cernunt tunc agmina Manzara iungit

*Mors Christi: scissa petra & velum templi. Inuectio
in mortem.*

Ergo vbi cuncta boni completa est passio Christi,
Ipse animam proprio dimisit corpore sanctam,
Ipse iterum sumpturus eam: quia mortuus idem,
Idem viuus erat, membris obeuntibus in se,
Non obeunte Deo: cuius virtute retrorsum 265
Infernæ patuere viæ, ruptæque fatiscunt
Diuisa compage petraë, rediuiua iacentum
Corpora sanctorum fractis abiere sepulcris
In cineres animata suos: subitoque fragore
Illud ouans templum maioris culmina templi 270
Procubuisse videns, ritu plangentis alumni,
Saucia discisso nudauit pectora velo,
Interiora sui populis arcana futuris
Iam referanda docens, quia lex velamine Mofi
Tecta diu, Christo nobis veniente patefcit. 275

Dic, vbi nunc tristis victoria? dic vbi nunc sit
Mors stimulus horrenda tuus? quæ semper opimis
Instaurata malis, cunctas inuadere gentes
Pœnali ditione soles. en pessima, non tu

Perue-

272. *Saucia discisso*] Alm. *disciso*: Lipf. *discusso*: ex quibus conciliatur editorum *discisso*.

274. *Velamine Mofi*] patrio casu. MS. Alm. *Moyfi*: vt supra lib. IV vers. 168.

Latus perfossum.

Peruenis ad Christum, sed Christus peruenit ad te: 280
 Cui licuit sine morte mori, quique omnia gignens,
 Omnia constituens, te non formauit, vt esses
 Semine vipereo: culpa genitrice crearis,
 Et venia regnante peris. Iam spiritus artus
 Liquerat ad tempus, patulo iam frigida ligno 285
 Viscera pendebant, & adhuc furor arma ministrans
 Cuspide perfossum violat latus, eque parenti
 Vulnere purpureus cruor & simul vnda cucurrit.
 Hæc sunt quippe sacræ pro religionis honore
 Corpus, sanguis, aqua, tria vitæ munera nostræ, 290
 Fonte renascentes, membris & sanguine Christi
 Vescimur, atque ideo templum deitatis habemur,
 Quod seruare Deus nos adnuat immaculatum,
 Et faciat tenues tanto mansore capaces.

Ergo vbi depositi thesaurum corporis amplum 295
 Nobi-

280. *Peruenis ad Christum*] Et Arator, suppar nostro
 Christianus poeta, corripuit secundam personam quar-
 tæ formæ, præfatione ad Vigilium papam,
Aduenis incluso soluere vincla gregi,
 vt in antiquis ac recentibus libris est, quamuis in Ms.
 cod. Lipsiensi transposita sint, *Incluso adueniens.* Et idem
 in cap. i Act. Apost. extrem.

Nescis amare Deum.

286. *Viscera*] cor præcipue, cuius extinctus calor erat in
 corpore pendente, postquam ad Deum spiritus exces-
 serat. Prosa: *membra pendebant.*
 290. *Corpus, sanguis, aqua, tria.*] Producitur *A* in recto
aqua propter sequentis vocis consonantes, vt supra.
 294 *mansore*] habitatore.

Nobilis accepit Domino locus ille iacente;
 Nobilior surgente tamen: generatio fallax
 Augebat sub corde nefas, quod nocte silenti
 Discipuli Christum raperent, & abisse referrent
 Ter redeunte die, sicut prædixerat ipse. 300

Quo stimulante metu, vigilum munimina poscunt
 Plura dari, sæuaque locum obsidione teneri.
 Si nondum post vincla crucis, post vulnera ferri,
 Post obitum mortis, numerosa cæde cruentum,
 Carnifices implestis opus, nec creditis illum 305

Qui toties imis animas produxit ab umbris,
 Posse suam reuocare magis; peioribus aptos
 Consiliis armate dolos, signate sepulcrum,
 Ponite custodes, monumento aduoluite saxum.

Quis poterit seruare Deum, cui cardine rerum 310
 Cuncta patent, vndis habitat, per Tartara regnat,
 Et cæli de nube tonat? quid, sæue tumultus,
 Excubiis dependis opus? quid niteris illam
 Explorare fidem, cui non vis credulus esse?

Cœperat interea post tristia sabbata felix 315
 Inradiare dies, culmen qui nominis alti

A do-

298. *Augebat sub corde nefas*] Sic Alm. cod. & vett. editiones. Lips. *angebatur*: Fabricius *audebat*. Sed minus placent posteriora.

313. *Excubiis dependis opus*] *OPVS, operam*, vt Columella lib. IV cap. XXI *incaffum dependitur opera*. *DEPENDIS* ex Alm. & Cantabr. mss. est. Vulgo *deperdis*: Lips. *disperdis*.

A domino dominante trahit, primusque videre
 Promeruit nasci mundum, atque resurgere Christum.
 Septima nam Genesis quum dicit sabbata, claret
 Hunc orbis caput esse diem, quem gloria regis 320
 Hunc etiam proprii donans fulgore tropæi
 Primatum retinere dedit, hoc luminis ortu
 Virgo parens, aliæque simul cum munere matres
 Mesis aromatica, notum venere gementes
 Ad tumulum, vacuumq. vident iam corpore factum, 325
 Sed plenum virtute locum. Nam missus ab astris
 Angelus amoti residebat vertice faxi,
 Flammeus adspectu, niueo præclarus amictu,
 Qui gemina specie terrorem & gaudia portans,
 Cunctaque dispensans, custodibus igne minaci 330
 Venerat, in forma Christum quærentibus alba.
 Illæ igitur Dominum calcata viuere morte
 Angelica didicere fide : perterritus autem
 Miles in ancipiti retinet discrimine vitam,
 Deserta statione fugax, testisque timoris 335
 Vera refert gratis ; postquam data munera, fallit,
 Disci-

317. *primusque videre promeruit*] Dies Dominicus, quo
 Christus surrexit, est primus creati mundi :

Hunc orbis caput esse] hunc diem esse initium mundi, &
 primum diem, quo ille creati cœpit: quod clarum ex
 sabbato Iudaico est, qui septimo creationis diei re-
 spondet.

323. *Virgo parens*] Virgo, mater Dei, quam pio errore
 noster mulieribus, quæ ad tumulum excurrerunt, ad-
 iungit, nomine communi *Mariæ* deceptus.

336. *postquam data m.*] *MSS.* tria *postquam* : vulgati *sed post*

Discipulūque globum placidi sub tempore somni
 Clam sibi nocturna Christum abstraxisse rapina,
 Compositus simulator ait. Fare improbe custos,
 Respondē scelerata cohors: si Christus, vt audes 340
 Dicere, concluso furtim productus ab antro
 Sopitos latuit, cuius iacet intus amictus,
 Cuius ad exuias sedet angelus; anne beati
 Corporis ablator, velocius esse putauit
 Soluere contactum, quam deuectare ligatum, 345
 Cum mora sit furtis contraria? cautius ergo
 Cura Domino potuere magis sua lintea tolli.
 Mentita est vox vana sibi: tamen ista figuram
 Res habet egregiam. Iudæis constat ademptum,
 Quem nos deuoto portamus corpore Christum. 350
 Plange sacerdotes perituros, plange ministros,
 Et populum, Iudæa, tuum pro talibus ausis.
 Non tuba, non vnctus, non iam tua victima grata est.
 Quænam bella tibi clanger tuba rege perempto?
 Quis tuus vnctus erit, quæ verum amiseris vnctum? 355
 Victima quæ dabitur, quum victima pastor habetur?
 Disce-

346. *cautius - - magis*] Abundat *magis*: nec vero vir-
 tute caret. Sic Philipp. I, 23 *πολλῶν μᾶλλον κρείσσον*. De
 quo Hellenismo Scaliger consulatur ad illud Culicis
 Virg. v. 78

Qui magis optato queat esse beator suo?

350. *deuoto portamus corpore*] Lipsf. & Alm. codd. cum plu-
 ribus vulgatis *corpore*: Cant. & Fabr. *peccore*.

353. *non vnctus*] Reges & summi sacerdotes vncti. Et *Ge-
 rus vnctus*, v. 355 ἔχεις.

Discedat synagoga suo fuscata colore,
 Ecclesiam pulchro Christus sibi iunxit amore.
 Hæc est conspicuo radians in honore Mariæ,
 Quæ cum clarifico semper sit nomine mater, 360
 Semper virgo manet: huius se visibus adstant
 Luce palam Dominus prius obtulit, vt bona mater
 Grandia diulgans miracula, quæ fuit olim
 Aduenientis iter, hæc sit redeuntis & index.
 Mox aliis conuiuia potens in fragmine panis 365
 Agnitus enituit, qui verus panis apertis
 Semper adest oculis, fidei quos gratia claros
 Efficit, vt Dominum viuentem cernere possint.
 Sæpe dehinc proprios diuersi temporis horis
 Discipulos manifestus adit, vespertibus illis, 370
 Extemplo nunc ora ferens, nunc piscis obussi
 Atque saui mandens epulas, quo rite doceret,
 Corporeas res esse dapes, seseque videri
 In membris, quibus ante fuit: formidine rursus
 Plebis

358. *Ecclesiam*] ἐκκλησίαν. Correpra secunda Christianis poetis Aratori, Fortunato, aliis. Vide Chr. Daumii, τῆ παρακλήτου, præfat. in Paullin. Petrocor.

361. *huius se visibus adstant prius obtulit*] Non matri, sed Magdalena, se primus Seruator rediuiuus ostendit. Marc. xvi, 9. Has & supra noster commutauit v. 323

369. *Sæpe dehinc proprios*] Hunc inter & antecedentem versum quidam ex inferioribus versum 376, *Quævis foribus clausis*, reliqua, retractum inserunt: nos autem ordinem, quem in manu scriptis deprehendimus, & quidam edisi etiam seruarunt, secuti sumus.

Plebis apostaticæ, Dominum quæ cæca negasset, 375
 Quum foribus clausis resideret turba fidelis,
 Pace salutatis sese intulit, atque foratas
 Expandens palmas, nudat latus. ast ibi Thomas,
 Cui Didymus cognomen erat, cum fratribus vna
 Non fuerat, dubiamque fidem sub corde gerebat, 380
 Donec rursus eo pariter residente veniret,
 Qui numquam subtractus erat. Tunc limine clauso,
 Constitit in medio, non dedignatus apertum
 Discipulo monstrare latus, tactuque probari
 Vulneris, & mentem patienter ferre labantis. 385
 Agnitus hinc potius, quod sit dubitantis amicus.
 Quisquis enim artifices cæca sub imagine fraudes
 Infruit, & vanas cupit exercere figuras,
 Non vult agnosci, non vult sua facta requiri,
 Vt lateant sub nube doli, nebulaque recludens 390
 Omnia sollicitos odit simulator amicos.

Gna-

377. *pace salutatis*] M s. Lips. *salutatis*: & in Alm. fuit quidem vulgaris lectio *salutantis*; sed erasum est N, vt apparet, manu non recenti.

385. *mentem ferre labantis*] Lips. & Alm. *labentis* contra legem prosodiacam: nec vero dubitamus cum Fabricio legendum *labantis* esse.

390. *nebulaque recludens omnia*] Suspectus locus, nec ex libris neque ex Prosa ei medela. Ex hac vero, quæ *illudens* habet, abscondendi sensus, quam aperiendi, est aptior. Forte *recondens*.

391. *sollicitos odit amicos*] SOLLICITOS, fraudem obseruantes, quos odit, *si*, vt Prosa explicat, *deprehendit* cœperit.

Gnarus item Dominus, Petro piscante, per æquor
 Cum fociis captum esse nihil, dimittere lina
 In dextras hortatur aquas: mox gurgite clauso,
 Pendula fluctuagam traxerunt retia prædam, 395
 Per typicam noscenda viam. nam retia dignis
 Lucida sunt præcepta Dei, quibus omnis in illa
 Dextra parte manens concluditur, ac simul vlnis
 Fertur apostolicis Domini ad vestigia Christi.

Nec piscis prunæque vacant, & panis in vno 400
 Discipulis inuenta loco. quisnam ambiget vnam
 His rebus constare fidem? quippe est aqua piscis,
 Christus adest panis, sanctus quoque Spiritus ignis.
 Hinc etenim abluimur, hoc pascimur, inde sacramur.
 Tunc epulis præceptor eos inuitat edendis, 405
 Adloquii de more piis, mensamque petentes
 Vnanimis, nota Domini bonitate fruuntur.
 Et Christum sensere suum, modicoque paratu
 Postquam victa fames, & surrexere relictis
 Rite toris, an corde Petrus se diligit alto, 410
 Explorat Dominus; Petrus adnuat. ergo nitentes
 Pastor amans augere greges, operario in omni
 Parte bono commendat oues, commendat & agnos,
 Hoc terno sermone monens, vt terna negantis
 Culpa recens parili numero purgata maneret. 415

G

Inde

400. *Nec piscis prunæque vacant*] nec absunt.

411. *nitentes greges*] NITENT pecudes, quas vbertas pas-
 scuorum alit. Plinius lib. II epist. XVII sect. 3 *Ar-*
menta herbis Et tempore verno nitescunt.

Inde sequenda docens, pacem omnes, inquit, habete,
 Pacem ferte meam, pacem portate quietam,
 Pacem per populos monitis dispergite sanctis,
 Et mundum vacuate malis, gentesque vocari
 Finibus e cunctis, latus qua tenditur orbis, 420
 Iussis mando meis, omnesque in fonte lauari.

Hæc ubi dicta pio Dominus sermone peregit,
 Bethaniæ mox arua petit, coramque beatis
 Qui tantum meruere viris spectare triumphum,
 Aetherias euectus abit sublimis in auras, 425

Ad dextram sedet ipse Patris, totumque gubernat
 Iure suo, qui cuncta tenens excelsa vel ima,
 Tartara post cælum penetrat, post Tartara cælum.

Illi autem lætis cernentes vultibus altas
 Ire super nubes Dominum, tractusque coruscos 430

Vestigiis calcare suis, venerantur, adorant,
 Sidereasque vias alacri sub corde reportant,
 Quas cunctos doceant. Testes nam iure fideles

Diuinæ virtutis erant, qui plura videntes,
 Innumerabilium scripserunt pauca bonorum. 435
 Nam

426. *totumque gubernat*] Et Prosa, & Alm. ac Heinl.
 mss. *totum*, sine addito nomine: id est *hoc Vniuersum*.
 Quidam *mundumque gubernat*.

431. *Vestigiis calcare suis*] An *vestigis* contracte legendum,
 vt metro consulatur? mss. autem quatuor syllabis,
 nec Fabricius mutatione maculam absterfit.

Venerantur, adorant] Alm. *Veneranter adorant*. At
 prosa, *Venerantur & adorant*. Et M. Barthii, *Venerantur*.

Nam si cuncta sacris voluissent tradere chartis
Facta Redemptoris; nec totus cingere mundus
Sufficeret densos per tanta volumina libros.

EXPLICIT CARMEN PASCHALE.

COELII SEDVLII

HYMNVS I.

COLLATIO

VETERIS ET NOVI TESTAMENTI

PER SCHEMA ΕΠΑΝΑΑΗΨΕΩΣ

ALTERNIS VERSIBVS REPETITAE.

CAntemus focii, Domino cantemus honorem,
Dulcis amor Christi personet ore pio.
Primus ad ima ruit magna de luce superbus,
Sic homo cum tumuit, primus ad ima ruit.
Vnius ob meritum cuncti periere minores, 5
Saluantur cuncti vnius ob meritum.

G 2

Sola

AD HYMNVVM I.

COELII SEDVLII] Barthius hymnum hunc Turcio
Rasio tribuebat, viro consulari, de quo supra pag. 10
dictum. At Beda de Metris p. 2366 Sedulio adscri-
psit. Est & in ms. Almelov. praescriptum YMNVS SE-
DVLII: & alio, quem Nic. Heinsius tractauit, EX-
PLICIT PASCALE CARMEN SEDVLII: INCI-
PIT HYMNVS EIVSDEM.

ΕΠΑΝΑΑΗΨΕΩΣ] qua singulis distichis initium pri-
oris versus est finis posterioris.

3. *Primus superbus*] diabolus.

6. *cuncti vnius*] cum hiato, sine synaloepha, vs optimi sae-
pe poetarum.

Sola fuit mulier, patuit qua ianua leto :
 Ex qua vita redit, sola fuit mulier.
 Frater iniquus erat, iustum qui perculit olim :
 Damnator Christi frater iniquus erat. 10
 Transitus ille monet, quid prima amisit origo :
 Quid ventura parent transitus ille monet.
 Arca leuatur aquis, homines ne perderet æquor ;
 Ne pereant homines, arca leuatur aquis.
 Sume pater populos pro nati vulnere cunctos : 15
 Quum tradis Christum, sume pater populos.
 Hostia summa patris, tacitis signata figuris ;
 Quam referat Christus, hostia summa patris.
 Claudicat ecce videns Dominum, dum præualet, heros,
 Aspera gens Christum claudicat ecce videns. 20
 Rep-

8. *Ex qua vita redit*] Cod. Alm. *ex qua*. Alii, *Ex qua*.

10. *Damnator Christi*] proditor Iudas, qui *frater*, id est amicus & socius Domini ac discipulus.

11. *Transitus ille monet*] Transitus Caini & Abelis in agrum: ex LXX. & Vulgato Genes. IV, 8, *διέλθωμεν ἐς τὸ πεδίον, egrediamur foras*. Docuit autem hic transitus amissam immortalitatem.

12. *Transitus ille*] *σπρωγίος* Christi ad Patrem.

14. *arca leuatur aquis*] Altera arca est ecclesia baptismo saluata, 1. Petri III, 20, 21.

15. *Sume pater populos pro n. v.*] Abrahamus est, filium mactaturus, cui promissio facta, Genes. x xII, 16, 17.

16. *Quum tradis Christum*] qui semen Abrahæ: tum vere promissio impleta, Rom. I v. II.

17. *Hostia patris*] Isaac, typus Christi.

19. *Claudicat ecce videns*] Iacob claudicat beate: Iudæi vero Christo claudicant infelicititer, id est *σκανδαλιζόνται*.

Reppulit ille famem, venitus crimine fratrum:
 Venditus est Christus, reppulit ille famem.
 Perfide corde peris, dum vastant omnia plagæ:
 Dum cessant plagæ, perfide corde peris.
 Agnus ab hoste sacer reuocauit sanguine patres: 25
 Sanguine nosque refert agnus ab hoste sacer.
 Obruit vnda nefas, populo gradiente per æquor;
 Nunc populis mundi obruit vnda nefas.
 Murmurat impietas, manna veniente resecta:
 Panis adest Christus, murmurat impietas. 30
 Plebs sibi dura caput terræ cultoris adoptat:
 Abstulit heu Christum plebs sibi dura caput!
 Lex dedit indicium veteris de crimine pœnæ:
 Quodque salus veniat, lex dedit indicium:

G 3

En la-

21. *venitus crimine fratrum*] Iosephus, typus Christi. *Venitus* codd. Cant. & Alm. id est venditus, a *veneo*. Priscianus quidem lib. x p. 907 habet *venitum* (ex quo *venum*) a *veneo*, sed correpta *I* littera, vt in supinis ab eo, *ire*. Vulgati libri. *distractus*.
23. *Perfide corde peris*] Pharaonis induratio & Iudæorum comparantur.
27. *Obruit vnda nefas*] Submersio Aegyptiorum in pœnam: & Christianorum in baptismo ad tollendum peccatum.
8. *populis mundi obruit*] cod. Alm. cum hiatu. Vulg. *mundis*. Fabr. *mundi populis*.
31. *caput terræ cultoris*] bouis, vituli aurei. *μοσχολατρία* notatur.
234. *lex dedit indicium*] Lex altero versu, vaticinia V.T. de Christo. *Ioann.* v. 39.

En lapis irriguus ! satiare , incredule , fonte , 35
 Qui Christum reprobas ; en lapis irriguus !
 Carpitur igne sacro munus votumque piorum :
 Seditiosa tribus carpitur igne sacro .
 Regna beata Patris legis non contigit heres :
 Iesus dispensat regna beata Patris . 40
 Destruit arca Dei muros , dum circuit hostem :
 Sic hostem mundi destruit arca Dei .
 Area vellus habet , madido sed vellere sicca est ,
 Siccum tota madens area vellus habet .
 Vincis honore Dei promisso in munere gentes : 45
 Adfectum natæ vincis amore Dei .
 Tu decus omne tuis , qui sternis cæde Goliath :
 Qui vincis mundum , tu decus omne tuis .
 Maxima dona Dei cuncti cecinere Prophetæ ,
 Impleuit Christus maxima dona Dei . 50
 Pondera dura tulit mandatum legis & iram :
 Gratia mandati pondera dura tulit .
 Virgo Maria nitet nullo temerante pudorem ;
 Post partum pueri virgo Maria nitet .
 Filius hic hominis fit maxima quæstio mundi ; 55
 Nobis-

-
35. *En lapis irriguus ! satiare fonte*] Petra percussa , quæ
 aquam fudit. SATIARE siue *satiaris* , passiuè .
 38. *Seditiosa tribus*] Koran , Datan , Abiram .
 42. *arca Dei*] In pentametro Christus arca , cuius illa ty-
 pus fuit .
 45. *Vincis honore Dei*] Iephthæ historia nota .
 51. *Pondera dura tulit*] Prius TVLIT est *adtulit* : poste-
 rius , *abstulit* . Ita & Alm. cod. superscriptum est .
 55. *maxima quæstio*] glossa Alm. *altercatio* : lapis offen-
 sionis .

Nobiscum Deus est filius hic hominis.
 Gaudia magna Dei mundus percepit & ambit:
 Respuit heu mundus gaudia magna Dei!
 Signa mouent populos, cernunt magnalia cæci;
 Nulla tamen duros signa mouent populos. 60
 Aspera mors populis ligno deducta cucurrit:
 Aufertur ligno aspera mors populis.
 Ipse tulit Dominus pro pœnis munera seruis:
 Pro seruis pœnas ipse tulit Dominus.
 Vita beata necem miseris auertere venit: 65
 Pertulit a miseris vita beata necem.
 Lumen adesse Dei persensit Tartarus ingens,
 Nec cernunt homines lumen adesse Dei.
 Mors fera per hominem miserum sibi subdidit orbem,
 Subdita contremuit mors fera per hominem. 70
 Suscitatur ecce genus morti pater ille profanus;
 Ad vitam Christus suscitatur ecce genus.
 Hic populus Dominum dura ceruice negauit:
 Suscepit primum hic populus Dominum.

G 4

San-

57. *percepit*] ex Cant. & Alm. codd. Vulgatum, *hæc sentit*.

61. *mors ligno deducta*] Lignum arboris vitæ & crucis lignum opponuntur.

63. *Ipse tulit Dominus*] Glossæ Alm. codicis prius *TVLIT* *retulit*, & prius *SERVIS*, *martyribus suis*; posterius *TVLIT*, *sustinuit* interpretantur.

69. *Mors fera per hominem*] Sic Alm. & editi. Adam & Christus oppositi. Pro *contremuit*, Alm. *congemit*.

71. *Suscitatur morti*] gignit Adam morituros.

74. *Suscepit primum hic*] cum hiatu. Et Mss. Cant. & Alm. *primum*, puta Dominum: vulgati, *primus*. Iudas autem & Christiani committuntur.

Sanguine læta redit fuso gens impia Christi: 75
 Gustato Christi sanguine læta redit.
 Crimina cuncta suis terrenus contulit auctor:
 Dissoluit Christus crimina cuncta suis.
 Libera corda sibi facinus deuinxerat olim:
 Nunc reficit Christus libera corda sibi. 80
 Fortia vincla dedit peccati sæua potestas;
 Dulcis amor Christi fortia vincla dedit.
 Iam super astra sedet, cuncti exultate fideles:
 Perfide, quid sæuis? iam super astra sedet.
 Mortuus ille tonat, calum terramque subegit: 85
 Quid facient hostes? mortuus ille tonat.
 Pellitur umbra die, Christo veniente, figura;
 Christus adit gentes, pellitur umbra die.
 Te properare docent & signa & sæcula prima,
 Nos sacra, quæ gerimus, te properare docent. 90
 Vnicus adueniens firmavit vota priorum:
 Vota dedit nobis vnicus adueniens.
 Passio, Christe, tui compleuit munera legis:
 Munera nostra replet passio, Christe, tui.

Hic

77. *terrenus auctor*] Adam.

87. *Christo veniente figura*] Alm. & Fabr. *Christo*: alii *Christi*. FIGVRA, typi.

89. *Te properare docent*] Aduentus Christi primus & secundus componuntur.

91. *Vnicus adueniens - - priorum*] Adueniens ille est Christus: *priorum* Cant. id est patrum V. T. At edicti (etiam Alm. scriptus) *piorum*.

93. *Passio Christe tui*] TVI Cant. & Alm. Vulgati *sua*.

Hic homo, qui Deus est, spes est antiqua piorum: 95

Spes in fine pijs hic homo qui Deus est.

Munus erat fidei toto credentibus æuo:

Qui dedit vt credant, munus erat fidei.

Te veniente, Deus, mundanus concidit error:

Occidet hic mundus te veniente, Deus. 100

Gratia plena Dei est, quæ totis gentibus exstat;

Abscedant sectæ, gratia plena Dei est.

Sola columba redit, quæ totum circuit orbem:

Discedant corui, sola columba redit.

Adueniet Dominus dare digna piis, mala prauis: 105

Credite iam miseri, adueniet Dominus.

Visto, Christe, tui, tormentum & poena malorum est:

Gloria cuncta bonis visio, Christe, tui.

Gloria magna Patri, semper tibi gloria Nate,

Cum sancto Spiritu, gloria magna Patri. 110

G 5

COE.

95. *spes est antiqua piorum*] Alm. *priorum*. Sed quia *pius* sequitur, oppositio aptior fit inter *pios* V. & N. Testamenti.

97. *Munus erat fidei*] Alm. *utroque versu erit*. Sed *toto æuo* est, tempore V. T.

98. *Qui dedit, vt credant*] Christus & auctor est fidei, & per fidem donatur. *Credant* est scriptorum manu: vulgo *Credat*.

100. *Occidet hic mundus*] Fabr. sic. Congruit Alm. *occidit hic*: vulgati reliqui, *Occubuit mundus*.

106. *miseri adueniet*] sine elisione, vt saepe.

110. *Cum sancto Spiritu*] Pœlm. *statu*, quia prima in *spiritu* longa. At vetus hæc lectio, & Bedæ de Metris: *Sedulius in clausula carminis, cuius supra memini*, - - -
Cum sancto Spiritu, gloria magna Patri.

SPIRITVS enim primam syllabam habet longam - - -
Sed poeta vt gloriam sanctæ & indiuiduæ Trinitatis clara voce decantaret, neglexit regulam grammaticæ dispositionis.

COELII SEDVLII
HYMNVS II
VITAM CHRISTI CONTINENS
ΑΚΡΟΕΤΙΧΙΣ ΤΕΤΡΑΣΤΡΟΦΟΣ.

A solis ortus cardine
Ad vsque terræ limitem
Christum canamus principem,
Natum Maria virgine.

Beatus auctor sæculi
Seruile corpus induit,
Vt carne carnem liberans
Ne perderet quos condidit.

Clausæ parentis viscera
Cælestis intrat gratia:
Venter puellæ baiulat
Secreta, quæ non nouerat.

Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei:

Inta-

AD HYMNV M II.

SEDVLII] Et hunc hymnum Sedulio tribuit Beda Presbyter de Metris in Iambico tetrametro. *Recipit, inquit, iambum locis omnibus, spondeum locis tantum imparibus, quo scriptus est hymnus Sedulii*

*A solis ortus cardine,
Et vsque terra limitem.*

Et codex Alm. huic carmini præscriptum habet: INCIPIT YMNVS SEDVLII.

- v. 2. *Ad vsque*] Sic Alm. & editi. Beda, *Et vsque.*
4. *Maria virgine*] Alm. cod. *Mariæ virginis.*
9. *Clausæ parentis viscera*] Alm. *clausa*: Cantabr. & Fabr. *clausæ*: vulgares, *castæ.*

Intacta, nesciens virum, 15
Verbo concepit filium.

Enixa est puerpera
Quem Gabriel prædixerat,
Quem matris alio gestiens
Clausus Ioannes fenferat. 20

Fœno iacere pertulit,
Præsepe non abhorruit,
Paruoque lacte pastus est,
Per quem nec ales esurit.

Gaudet chorus cælestium, 25
Et angeli canunt Deum,
Palamque fit pastoribus
Pastor creator omnium.

Herodes hostis impie,
Christum venire quid times? 30
Non eripit mortalia

Qui regna dat cælestia.
Ibant Magi qua venerant,
Stellam sequentes præuiam,

Lu-

26. *canunt Deum*] Cant. *Deum* clare: Alm. *Dnm.* cum
superna linea, quod *dominum* notat, sed alienum ab
hoc metro. *Dm.* scriptum fuit, id est *Deum*. Vulga-
ti *Deo*. Sed etiam v. 3 cum quarto casu, *Christum*
canamus.

31. *Non eripit*] Sic Cant. & Alm. codices: Fabr. *abripit* &
vulgares libri, *arripit*.

33. *qua venerant*] Alm. ita, quod est, qua via ex oriente
venerant, eam persequabantur Hierosolymis Bethle-
hemum. Editi, *quam viderant*, ad stellam referentes

Lumen requirunt lumine ,	35
Deum fatentur munere.	
Caterua matrum personat	
Conlisa deflens pignora ,	
Quorum tyrannus millia	
Christo sacrauit victimam.	40
Lauacra puri gurgitis	
Cælestis Agnus attingit.	
Peccata, quæ non detulit,	
Nos abluendo, sustulit.	
Miraculis dedit fidem	45
Habere se Deum patrem ;	
Infirma sanans corpora ,	
Et suscitans cadauera.	
Nouum genus potentia ;	
Aquæ rubescunt hydriæ,	50
Vinumque iussa fundere	
Mutauit vnda originem.	
Orat salutem seruulo	
Flexus genu centurio ,	
Credientis ardor plurimus	55
Exstinxit ignes febrium.	
Petrus per vndas ambulat	
Christi leuatus dextera :	
Natura quam negauerat ,	
Fides parauit semitam.	60
Quarto die iam foetidus	
	Vitam

37. *personat*] eiulat, vlulat.

48. *Et suscitans*] Et hoc ex Alm. est: alii *resuscitans*.

Vitam recepit Lazarus,
Mortisque liber vinculis
Factus superstes est sibi.

Riuos cruoris torridi 65
Contacta vestis obstruit,
Fletu rigantis supplicis
Arent fluenta sanguinis.

Solutus omni corpore
Iussus repente surgere: 70
Suis vicissim gressibus
Aeger vehebat lectulum.

Tunc ille Iudas carnifex,
Aufus magistrum tradere,
Pacem ferebat osculo, 75
Quam non habebat pectore.

Verax datur fallacibus,
Pium flagellat impius,
Crucique fixus innocens
Coniungitur latronibus. 80

Xero-

63. *Mortisque*] Cant. & Alm. Mss. *mortisque* vinculis: vulgati, *cunctisque*.

65. *cruoris torridi*] Vterque scriptus, quos nominauimus, *torridi*. Liniu lib. i v cap. xxx *torridi fontes* sunt deficientes. In excusis est *horridi*.

69. *Solutus corpore*] Ad vocem *paralyticus* respexit, quæ a *λύω*, *soluo* est.

Xeromyrrham post sabbatum
 Quædam vehebant corpori,
 Quibus definit angelus,
 Viuum sepulcro non tegi.

Ymnis, venite, dulcibus
 Omnes canamus subditum
 Christi triumpho Tartarum,
 Qui nos redemit venditos.

Zelum draconis, inuidi,
 Et os leonis pessimi
 Calcauit vnicus Dei,
 Se sequæ calis reddidit.

85

90

FINIT YMNVS SEDVLII VENE-
 RABILIS ANTISTITIS.

81. *Xeromyrrham*] Omnes ira libri, etiam Alm. manu exaratus. Thesauro Latinitatis, inchoato a Basilio Fabio, nescio cuius additione (additum autem fuit ante, quam nos manum ei operi admonimus) traditur, *Christo myrrham* legendum, errore ex compendio scripturæ Xpo, id est *Christo*, orto. Non placet; nec, si legas Xpi, i. e. *Christi corpori*. Potius summo viro GIBB. CVPERO accedimus, qui ad hunc locum ita notauerat: *Non video, cur vox ea [xeromyrrha] non admitti possit, quum & Græcis in vsu sint Ξερωμυρρη, & Ξερωρ siue Ξερωρ iisdem sit medicamentum aridum: atque ita componatur vox xerolibya; & in Glossis Ξερωμυρρη.*
82. *Quibus definit*] Ex Alm. ms. est. Vulg. *quas allocutus*.
83. *Ymnis*] Non tantum alphabeti causa, quod in stropharum capitibus apparet, sublata est adspiratio: sed quia & alibi veteres *ymnus* pro *hymnus* scripserunt, quod & codicis ms. exemplis paullo ante probatum fuit.
84. *Venditos*] Alm. sic: ceteri *venditus*.
85. *Et os leonis*] Repetita vox *draconis* in Alm. codice: ceteri *leonis*, quod cum ore magis congruit.
91. *Vnicus Dei*] μονογενής, subauditur *Filius*.

COELII SEDVLII
EPIGRAMMA

quod ex scripto codice Casp. Barthius lib. x
Aduersar. cap. ix protulit.

Hæc tua perpetuæ quæ scripsi dogmata Viræ,
Corde, rogo facias, Christe, manere meo:
Vt, tibi quæ placeant, tete fautore, requirens,
Gaudia cælorum te duce, Christe, metam.

* Ab Sedulio, an alio, hoc appositum carmen sit, incertum. Barthius vero hanc *ἐπιλεγὼν* adiecit: *Non indignum est Sedulio hoc epigrammation, quum maxime vel ex eo eius indoles eluceat, quod acumen in Voculis paribus TE, TVA, TETE, TIBI, querit; quod genus cum honestate quadam amat hic Christi olor.*

D. LIBERII POETAE
DE SEDVLIO ACROSTIHIS,
vti exstat in Bibliotheca Patrum.

S	edulius Domini per culta noualia pergen	S
E	n loca conspexit multo radiantia flor	E
D	iscurrit per prata libens: quo gramine Dau	D
V	idit diuino modulantem carmina cant	V
L	audato psallente viro restit cytharæ me	L
I	lle vbi grandifono, captus dulcedine plestr	I,
V	titur, & celeri graditur per lilia pass	V
S	acratosque iterum late prospexit amœno	S
A	eterna Christi fluuios quos abluir vnd	A
N	ec passus torpere diu doctoris acume	N
T	unc sua Dauidico delectu plestra poposci	T
I	rrita polluti contempsit numina mund	I.

S igna

S igna crucis fronti ponit, breuiterque triumpho S
 T angit, Christe, tuos, numerosaque prœlia liba T
 E rgo, his dum vario decorat sua rura color E
 S tabunt hi, gracili ducti testudine, versu S.

BELISARII POETAE DE SEDVLIO
 ACROSTICHS ALTERA.

S edulius Christi miracula versibus eden S
 E micat, inuitans parua ad sollempnia mensa E
 D ignum conuiuam: non hunc qui carperet illu D
 V ix quod nobilium triplici fert aula parat V
 L ætum quod ponitque sub aurea tecta tribuna L
 I n quo gemmiferi totque aurea vasa canistr I
 V iuida pro modico portant sibi gaudia vict V
 S ed quod olus vilis producit pauperis hortu S
 A c post delicias properant qui sumere magn A
 N ituntur paruum miserorum spernere germe N
 T antum quod nihil est dum nil cum ventre tumesci T
 I nsidias membrisque mouens animæque luent L
 S i tamen his dapibus vesci dignantur egeni S
 T emnat diuitias animus, paucisque quiesca T
 E xemplo adsumpto Domini, qui millia quinqu E
 S emotis cunctis, modicis saturauit ab esci S.

* Hoc carmen exstat etiam in Alm. codice: vnde pauca emendauimus. v. gr. v. 4 *triplici fert aula:* & v. vlt. *saturauit.* Cetera, vt in Bibliotheca Patrum.

INDEX

INDEX I. RERVM.

* Prior numerus librum; posterior versum signat: P. paginam: *prol.* prologum: *m.* medium paginae; *pr.* principium; *f.* finem; *b.* hymnum; *n.* notas.

A

A Chæmenia rabies 1. 184.
 Achiuus sermo 1, 170.
 acrostichis p. III seq.
 adscensio in cælum p. 98
 adultera mulier p. 72
 Aegyptiorum numina hor-
 tentia p. 26.
 æternitatis virtus triplex 2,
 101. n.
 αἰρεσιν, tollere p. 38. n.
 alapa in libertatis adsertione
 5, 103
 ambulans super mare p. 55
 ἀνεκφωλιώσις miraculorum
 p. 23, 24
 Anubis p. 25
 Apis bos, numen Aegypti. p. 25
 Apostolorum electio p. 41
 apparitiones Christi rediuiui
 p. 95
 aqua fit vinum 3, 4
 aquila non semper alte volat
 pag. 5.
 signum Ioannis 1, 342
 arbores adoratae p. 25
 Ariani p. 27
 Ariti poena & mors p. 28
 Arrius pro Arius 1, 284
 asina Bileami 1, 144
 asino Christus vectus p. 75

Athenæus pagus 1, 26
 Attica doctrina 1, 24
 auris abscisa & restituta p. 80

B

Baptismi descriptio 1, 39
 Baptismus Christi p. 39
 Baptistæ Ioannes p. 38
 Bartimæus cæcus p. 71
 βασιλεὺς filius sanatus p. 46
 Belisarii acrostichis p. III
 Bethania 4, 43
 Bethlehemitica laniena p. 37
 Bileami asella 1, 144

C

Cæci illuminati p. 52, 62
 cæcus natus p. 73
 cæsura excusat anomaliam
 metri 1, 268
 cæsura producit, ibidem & 4,
 46 & 107
 camelus per foramen acus 4, 9
 Capharnæa urbs 4, 82
 Cecropium venenum 1, 24
 Chaldæa lex 1, 183
 Chananzæ mulier p. 56
 chlamys coccinea p. 84
 claustra gehennæ 5, 230
 Cœnæ sacræ institutio p. 78
 colaphis Christus cæsus p. 83
 color ater, in luctu 5, 233. n.
 color

- color ruber sanguinis nota 5,
166
- Columba Spiritus S. symbo-
lum 2, 168
- Comparatiuus geminatus 5,
346
- corona spinea Christi p. 84
- coruus Helia: p. 21
- Crucis positio quadruplex p.
86
- curuata mulier p. 54
- custodes sepulcri mendaces p.
94
- D.
- Dædaleum tectum 1, 28
- Daniel p. 23
in antro leonum p. 23
- Democritus ridens 1, 316
- Diabolus Christum confessus,
p. 65
- Didymus Thomas 5, 379
- diues ad cælum ineptus p. 61
- diuitiarum vsus p. 62
- dominica dies orbis caput 5,
320
- E.
- Ebraicus ager 3, 250
- Elia: *vide* Helias.
- Enoch translatus pag. 17
- Epanalepsis pag. 99
- Brebi recessus 4, 285
- Ethnici reprehensi p. 25
- Eua cum Maria comparata
p. 31
- Euangelistarum symbola p. 30
- Exsequiis nigrans dies 5, 334
- F.
- Felix, yiri sancti nomen, p. 6. m
- ficus arefacta verbo p. 63
- figuræ vanæ, *magica* 5, 385
- fimbriæ attractu sanata p. 56
- fornax Babylonia p. 22
- G.
- Galilæa per arua 4, 189
- Gallicanus presbyter p. 6, p. 1
- Genesar, *dactylus* 3, 236
- Geta ridiculus 1, 3
- Golia, *Goliath* h. 1, 47. *Et apud
Prudentium.*
- H.
- Hæmorrhousa p. 51
- Helias a coruis nutritus p. 20
in cælum raptus p. 21
- Heraclitus flens 1, 316
- Herodes p. 35. & h. 2, 29
- Herodes subdolos 2, 83
alius, Antipas 2, 88
- Hiatus in versu 1, 274, & 2, 77.
& h. 2, 17
- HIC & HOC in Trinitate 1,
303
- Hieronymus (*σύντομος* Sedu-
lii) interpres legis p. 6
- Hiskia: vita prorogata p. 21
- hydropicus sanatus p. 69
- Hymni Sedulii pag. 99
- I.
- Iairi filia suscitata p. 50, 51
- Ibis adorata p. 25
- idolorum cultores p. 25
- incarnatio τῆς Λόγῃς p. 33

Ioan-

Ioannes baptista p. 38
 Ionas in ventre ceti p. 21, 22
 Iordanis fugit 2. 164
 Iordanis vnda 2, 141
 Isaac immolandus p. 17
 Iudaici populi 2. 76
 Iudas execratus p. 78. seq.
 suspensus p. 82

L.

Labyrintheum antrum 1, 27
 lacrimis lauantur pedes Christi p. 64
 laniena Bethlehemitica p. 27
 latrones crucifixi p. 87
 Laurentius presbyter p. 5, f.
 Lazarus resuscitatus p. 74. &
 h. 2. 62

Legio demonum p. 49
 leprosi decem p. 70
 leprosus mundatus p. 47
 Libana cedrus, *adiect.* 4, 55
 Liberii acrostichis p. 112
 libertas per alapam 5, 103
 libri quot Sedulii p. 8. n.
 Lothi vxor p. 18
 lotio pedum p. 77

M.

M littera non elisa 2, 77, & 3,
 288
 Macedonius abbas pag. 1
 Magi orientis p. 35
 eorum munera p. 36
 Manna p. 18. & 24
 manus arida homo p. 54
 manzeres, *spurii*, 5, 2, 56
 Maria Magdalena pag. 68
 a demoniis liberata ibid.

Maria *med. long.* 2 30, n.
 Mariæ virginitas p. 34
 Maria virgo cum Magdalena
 & aliis permiscetur 323
 & 5, 361 n.

Melchisedech 4, 208
 Memphitis, *regio* 4, 169
 Mirabilium diuinorum libri
 p. 8.

misericordix opera p. 62
 mors Christi p. 90
 Mofi *genitiv.* 4, 168. & 5, 274
 Mosis baculus p. 18
 Moyses *med. long.* 3, 285
 mutus obsessus p. 64
 loquitur, ibidem
 mystica secreta, 5, 241

N.

Naim *oppid.* 4, 126
 Nebucadnezaris poena p. 22
 Niliacæ bibli 1, 6
 nuptiæ Canxa p. 45

O.

Oratio Dominica p. 42 seq.
 P.
 pagus Athenæus 1, 26
 panibus v tot millia saturati
 p. 55

v 11, septem m. p. 57
 paradisi fons 3, 170
 descriptio 5, 522
 paralyticus sanatus p. 50
 Paschale carmen p. 9
 patria Christi p. 49. n.
 Patripasiani 1, 307. n.
 Patris nomen commune 2, 235
 H 2 pedes

- pedes Christus apostolis lauat p. 77
 peniculo infusum 5, 255
 Perpetua *mobilis femina nomen*. p. 7
 petra dat aquam p. 18
 Petrus negator p. 80
 piscans p. 97
 amans Christum ibid.
 Pilatus index iniustus p. 83; seq.
 piscatura dines p. 67
 porci submersi p. 49
 positio ex duabus consonis in sequenti voce 2, 249 & 5, 290
 propago odiosa 5, 260
 prunæ in litore pag. 97
 R.
 recludere nebula 5, 390
 resurrectio Christi p. 93
 rex regat iram 2, 109
 rubus ardens p. 18
 Rufius Tercius p. 10
 * *Est in inscriptionibus æque*
 Rufius ac Rufus.
 S.
 Sabbata propter hominem 4, 183
 Sabelliani hæretici p. 29
 SVMVS in Trinitate negant, ibid.
 saliuca 1, 30
 Samaritana via 4, 222
 Samaritis mulier pag. 72
 Saræ partus pag. 17
 sepulcri sancti custodia pag. 92
 Sidonia aræa 3, 242, & 4, 99
 Siloam lacus 4, 259
 Simonis alno *breni med.* 4, 112
 focus Petri febricitans p. 47
 Sol non est Deus p. 25
 sol stat sub Iosua pag. 20
 stater in ore piscis p. 60
 statio solis p. 20
 statua salis p. 18
 stella Magorum p. 35
 SVMVS in Trinitate negat Sabellius p. 29
 surdus restitutus p. 66
 synagogæ abiectio p. 94
 synalœpha cessans 2, 77 & 3, 288, & h. 2, 17
 Syncletica virgo p. 6 f.
 T.
 Tartara, *sepulcrum mortuorum* status 1, 205, & 4, 289
 Orcus 2, 297. & 3, 337
 Tartarei cibi 1, 37
 Tartareum profundum 5, 137
 tentatio Christi p. 40
 terræ motus patiente Christo p. 89
 Thesidæ, *Athemienses* 1, 27
 Thomas incredulus 5, 378
 Timæi filius 4, 210
 titulus crucis trilinguis p. 86
 transfiguratio Christi p. 58
 transitus per mare rubrum p. 18
 Trinitas probatur 2, 172
 Trinitatis confessio p. 27
 tuens, *intuens* 5, 211
 Turcius Rufius v.c. p. 10
 Tyriæ partes 3, 242
 Tyrus

Tyrus 4, 99

V.

Velamen Mofi 5, 274
 Velum templi discissum p. 90
 viduæ filius resuscitatus p. 67
 violentum grande patrasse 5,
 228

VNUM. negat Arius 1, 306

Vrsinus antistes p. 5
 presbyter p. 6.
 us, *quarta corrept.* 1, 276. 284
 2, 120, 2. 239

X.

Xeromyrrha h. 2, 81, vide not.

INDEX II.

VERBORVM

A

AB amne bibit 1, 194
 ab axe orientis 2, 76
 ablator corporis 5, 344
 ablutus *mod. breui* 4, 269
 abscedant sectæ h. 1, 102
 abstrahere rapina 5, 338
 ab vsque chao 1, 87
 abyssus vetus 1, 130
 accubitare toris, prolog.
 acies gemellæ, oculi 4, 262
 adfabilis amice p. 5
 adfectare honores regni 2, 191
 adforet 1. 294
 adlectus in senatu p. 7. pr.
 adoptiuos natos fecit 2, 243
 adserere diuina p. 2
 adsertore celo, *teste* 5, 11
 adfiduitas lectionis p. 4. pr.
 adfuerus cantibus 1, 7
 adfuerus lambere 3, 247
 adusque quadrantem 2, 278
 æquor vastum, *tumultus* 2, 130
 æra, *simulacra ænea* 1, 31
 ærugo mordax 4, 21

æthra 5, 46
 agnus ouis virginis. 1, 68
 agnus pius 1, 104
 alapis libertas data 5, 103
 alnus, *nauigiun* 4, 112
 alpha & ω 3, 288
 amator mortis 4, 93
 amator virtutis 2, 283
 ambages excusationis p. 8
 ancipiti discrimine 5, 334
 ancora auctoritatis p. 8. f.
 angelica fide 5, 333
 angelica loquela 5, 13
 angelicæ minæ 1, 144
 vlnæ, *brachia* 2, 206
 angelici cibi, *manna* 1, 133
 angelici ministri 2, 219
 angens faucibus 5, 130
 anhelæ preces 4, 221
 anhelans lux, *Gergens* 1, 148
 anhelare sonum, 1, 84
 anima de sede labitur 3, 15
 animam suspendit *Judas*, 5, 131
 animis meis committo 1, 81
 annosa patientia p. 6. pr.
 H 3

- annosum corpus *Sarae* 1, 93
 apostata 5, 138
 apostatica plebs 5, 375
 apostolicae aures 3, 170
     vlna 5, 399
 apostolici honoris apex 1, 345
 apostolicus vir 5, 138
 arbiter aula 2, 78
 arces aetheriae 1, 15
non ardens ardere rubus 1, 112
 ardentis fidei flamma 1, 189
 aromatica messis 5, 324
 artifex *adiectis*, prol. 4
     codex, *ibidem*
 artum iter 2, 285
 arca *Noe* 1, 57
 Arcton dextra tenet 5, 193
 astrifera umbra 3, 221
 augmenta damnis capit 4, 29
 augmenta malis generant 3, 97
 aula curua 1, 284
 aula poli 2, 61
 aula synagogae 3, 182
 auras haurire 5, 52
 auras superas amittere 3, 104
 aurea astra 1, 163
in aures edere 3, 170
pro aulis talibus 5, 352
     B.
 Baptisma rude, *typicum* 1, 126
 baptisinate lauari 1, 62
 beatissime pater p. 3, pr.
 bibliothecae cultor caelestis
     p. 6
 biblis Niliacis 1, 61
 bibula arena 1, 86
 bis seni anni 2, 134
 bis fenos cophinos 3, 217
 bis terque 5, 107
 blandimentum veruum p. 4
 blanditae flammiae 1, 115
 boatu tragico 1, 2
     C.
 cadauer viuens, *resuscitatum*
     4, 288
 caducis vultibus, *cernuus*, 3,
     200
 caeca incerta 2, 223
 caeca limina 1, 28
     sidera, *abscondita*, 2, 43
 caliculae 2, 218
 calitus 2, 101
 calitus 1, 337
 carula ponti 1, 120 & 2, 222
 caespite in sterili 3, 258
 cacumine caeli medii 1, 147
 cadauer vinum 3, 89
 calcata morte viuit 5, 332
 calle angusto 1, 64
 camelus 4, 9
 candida turba, *sine luctu* 4, 147
 candor leprae 3, 28
 canere Christum, h. 2, 3
     Deum h. 2, 26
 carbasa librare 3, 49
 cardine rerum 5, 310
 carnalis lacus, *hydrops* 4, 188
 carnifex *Iudas* h. 2, 73
 carnifices latrones 5, 205
     Iudei 5, 305
 carpere fomnum 3, 56
 catholica disciplina p. 6, pr.
 catus errare 1, 313
 caulae ruris 1, 66
     cauil-

- decurso volumine, *perlectio*,
     pag. 1
 deficiendus p. 6. m.
 deformis gloria 5, 92
 deitatis vna forma, 1, 281
 deliciofa mundi retia 2, 282
 deliciosus prol. 8
 demersa securis radicib. 5, 122
 denarios centum, *secunda*
     breui, 2, 275
 dentes horrescunt, 1, 25
 dependere opus cui rei 5, 313
 depositum *Tomas* 1, 179
 despectans cernua terram 3,
     201
 deuectare 5, 345
 denia callis mutati 2, 103
 deuotione humili pronus, p. 2
 deuoto corpore 5, 350
 dexteriora 1, 166
 didrachmatis aurei 3, 316
 discipulũm grex 4, 127
     globus 5, 337
 disfilium Tarrara 4, 285
 dissociata malis bona 2, 293
 distentus ventre 4, 175
 ditione poenali 5, 279
 diuinitatis prouidentia p. 2
 doctus habere 3, 231
 dogma ecclesiasticum p. 7
 dominans dominus 5, 317
 dominantum dominus 3, 313
 dominator rerum 5, 209
 dominica protectio. p. 4 pr.
 dominus virtutis 4, 98
 dominus virtutum 3, 95
 dubia sub morte 3, 308
 dumosi ruris sentes p. 2
 durissima corde gens 5, 14
     E.
 Ecclesia *sec. breui* 5, 358
 edere in aures 3, 170
 effusio census, *largitio* p. 5, f.
 emensa discrimina *pass.* p. 8
 emeritus magister 2, 138
 emicuit *de partu edito* 2, 71
 enixa puerpera 2, 63
 Eous fulget 5, 191
 enorme agmen, *prima br.* 3, 265
 epotauit dogma fitiens p. 7
 exanimis artus 4, 277
 exitialem parit fructum 5, 123
 expurgare causas facti p. 1
 execranda plebs 5, 98
 exsequiis & funere 4, 129
 exsequiis nigrans dies 5, 234
     F.
 fabrica alieni iuris 3, 308
 fabrica, *opus*, p. 2 pr.
 fabricator caeli 1, 45
 factor, *creator* 1, 228
 factura, *creatura* 1, 14
 facultas planare 4, 6
 falx torua patrum 5, 156
 fames fugitiua 3, 271
 famularier vni 2, 197
 famulatu Christi p. 6 m.
 famulatur furibus aurum 4, 22
 fare *imperatis.* 5, 339
 fastigia templi 2, 202
     pinnae 2, 210
 fateri medicina est 4, 76
 fatiscunt petrae ruptae 5, 266
 fatuum ingenium p. 2. m.
     fecit

- fecit finem esse languoribus 4, 90
 feralia germina 5, 124
 feretrum 4, 133
 ferino ventre 1, 178
 ferrea vox 1, 83
 feruere late, *tertia* 2, 128
 feruere obsequio 3, 68
 festucam vellere 4, 243
 fetæ, *oues* 2, 113
 de fetibus Euxæ, 4, 265
 ficulnea, *ficus* 4, 50
 fides comitata dictum 2, 37
 figura, *macula* 5, 102
 figura *lepræ* 3, 31
 figura obscena *lepræ* 4, 193
 finis erat dictis 4, 114
 finis est languoribus 4, 90
 flabris acta raris 3, 50
 flabris vitalibus 5, 52
 flamina, *venti* 3, 66
 flamma fidei ardentis 1, 188
 flammens adpectu 5, 328
 flammigeræ quadrigæ 1, 163
 flebilis orat, *flens* 1, 249
 rogabat 3, 13
 fletus amari *plur.* 5, 112
 florens cæspes p. 2
 florigera sedes 2, 2
 fluctuans pagina p. 8 f.
 fluens genitore, *natus* 2, 146
 fluuidus, *fluidus* 4, 186
 fœno depasto 1, 193
 iacere h. 2, 21
 fomitis nutrimentum p. 3 m.
 foramen acus 4, 9
 foratæ palmæ, *manus* 5, 377
 fots medicamine 4, 260
 fouere vnguento 4, 71
 fouet oculos aqua pura 4, 261
 fragrante vnguento 4, 71
 frenare diem 1, 149
 frendens leo 2, 110
 frigus letale 3, 36
 frondea ficus 4, 46
 frondes arboreæ 4, 306
 fructiferæ aristæ 2, 182
 fructificare 3, 10
 ad frugem bonæ messis p. 3 f.
 fugitiua fames 3, 291
 fulmineum cælum 1, 168
 fundere munera 2, 95
 funere in dubio, *letali morbo*
 3, 34
 furibus aurum famulatur 4, 22
 furtum fidele 3, 127
 furuerunt, *a furo*, 1, 196
 fusus humo, *natus* 5, 55
 G.
 Gemmati canistri prol. 13
 generale bonum 3, 339
 generaliter 1, 339
 gentes aquosæ, *pifces* 4, 118
 gentiles populi 4, 304
 genetrice culpa 5, 283
 gerulus didrachmatis 3, 316
 gestamen aselli 4, 297
 globus discipulûm 5, 337
 grabatum, 3, 98
 grandæuus probitate p. 7
 grandæuus situ 1, 92
 grandisoni modi 1, 2
 grauatus morte *senex* 1, 216
 grex candidus, 1, 68
 H 5
 gyro

gyro completi, 2, 65
gyros trahere, 4, 149

H.

Hamum ferre 3, 316 (221)
hesperus inducit umbras 3,
hiatus metricus 2, 77 & h. 2, 17
hiems, *tempestas* 3, 52
hirsutus *Nebucadn.* 1, 195
hirsuta pecus 1, 220
horrescunt dentes 1, 25
humilis deuotio p. 2. f.
humillima terræ 2, 213
hydrops sæuus 2, 259

I.

idola *med. breui.* 5, 146
ieiunis moribus 1, 157
imaginea pœna 1, 187
ima profundus 1, 286
inbui ad fidem p. 4
immaculatum templum 5, 293
imperiosa miracula verbi 4,
impietas, *impium* h. 1 29 (146)
impossibile est 4, 16
incerta profundus 2, 223
inexhaustum fluentum 4, 229
inferna patuere viæ 5, 267
inferna petens 5, 248
ab infernis 5, 5
inimicus 4, 196
infructuosum opus p. 2. pr.
inimicus sæculi p. 6. m.
innuba virgo 2, 39
inoecidua viæ 3, 11
inquiens p. 5. pr.
infra consuetudo natura p. 4
instantia lectionis, *adfiduitas*
p. 6. f.

inacta Maria 2, 36
intemerata vestis 5, 201
intemerata viscera 2, 45
inuidiose *adv.* p. 8. pr.
irradiare dies cœpit 5, 316
irreparabilis fors 2, 15
iter sectari 4, 2
Iudaicus 2, 76
iugis *adiect.* *corrupt.* *priora* 1,
18 & 2, 255 & 3, 202, 239
iugulum, *locus iugulationis*,
5, 140
iusio Christi 3, 19

L.

labantis mentem ferre 5, 385
in labiis diffusa gratia 2, 53
labrusca 1, 29
labyrintheus *adiect.* 1, 27
lacus *vini* 3, 8
lætificata seges 1, 11
lambere plantas, *osculari* 4, 70
lampadis æstu febris torret
3, 33
lanio, *Herodes* 2, 127
in laqueos agere, 2, 280
laqueus tentantis 2, 280
larer quem 5, 32 & 342
latex de rupe 1, 140
larices pii, *baptismus* 1, 39
lauisse manus 5, 159
lectio clamat 1, 127
lectionis adfiduitas p. 4. pr.
legiones angelicæ 5, 74
letale frigus 3, 36
lenare a clade 3, 45
libaminis gemini auctor 4, 207
libra aurea 4, 154

librare

librare carbasa, *nauigare* 3, 49
 licentia sexus deest p. 7
 lilia mollia 1, 262
 linea claustra, *rete* 4, 119
 lina dimittere, *rete* 5, 393
 linteolo accinctus 5, 24
 lintre parua p. 1
 litorea saxa 3, 55
 litteratoria disciplina p. 2, n.
 loquelas effundit lingua 4, 60
 lubricum procliue p. 3.
 lumina, *oculi* 5, 218
 lapidanda mulier 4, 237
 lux labens, *vita* 1, 172
 lychnus ardens 3, 277
 lymphata pestis 4, 188
 M.
 machina rerum 1, 223
 maculosa porrenta, *lepra* 4, 191
 magica figura 4, 171
 maieftas paschalis p. 1
 mancus inualidus 3, 183
 mandentia ora 4, 296
 manipulos portare 1, 352
 mansor, *habitor* 3, 294
 manzeres populi 5, 256
in mare pelagi 1, 123
 marina petens, *maritima*, 3, 46
 marmora icuina, *sicca* 1, 141
 marmora, *mare* 1, 124
 marmor sepulcri 4, 27
 meatus aui, *etatis processo* 2, 135
 medicamine forus 4, 260
 mellitus blandimento p. 4
 memorabiles viri p. 6. m.
 mensa odorata 3, 246
 mens studiosa p. 2 f.
 mereri, *consequi*, *adipisci* 1, 331
 & 4, 262
 meruit, *naclus est* 4, 105
 messis, *pro anno* 3, 203
 metallis damnare 1, 32
 metallum, *petra* 1, 149
 mica reflux 3, 247
 micantes coetus 2, 218
 millia legiones, *appositio* 5, 73
 ministra Dei p. 7 pr.
 missile saxum 4, 240
 mitescit census 4, 18
 mitis volucris, *columba* 2, 170
 mitissimus agnus 5, 140
 modi funerei, *nenie* 3, 133
 modus supremus 5, 247
 mœchæ contagia 4, 242
 mœchia Pilati 5, 116
 mole diluuii rapida 1, 58
 molles horti 1, 257
 mollia lilia 1, 261
 mollis rosa 5, 28
 mollior ætas, *pueritia* 3, 328
 mora furtis contraria 5, 346
sine more 1, 155
 more simili 5, 146
 moribus creuerunt escæ 3, 269
 mortiferi succi 1, 36
 Mosis genitib. 4, 168 & 5, 274
 motibus membrorum 3, 255
 mundana sapientia p. 2. m.
 munimina vigilum 5, 301
 mustum non natum 3, 7
 mystica dona 2, 166
 N.
 natale lutum 4, 256
 natale solum 3, 87
 nectra-

nectaris superni nimbus, *mana* 1, 134

nectar, *vinum Canaëum* 3, 8

nexibus adstrictus 5, 117

nigrans dies, *luctuosus* 5, 233

nodatis faucibus angens 5, 130

nomismata 5, 43

nubila mentis 2, 81

numerofo coniuge 4, 228

nutriuit, *augeri sensit* 3, 268

nutu trahit 1, 225

O.

oberrans ignis stipulas 5, 89

obfuscata 2, 153

obliqui quartæ breues 1, 276,

284

obnixè negare 4, 220

obstruso sermone 2, 145

obtrusi cordis torpor p. 3

obusti piscis epulæ 5, 371

ab occasu, *mortalitate*, 3, 274

occidua forte iacere, *mortu-*

um esse, 4, 272

occidua: oræ 1, 238

odæ Davidicæ 1, 7

odiosa propago 5, 260

odoratâ mensa 3, 246

officium, *minister* 1, 237

otidum cœnum 3, 82

opaca silentia noctis 4, 219

operarius bonus 5, 412

operator sanctus, *Christus* 5, 69

opimæ gentis spes 1, 96

opima mala 5, 277

opimo populo vallatus 4, 126

opus dependere cui, *operam*

5, 313

ora reforte *sacerdoti* 4, 197

orbita sulcos exprimit 1, 164

organa neruis attemperat 3, 256

orientis mundi origo 4, 254

ori ora premere, *oscularis* 5, 64

oscula porrigit cui 5, 68

ouans sponsus thalamo 2, 57

ouans templum 5, 270

P.

pace salutare 5, 377

paliurus, *herba* 1, 263

palma, *manus* 5, 219, & 378

palma virginitatis p. 7

proxima, *ibid.*

palpante manu 4, 214

pandit testis, *manifestat* 4, 92

pannis oblitus 2, 58

parcere mucrone *abl.* 5, 77

parci mucrone iubet 5, 77

pascha dies 5, 1

paschale carmen p. 9

paschales dapes 5, 21

paschalis maiestas p. 1

passio Christi 5, 261

passio tui h. 1, 93

patulum lignum, *crux* 5, 128

pecuale animal 1, 146

pedestris turba 1, 122

pede rangere castrum 4, 190

pelagus 1, 177

pelagus maiestatis pag. 1

in pelagus it ratis 4, 115

pendere dubio in funere 3, 34

pendula veria 5, 395

penetrabile chaos, *medium* 4, 148

penna ventorum 3, 69

pardi-

perdigestus 1, 275, 278. n.
 quo perpere 5, 36
 personat, eiulat h. 2, 37
 peruenis ad correpta *Bl.* 5, 280
 pestes morborum 3, 160
 pestis lymphata 4, 188
 petere quem aliquid 4, 218
 plantæ pedum 5, 19
 pietas inimica dolori, *misc.*
ricordia 4, 132
 pietas in liberos 1, 100
in Deum 1, 101
 pinna fastigia 2, 210
 piscicali pauci 3, 264
 pius agnus 1, 104
 ne pius a pietate vacet 5, 71
 placida vox, *mises* 1, 29
 plangoribus 2, 130
 pœnali ditione 5, 279
 pœtica delicia p. 4
 pomum *ficus* 4, 47
 pompa diaboli 4, 95
 pollutus sensu 5, 29
 pompa mortalis 3, 329
 pompæ mortalis honor 4, 293
 pompare 1, 2
 ponti cœrula 1, 120
 populantibus armis 1, 150
 populatio, turba 4, 275
 porcinus grex 3, 84
 porrigere oscula 5, 68
 possibile 4, 17
 postumus sibi *Lazarus reds-*
sinus 4, 290
 potestates stellarum 1, 51
 præcordia ventris 1, 94
 prærogatiua suffultus p. 1

præsepe *ablat.* (*vt de mare*
Ouid. 5 *Trist.* 2. 20) 2,
 62 & 4. 301
 præsumtio virium p. 2. f.
 præsumptor, *audaculus* 2. 4
 præuia stella h. 2. 34
 precantia verba 5, 217
 precatu facili 4, 174
 primatum retinere 5, 322
 profunda mors 4, 280
 profundum tætrum 1, 286
 procellosum 2, 59
 profundum medium 3, 51
 Tartareum 5, 137
 prona solo, *humilis* 3, 331
 pronus adorat 1, 231
 bibit ab amne 1, 194
 pronus humili deuotione p. 2 f
 propensa vota 4, 122. 123
 properata, *praesentia* 2, 36
 prophetae 2, 145
 propinquus cælo 2, 228
 protectio dominica p. 4 pr.
 protinus 2, 220, & 3, 155 & 5, 182
 prouidentia diuinitatis p. 2
 psallere verbis placidis 1, 9
 puerpera *Maria* 2, 63
 puer, *seruus* 5, 70
 Q.
 Quadrans *moneta* 2, 278
 quæstio maxima Christus h.
 1, 55
 quaterdeni dies 2, 175
 R.
 Reatu lapidanda 4, 337
 recidiuo tramite 4, 140
 reddere saluti 3, 187
 refluxu

- refluxa mica 3, 247
 regulus, *Bucconides*, 3, 12
 relabit vomitum canis 4, 248
 relata perfringere 1, 80
 religiosa simulacra 1, 227
 remige inimico, *balena* 1, 180
vec remorata diu 4, 232
 repperiens 5, 142
 repperit 4, 47
 reppulit h. i. 21
 reprobus lapis 1, 272
 reserare, *manifestare* 4, 110
 retia demittere 4, 116
     dimittere 5, 393
 retia pendula 5, 395
 retro pedem abducere 2, 285
 retrorsum adspicere 1, 107
 retulimus 1, 276
 reuerenter adserere diuina
     p. 2, f.
 reuoluere vestigia p. 2
 ridiculus Geta 1, 3
 ritu magistro 1, 5,
     soluto 1, 70
     seueritatis pag. 1
 robur ficus, *lignum* 4, 46
 rosa surgit e spinis 2, 28
 rubuerunt pocula 3, 7
     S.
 Sæcli culmina 4, 291
 sæcularia studia p. 4
 secularibus studiis occupa-
     tus p. 2
 septa gregis p. 8
 sale caelesti condire p. 2, m.
 salinca agri 1, 30
 saluandus erit 1, 109
 saluificare 5, 7
 salum vndosum 3, 223
 salutifer Christus 1, 10
 salutiferi gressus 3, 23
 saluti reddere 3, 187
 sanabile caput 5, 101
 sanctio, *dictum* 5, 108
 scapulis attolle 3, 98
 schisma a Christo vetare 5, 201
 scorpion *accus.* 4, 157
 scripturæ celsiores p. 4
 sectæ abscedant h. i. 102
 sectati iter 4, 2
 sectus terga flagellis 5, 133
 semihomo canis, *Anubis* 1, 231
 seminecem membris 3, 184
 semita vitæ puræ 3, 330
 senatus caelestis patriæ p. 7 pr.
 sepulcralis honor 4, 289
 sermo machina rerum 1, 223
 serus natus *Isaac* 1, 97
 sessor asellæ, *Bileam* 145
 sessor, *asino vehtus* 4, 299
 sexus secundus, *muliebris* 3, 266
 signare sepulcrum 5, 308
 signifer *Iudas* 5, 62
 silicis venæ p. 3
 simpliet 1, 282
 simulacra religiosa 1, 227
 simulator 5, 391
 sine exemplo 2, 69
 singultu quariante 3, 108
 sistentem *se, stantem* 4, 113
 soli vni, *dativ.* 2, 197
 speciale bonum 3, 339
 spineta malorum 5, 168
 spiramine sacro plenus 2, 176
     spiri-

spiritus, *primo breui* h. 1, 110
 sportarum culmina v 11, 3, 270
 sociale cacumen *Trinitatis* 1, 16
 solido tramite 4, 303
 sollempnia mensæ prol. 5
 solutus corpore, *paralyticus*
 h. 2, 69
 somnum pectore carpit. 3, 56
 fors irreparabilis 2, 15
 fortiri extremum diem, 3, 131
 statione deserta 5, 335
 de stercore tollere 3, 334
 stipante caterua 4, 236
 populo 3, 115
 studiosa mentis officium, p. 2 f
 suaue, *diarese* 1, 274
 sub conditione non peccandi
 4, 247
 substantia, *opes* 4, 27
 substantia patrimonii p. 5, f.
 sudibus 5, 63
 fulcare iter quadrigis 4, 294
 fulcare profundum 3, 51
 fulcat tinea 4, 21
 fulcus orbitæ 1, 164
 superambulat umbras, 3, 226
 superbus primus *diabolus* h. 1, 3
 supercilium ponere prol. 3
 fugit rosa 2, 28
 synagoga 4, 82
 synagoga fuscata 5, 357
 synagogæ aula 3, 182
 T.
 Tatro amictu 5, 235
 tatro in inferno 5, 121
 taterimus spiritus 5, 39
 Tartara, *mortuorum status*
 1, 205

tegmina carnis humanæ 5, 173
 tegmine cocci, *pallio* 5, 165
 tegminis humani forma 4, 268
 temerante pudorem h. 1, 53
 tenacitas silentii p. 3 m.
 qua tenditur orbis 5, 420
 tenebræ patiente Christo p. 88
 tenuis semita 2, 286
 testamenta geminæ legis 1, 130
 tholi 1, 269
 tibicines, *secunda breui* 3, 134
 tinea fulcat 4, 21
 tollere peccatum 2, 149 n.
 Tonans *absolute Deus*, 2, 205,
 & 5 17 ac 72
 Tonans Dominus 1, 11
 tonitrus *masc.* 5, 15
 toris relictis *mensæ* 5, 410
 tormentum & pœna h. 1. 107
 torpor cordis obtusi p. 3 pr.
 tortoribus tradere 2, 276
 torridus cruor h. 2, 65
 totum, *vniversum* 5, 426
 toxica vellere 1, 36
 tragico boatu 1, 2
 trahit nutu 1, 225
 tranant incerta profundum 2, 223
 transplantati dii 1, 259
 tremebunda mater 1, 95
 triplicare 1, 282
 triplicabile, *ibidem*
 trifulcæ linguæ *draconis* 1, 117
 tropæum 5, 321
 truculenta oscula 5, 68
 tuens, *intuens* 5, 211
 tuentes, *videntes* 4, 199
 tuentibus, *videntibus* 3, 281
 tulit, *adulit* h. 1, 51

abstus

- tulit, *absulit* h. 1. 52
 typicus cruor 1, 102
 typicus Moses 3, 208 (335)
 tyrannus, *in bonam partem* 3,
     V.
 Vacuans dæmonio 3, 157
 vacuare malis mundum 5, 419
 vacuus auditu 3, 154
     sensu 1, 287
     ventre *Arius* 1, 288
 vada falsa 3, 53
 vagitus primi 2. 120
 vallatus populo 4, 126
 vector, *lethi paralytici* 3, 102
 velamine carnis opertus 4, 97
 venæ silicis p. 3
 venenoso ore lacerare 5, 216
 veneranter adorare 5, 431
 veniens tollere 2, 149
 venitus, *Venditus* h. 1. 21
 ventosa loquendi gloria 2, 225
 Verba quartæ cum *is* breui
     5, 280 n.
 verenter 1, 8
 vernali sub sole 1, 74
 vertite huc mentes 1, 21
 vescentum millia 2, 267
 vescere cœnis prolog. 9
 vescier *insint.* 3, 250
 vestigia, pedes 4, 68
 vestigia lauans 5, 25
 vestigia reuoluere p. 2
 vestigiis *correcta sec.* 5, 431
 vestiuit honore 5, 185
 vertice sidera tangit 4, 56
 vetiti dulcedo pomi 1, 54
 vetula Sara 1, 91
 vexilla crucis 1, 321
 viator pelagi *Petrus* 3, 234
 victima pastor 5, 356
 victurus erit 3, 20
 videri, *demonstrari* 1, 252
 viderier 3. 288
 viduata succis arbor 4, 50
 viduat vrna 4, 131
 vincla fortia h. 1, 81
 vinitor fordidus 1, 75
     vuas calcat, *ibidem*
 vipereæ minæ 4, 157
 vipereis venenis 2, 186
 vipereo semine 5, 283
 virecta amana 1, 37
 virgo ouis, *Maria* 1, 68
 viscera terræ faxea 2, 182
 vitale auxilium tulit 4, 133
 vitam præponere factis 4, 163
 vlnis ferri, *brachii* 5, 398
 vltio perculit quem 1, 190
 vmbraë astriferæ 3, 221
 vnanimis 5, 407
 vnanimus amicus 4, 218
 vndisonæ procella maris 1, 46
 vndosum salum 3, 223
 vnguento fouere 4, 71 (98)
 vnicus adueniens, *Christus* h. 1,
 volumina trahit *anguis* 4, 149
 vota propensa timemus 4, 123
 votis fauere 1, 335
 vrbs, *ecclesia* 1, 63
 vrna viduat 4, 131
 ūs quartæ obliq. casus *corre-*
     ptus 1, 276 & 2, 120
     X.
 xeromyrrha h. 2. 81
     T.
 ymnus, *hymnus* h. 2, 85.

CORRIGENDA.

pag. 35 in nota ad v. 77 lege *cessante ecthlypsi.*

Pag. 40 v. 192 *Aeterna.* Pag. 61. lib. 4 v. 7

in directa diuise. p. 34 in notis v. pan-

ult. pro NVMINE & nomine scribe

NVMEN, nomen.

CORREKTURA

Das Buch ist in zwei Bände unterteilt.
Der erste Band enthält die Geschichte
des Reiches von den Anfängen bis
zur Gegenwart. Der zweite Band
enthält die Geschichte der
Kunst und Wissenschaften.
Das Buch ist in zwei Bände unterteilt.
Der erste Band enthält die Geschichte
des Reiches von den Anfängen bis
zur Gegenwart. Der zweite Band
enthält die Geschichte der
Kunst und Wissenschaften.

76 2087
8

Blatt

**COELII
SEDVLII.**

Poetae inter Christianos veteres
elegantissimi,

MIRABILIVM DIVINORVM

LIBRI,

PASCHALE CARMEN

dicti,

ET HYMNI DVO.

CHRISTOPHORVS CELLARIVS

ex manuscriptis codicibus recensuit,
& Adnotationibus illustravit.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
SVMPTEBVS ORPHANOTROPHEI.

M D C C I V.